

K-93/04

U IME REPUBLIKE HRVATSKE

P R E S U D A

Županijski sud u Splitu, u vijeću za ratne zločine, sastavljenom od sudaca ovog suda Spomenke Tonković kao predsjednice vijeća, te mr.sc. Damira Primorca i Ljiljane Stipišić, kao članova vijeća, uz sudjelovanje Ivane Jurašin, kao zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv optuženih Tomislava Duića, Tonća Vrkića, Miljenka Bajića, Josipa Bikića, Davora Banića, Emilia Bungura, Ante Gudića i Anđelka Botića, zbog kaznenog djela iz članka 120. st. 1. OKZRH, nakon glavne rasprave održane javno 28. veljače 2006. godine, uz objavljivanje 2. ožujka 2006., u nazočnosti optuženika Tonća Vrkića uz branitelja po službenoj dužnosti Slobodana Mikulića, odvjetnika u Splitu, optuženog Davora Banića uz branitelja po službenoj dužnosti Vinka Ljubičića, odvjetnika u Splitu, optuženog Ante Gudića uz branitelja po službenoj dužnosti Joška Čeha, odvjetnika u Splitu, optuženog Anđelka Botića uz braniteljicu po službenoj dužnosti Rene Laura, odvjetnicu u Splitu, te u nazočnosti branitelja optuženika kojima se sudi u odsutnosti Drage Cvitanovića, odvjetnika u Splitu kao branitelja po službenoj dužnosti odsutnog optuženika Tomislava Duića, zatim Željka Ostoje, odvjetnika u Splitu kao branitelja po službenoj dužnosti odsutnog optuženika Miljenka Bajića, zatim Ankice Šolić, odvjetnice u Splitu kao zamjenice Dragana Mijoča, odvjetnika u Splitu a branitelja po službenoj dužnosti odsutnog optuženika Josipa Bikića, te Ankice Luetić, odvjetnice u Splitu kao izabrane braniteljice odsutnog optuženika Emilia Bungura, te u nazočnosti zamjenika Županijske državne odvjetnice u Splitu, Michele Squicciarra,

p r e s u d i o j e

OPTUŽENI: 1. TOMISLAV DUIĆ sin Ante, rođen 30. kolovoza 1969. u Vukovaru, sa prebivalištem u Splitu, Jeretova br. 9., Hrvat, državljanin RH, oženjen, djelatni pripadnik Hrvatske vojske, odlikovan Spomenicom domovinske zahvalnosti, „Red Hrvatskog križa“, „Maslenica“, „Iznimni pothvati“, neosuđivan, sada u bijegu,

2. **TONČI VRKIĆ** sin Andrije i majke Radojke rođ. Majstorović, rođen 6. svibnja 1960. u Splitu, gdje i prebiva, Ruđera Boškovića br. 11., Hrvat, državljanin RH, oženjen, otac dvoje djece, sa završenom srednjom brodograđevnom školom, umirovljenik, odlikovan Spomenicom domovinskog rata i medaljama „Oluja“, „Ljeto 95“, osuđivan,
3. **MILJENKO BAJIĆ** pok. Vlade i pok. Marije rođ. Litrić, rođen 22. siječnja 1966. u Zadvarju, općina Šestanovac, sa prebivalištem u Jesenicama – Sumpetar, Poljička cesta br. 42., Hrvat, državljanin RH, oženjen, otac mlđb.djeteta, sa završenom srednjom školom, umirovljenik, odlikovan Spomenicom domovinskog rata, osuđivan, sada u bijegu,
4. **JOSIP BIKIĆ** zv. „Ćop“, sin Ante i Marije rođ. Kustura, rođen 6. veljače 1968. u Splitu, gdje i prebiva, Vrh Visoke br. 44., Hrvat, državljanin RH, oženjen, otac dvoje mlđb.djece, sa završenom srednjom školom za soboslikara, umirovljenik, odlikovan Spomenicom domovinskog rata, osuđivan, sada u bijegu,
5. **DAVOR BANIĆ** zv. „Bane“ i „Bokser“, sin pok. Danijela i majke Milene rođ. Brajičić, rođen 8. travnja 1959. u Podstrani, općina Podstrana, sa prebivalištem u Splitu, Vrlička br. 34., Hrvat, državljanin RH, oženjen, otac dvoje djece, sa završenom srednjom školom za auto-lakirera, umirovljenik, odlikovan Spomenicom domovinskog rata, Spomenicom domovinske zahvalnosti, te medaljama „Bljesak“ i „Oluja“, neosuđivan,
6. **EMILIO BUNGUR** pok. Milana i majke Dragice rođ. Jurišić, rođen 10. veljače 1960. u Šibeniku, sa prebivalištem u Splitu, Iločka br. 20., Hrvat, državljanin RH, sa završenom brodograđevnom školom, mehaničar, oženjen, otac dvoje djece, odlikovan Spomenicom domovinskog rata; neosuđivan, sada u bijegu,
7. **ANTE GUDIĆ** sin Jakova i majke Antice rođ. Gudić, rođen 9. veljače 1971. u Donjem Postinju, općina Muć, sa prebivalištem u Solinu, Domovinskog rata br. 26., Hrvat, državljanin RH, sa završenom osnovnom školom, umirovljenik, oženjen, bez djece, odlikovan Spomenicom domovinskog rata i Spomenicom domovinske zahvalnosti, neosuđivan,

8. ANĐELKO BOTIĆ sin Blaža i pok. Stane rođ. Taslak, rođen 29. listopada 1967. u Labinu, općina Prgomet, sa prebivalištem u Kaštel Novom, Rudine br. 25., općina Kaštela, Hrvat, državljanin RH, sa završenom osnovnom školom, umirovljenik, oženjen, otac dvoje djece, odlikovan Spomenicom domovinskog rata, Spomenicom domovinske zahvalnosti, te medaljama „Ljeto 95.“ i „Oluja“, neosuđivan,

k r i v i s u:

što su u razdoblju od 12. lipnja, pa do početka rujna 1992. godine u Splitu, za vrijeme trajanja oružanog sukoba između Hrvatske vojske i pripadnika tzv. JNA i srpskih paravojskih formacija i to Tomislav Duić, kao zapovjednik Vojno istražnog centra u sastavu 72. bojne Vojne policije Hrvatske vojske, a u naravi Vojnog zatvora „Lora“ u Splitu, a Tonći Vrkić u svojstvu njegovog zamjenika, zatim Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić, kao pripadnici interventne grupe-voda 72. bojne Vojne policije, te Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić kao stražari u navedenom Vojnom zatvoru „Lora“, zajedno s neutvrđenim osobama u Vojno istražnom centru, odnosno Vojnom zatvoru „Lora“ u kojem su pored ratnih zarobljenika bili i protupravno zatočeni civili uglavnom srpske nacionalnosti, Tomislav Duić i Tonći Vrkić u navedenom svojstvu dopuštali njima podređenim stražarima, te drugim vojnim i civilnim osobama kojima su dozvoljavali ulaz u zatvor, da se prema zatočenim civilima ponašaju vrijeđajući njihovo ljudsko dostojanstvo i osobito ih ponižavali, fizički i psihički zlostavljali, mučili i tjelesno kažnjavali, sve i do usmrćenja nekih od njih, te i sami u tome sudjelovali, a Miljenko Bajić, Josip Bikić, Davor Banić, Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić postupali na opisani način, postupajući protivno odredbama članaka 3., 13., 27. i 32. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine, te članaka 75., 86. i 87. Dopunskog protokola (Protokol I) iz 1977. godine donesenog uz navedenu Ženevsku konvenciju od 12. kolovoza 1949. godine, pa su tako:

- 14. lipnja 1992. godine, nakon što su prethodnog dana, protivno nalogu istražnog suca Vojnog suda u Splitu u Vojni zatvor „Lora“ između ostalih dovedeni Nenad Knežević i Gojko Bulović, iako su prema rješenju o provođenju istrage i određivanju pritvora zbog osnovane sumnje da su počinili kazneno djelo oružane pobune trebali biti smješteni u Okružnom zatvoru Split na Bilicama, za vrijeme dok su ih oko 20,30 sati stražari Anđelko Botić i Ante Gudić, pod prismotrom vođe smjene straže Emilija Bungura, provodili iz jednog dijela zatvora u drugi označen kao „blok C“ i nakon što je Nenad Knežević pokušao pobjeći odgurnuvši stražara Anđelka Botića i preskočivši preko žičane ograde zatvora visoke 1,70 m, Anđelko Botić i Tonći Vrkić spriječili ga u tome ispalivši prema njemu neutvrđen broj hitaca iz pištolja zadavši mu strijelne rane ruke i noge, od kojih je jedna laka, druga teška povreda, a obje bezopasne po život, vratili Nenada Kneževića u zatvorski krug gdje su u međuvremenu po pozivu kao pripadnici interventnog voda došli Miljenko Bajić, Josip Bikić, Davor Banić te upravnik zatvora Tomislav Duić i još neke neutvrđene

uniformirane osobe, gdje su ga Miljenko Bajić, Josip Bikić, Davor Banić, Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić tako ozlijeđenog i dok je ležao na zemlji stali gaziti i udarati rukama i nogama, u nazočnosti upravitelja zatvora Tomislava Duića te njegovog zamjenika Tonća Vrkića, nanijevši mu više krvnih podljeva po glavi, posebno ispod tvrde moždanice, krvarenje u predjelu velikog i malog mozga, te otok mozga, koje predstavljaju tešku tjelesnu povredu, zatim oguljotine lijevog lakta, koljena, te desne potkoljenice, nagnječenje trbuha s krvnim podljevima potrbušnice s obje strane u bubrežnim ložama, nagnječenje glave gušterače, a uz to nagnječenje prsnog koša, prijelom od VII do X rebra s lijeve strane, te VII do IX rebra s desne strane, prijelome kostiju u predjelu grudnog koša, teške povrede trbuha i glave opasne po život, od kojih ozljeda je, nakon što su ga u Klinički bolnički centar Split na smrt premlaćenog odveli istu večer Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić, preminuo 23. lipnja 1992. godine,

- nakon što su na opisani način izudarali Nenada Kneževića, stražari Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić zajedno s još nekim neutvrđenim uniformiranim osobama, nasrnuli na Gojka Bulovića, koji je ostao u dvorištu i tu ga izudarali nogama, a noću iza 01,30 sati, Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić koji su se tijekom noći vratili iz bolnice gdje su odveli Nenada Kneževića, te Tomislav Duić i Tonći Vrkić otišli u sjeverni dio zatvora označen kao „blok C“, u koji je u međuvremenu premješten već izudarani Gojko Bulović, ušli u njegovu ćeliju i stali ga gaziti, udarati nogama i rukama, a zatim ga izvukli u zatvorski hodnik i tamo nastavili tući nanijevši mu mnogostruke ozljede i to brojne krvne podljeve prsnog koša, lijevog prsišta, trbuha, čela i desnog lakta i višestruke prijelome rebra i to od II do VII s lijeve strane i od VII do IX s desne strane, krvni izljev u lijevo prsište, prijelom slabinske kralježnice, krvarenje potrbušnice oko oba bubrega, nagnječenje pluća i jetre, koje povrede čine cjelinu i predstavljaju tešku i po život opasnu tjelesnu povredu, od kojih ozljeda je Gojko Bulović preminuo, neposredno nakon toga ostavljen tako premlaćen na zatvorskom hodniku,

- 13. lipnja 1992. godine po dopuštenju Tomislava Duića i Tonća Vrkića neutvrđeni stražari i druge vojne osobe, više civilnih osoba srpske nacionalnosti i to Mirka Šuška, Lazu Ostojića, Tomu Krivića, Radu Krivića, Uglješu Bulovića i Duška Galića, nakon što su uhićeni i dovedeni u Vojni zatvor „Lora“, iako su po nalogu vojnog istražnog suca trebali biti smješteni u Okružnom zatvoru Split na Bilicama, prilikom ispitivanja tukli i maltretirali, priključivali na struju tako da bi im od toga jezik bio blokiran, a govor nerazgovijetan i mutan, a isto tako noću im kroz otvor na vratima ćelije gurali i pokazivali oružje i prijetili smrću, zadavši na opisani način Mirku Šušku ranu na donjoj vilici, Lazi Ostojiću hematome veće površine po lijevoj i desnoj podlaktici i nadlaktici, veliki hematoma ispod desnog rebrenog luka, hematome po cijelim leđima, te posebno u predjelu bubrega kao i lumbosakralnog dijela kao i veći hematoma u predjelu lopatice, Tomi Kriviću krvne podljeve po leđima i to dva veća i par manjih, te krve podljeve po prsima i jedan veći krvni podljev po truhu, Uglješu Buloviću ranu na donjoj strani jezika, te Dušku Galiću ranu na čelu te krvne podljeve po leđima obostrano, a Mirku Šušku i Uglješu Buloviću također zujanje i bol u ušima,

- u razdoblju od 19. do 28. kolovoza 1992. godine Tonći Vrkić i Davor Banić, Milosava Katalinu dovedenog bez ikakvog pravnog osnova u Vojni zatvor „Lora“,

tukli i ponižavali tako da ga je Davor Banić tukao šakama po glavi i tijelu, a Tonći Vrkić prisiljavao druge zatvorenike da ga prljavim zahodskim krpama „osvježavaju“ po licu, očima, ušima i jeziku, da ga tuku odnosno da se međusobno udaraju, te neutvrđeni stražari i druge vojne osobe tukli ga nogama i rukama po glavi, posebno ušima i cijelom tijelu, noževima prijetili da će mu odsjeći uši, cijev pištolja gurali mu u usta i prijetili mu „Kevinom jamom“, a prilikom ispitivanja priključivali ga na izvor inducirane električne energije tzv. „poljski telefon“, šakama mu čupali vratne mišiće, gušili ga, prisiljavali ga da se u zatvorskom dvorištu svlači gol i šmrkovima polijevali vodom, što su ponavljali u više navrata kroz navedeno vrijeme,

- u razdoblju od 28. kolovoza do 1. rujna 1992. godine po dopuštenju Tomislava Duića i Tonća Vrkića, neutvrđeni stražari i druge vojne osobe Đorđa Katića dovedenog bez ikakvog pravnog osnova u Vojni zatvor „Lora“ udarali nogama, šakama i gumenim palicama, priključivali ga na tzv. „poljski telefon“, prisiljavali ga da ozlijeđen i izmrcvaren trči po krugu zatvora, utjerivali ga u pasju kućicu i prisiljavali da laje, kao i da pozdravlja „fašističkim pozdravom“, što su ponavljali u više navrata kroz četiri dana koliko je bio zadržan u zatvoru, a potom bez objašnjenja pušten, kroz koje vrijeme je Đorđe Katić zadobio brojne oguljotine, razderotine i krvne podljeve po glavi i čitavom tijelu, a što je sve kod istog zbog pretrpljenog straha izazvalo značajne promjene psihičkog stanja,

dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba ubijali, mučili, nečovječno postupali prema civilnim osobama i nanosili im velike patnje i ozljede tjelesnog integriteta i zdravlja,

čime su počinili kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava – ratni zločin protiv civilnog stanovništva – djelo označeno i kažnjivo po članku 120. stavak 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 31/93).

Stoga se optuženici na temelju članka 120. stavak 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske

o s u đ u j u

- Optuženi Tomislav Duić na kaznu zatvora u trajanju 8 (osam) godina,
- Optuženi Tonći Vrkić na kaznu zatvora u trajanju 8 (osam) godina,
- Optuženi Davor Banić na kaznu zatvora u trajanju 7 (sedam) godina,
- Optuženi Miljenko Bajić na kaznu zatvora u trajanju 6 (šest) godina,
- Optuženi Josip Bikić na kaznu zatvora u trajanju 6 (šest) godina,
- Optuženi Emilio Bungur na kaznu zatvora u trajanju 6 (šest) godina,

- Optuženi Ante Gudić na kaznu zatvora u trajanju 6 (šest) godina,
- Optuženi Anđelko Botić na kaznu zatvora u trajanju 6 (šest) godina.

Na temelju članka 45. stavak 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske u izrečene kazne zatvora optuženicima se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru i to optuženom Tonću Vrkiću od 27. rujna 2001. do 22. srpnja 2002., te od 31. srpnja 2002. do 22. studenog 2002., te od 11. listopada 2004., pa nadalje, optuženom Miljenku Bajiću od 27. rujna 2001. do 22. srpnja 2002., zatim optuženom Josipu Bikiću od 27. rujna 2001. do 22. srpnja 2002., zatim optuženom Davoru Baniću od 27. rujna 2001. do 22. srpnja 2002. te od 1. kolovoza 2002. do 22. studenog 2002., kao i od 30. studenog 2004., pa nadalje, optuženom Emiliju Bunguru od 28. rujna 2001. do 22. srpnja 2002. te od 2. kolovoza 2002. do 22. studenog 2002., optuženom Anti Gudiću od 27. rujna 2001. do 22. srpnja 2002., te od 31. srpnja 2002. do 22. studenog 2002., te od 11. listopada 2004., pa nadalje, te optuženom Anđelku Botiću od 27. rujna 2001. do 22. srpnja 2002., te od 31. srpnja 2002. do 22. studenog 2002., te od 11. listopada 2004., pa nadalje.

Temeljem članka 132. stavak 2. Zakona o kaznenom postupku oštećenici Marija Knežević, Željka Bulović, Milosav Katalina i Đorđe Katić sa svojim imovinsko pravnim zahtjevima upućuju se na parnicu.

Na osnovu članka 122. stavak 4. Zakona o kaznenom postupku svi optuženici oslobađaju se obveze naknade troškova ovog kaznenog postupka.

Obrazloženje

Županijsko državno odvjetništvo Split podiglo je 27. ožujka 2002. pred Županijskim sudom u Splitu optužnicu broj K-DO-131/01 protiv Tomislava Duića, Tonća Vrkića, Miljenka Bajića, Josipa Bikića, Davora Banića, Emilia Bungura, Ante Gudića i Anđelka Botića, zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavak 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, pobliže opisanog u tom optužnom aktu.

Presudom Županijskog suda u Splitu, broj K-30/02 od 20. studenog 2002. svi optuženici oslobođeni su optužbe na temelju odredbe članka 354. točka 3. ZKP.

Povodom izjavljenih žalbi, Vrhovni sud Republike Hrvatske u Zagrebu, rješenjem broj I Kž-259/03 od 25. ožujka 2004., ukinuo je prvostupanjsku presudu Županijskog suda u Splitu i predmet vratio ovome sudu na ponovno suđenje, određivši da se nova glavna rasprava ima održati pred potpuno izmijenjenim nadležnim vijećem.

Ponovljeni kazneni postupak pred Županijskim sudom u Splitu proveden je pred potpuno izmijenjenim, te nadležnim vijećem koje je određeno za postupanje u predmetima za ratne zločine.

U ukidnom rješenju VS RH, broj I Kž.259/03 od 25. 3. 2004. navodi se da je prvostupanjski sud u ponovljenom postupku dužan da provede sve do tada izvedene dokaze, da treba izvesti dokaze saslušanjem svjedoka Vladimira Žarkovića i drugih sa prebivalištem u Republici Bosni i Hercegovini, kao i svjedoke Vojkana Živkovića i druge sa prebivalištem u Srbiji i Crnoj Gori, zatim da je dužan raspraviti i utvrditi da li su oštećenici navedeni u činjeničnom opisu djela bili svi ili neki od njih civilne osobe u smislu Ženevskih konvencija citiranih u izreci ukinute presude, ili pak naoružani pripadnici neprijateljskih paravojnih formacija, budući da su bili pod postupkom zbog kaznenog djela oružane pobune, što samo za sebe ne znači da nisu bili civili, te izvođenjem svih raspoloživih dokaza, uključujući i one koje stranke dodatno predlože, a sud nađe da ih je potrebno izvesti radi ispravnog utvrđenja svih odlučnih činjenica, valjano utvrditi činjenično stanje i zaključiti jesu li optuženici, svi ili netko od njih, počinili inkriminirano kazneno djelo, odnosno je li im isto dokazano.

U sadržaju citiranog ukidnog rješenja VS RH ukazuje se i na to da je izreka same optužnice manjkava i neprecizna, jer u činjeničnom opisu djela ne sadrži da je u kritično vrijeme bio rat u Hrvatskoj, da se radilo o oružanim sukobima Hrvatske vojske s tzv. JNA i srpskim paravojnim formacijama (što je bitan element djela), u pogledu čega ostaje tužitelju pravo da u nastavku postupka dopuni i ispravi činjenični opis djela uključujući i pravo tužitelja da ispravi i kriminalno razdoblje (koje nije od ožujka, već od sredine lipnja, odnosno 12. lipnja do početka rujna 1992.), te posljedice djelatnosti opisanih pod točkom 3. i 4. izreke.

Pravomoćnim rješenjem izvanraspravnog vijeća Županijskog suda u Splitu, broj Kv-69/05 od 18. veljače 2005. koje je potvrđeno rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske u Zagrebu, broj I Kž-213/05 od 15. ožujka 2005. određeno je da će se optuženicima Tomislavu Duiću, Miljenku Bajiću, Josipu Bikiću i Emiliju Bunguru suditi u odsutnosti jer su se za to ispunili svi zakonski uvjeti propisani u članku 305. stavak 5. ZKP-a.

Izjašnjavajući se o osnovanosti optužnice, u ponovljenom kaznenom postupku, optuženici Tonći Vrkić, Davor Banić, Ante Gudić i Anđelko Botić jednako su se očitovali da se ne smatraju krivima ni po jednoj točki optužbe.

Isto tako, optuženici su suglasno izjavili kako će svoju obranu iznijeti na kraju dokaznog postupka.

Obzirom na ovakvo očitovanje optuženika, sud je proveo dokazni postupak.

U okviru dokaznog postupka najprije je pregledana dokumentacija iz spisa predmeta i to ona dokumentacija koja ne nosi oznaku tajnosti.

Tako je sud pregledao zapisnike o pretrazi stana i drugih prostorija okrivljenika Tomislava Duića, Tonča Vrkića, Josipa Bikića, Miljenka Bajića, Davora

Banića, Ante Gudića, Anđelka Botića, sačinjeni od strane PUSD – Sektor krim. policije od 27. rujna 2001. (list 57 do 70).

Pregledan je preslik knjige „protokola evidentiranih bolesnika“ iz knjige dežurstva KB „Split“ Klinike za kirurgiju za pok. oštećenika Nenada Kneževića (list 91 do 93).

Pregledana je službena zabilješka policijskog službenika PUSD Sektor krim. policije od 27. rujna 2001. o pregledu „protokola mrtvih“ i „knjige obdukcije“ Odjela patologije KB Split (list 94).

Pregledano je otpusno pismo KB Split Klinike za psihijatriju, za okrivljenika Tonča Vrkića sa priloženom medicinskom dokumentacijom (list 141 do 157).

Pregledan je prijepis izjave zatvorenika Vladimira Žarkovića povodom događaja u Vojno istražnom centru „Lora“ (list 185 do 187).

Izvršen je uvid u dokumentaciju uviđaja od 14. lipnja 1992. u svezi pokušaja bijega Nenada Kneževića iz VIC „Lora“ (list 188 do 196).

U dokazne svrhe pregledan je ovjereni prijepis knjige dežurstva VIC „Lora“ i raspored zatvorskih čuvara za vrijeme od 28. kolovoza do 02. rujna 1992. (list 307 do 312).

Pregledano je izvješće KBC „Split“ broj 87/93 od 21. listopada 1993. za Đorđa Katića (list 329).

Izvršen je uvid i pročitani zapisnik o očevidu od 14. lipnja 1992. Vojnog suda u Splitu pod br. KIR 91/92 (list 341 do 343).

Pregledana je potvrda opće bolnice broj 155234/92 od 19. lipnja 1992. za Nenada Kneževića (list 348).

Pregledano je izvješće liječnika Okružnog zatvora u Splitu dr. Mihovila Škovrlja od 03. srpnja 1992. o zdravstvenom stanju osoba lišenih slobode (list 353 do 355).

Izvršen je uvid u raspored pregleda smjena u VIC „Lora“ za razdoblje od 13. do 17. lipnja 2002. (list 366).

Pregledana je dokumentacija očevida Ministarstva obrane Sektora za obavještajno sigurnosne poslove Uprave Vojne policije, Odjela kriminalističke Vojne policije (list 412 do 437).

Pročitana je obavijest voditelja klinike za kirurgiju KB Split dr. Ante Petričevića o dežurnim liječnicima na Klinici za 14. i 16. lipanj 1992. (list 448).

Izvršen je uvid u specijalističke nalaze i liječničku dokumentaciju za okrivljenog Josipa Bikića (list 475 do 508).

Pregledana je i liječnička dokumentacija za okrivljenog Tonča Vrkića (list 509 do 512).

Pregledano je izvješće KB Split od 15. listopada 2001. o dokumentaciji bolnica „Firule i Križine“ u sastavu Kliničke bolnice Split (list 520 do 521).

Pročitano je izvješće Vojnog policajca Marija Barišića od 23. travnja 1992. (list 540).

Pregledan je poziv Ministarstva obrane Uprave vojne policije od 25. rujna 1993. Mariju Barišiću i dr. za prijavak u Kabinet Ministra obrane RH za 27. rujna 1993. (list 541).

Također je pročitano izvješće Marija Barišića od 30. rujna 1993., upućeno Komisiji MORH-a o stanju u vojnom zatvoru „Lora“ (list 542 i 543).

Pregledano je izvješće pomoćnika zapovjednika za IPD, 72. bojne Vojne policije upućeno načelniku službe za IPD, Operativna zona Split u predmetu analiza stanja u 72. bojnoj Vojne policije, od 21. rujna 1992. (list 544-546).

Nadalje, pročitano je izvješće Komisije Ureda za nacionalnu sigurnost MORH-a o sigurnosnoj procjeni stanja u drugoj satniji 72. bojne Vojne policije od 4. listopada 1993. (list 598-600).

U dokazne svrhe pročitana je zapovijed načelnika zbora Janka Bobetka od 22. ožujka 1993. o ustroju komisije za pokretanje izviđajnih postupaka zbog povreda vojne stege pripadnika 72. bojne vojne policije (list 601).

Pročitana je nalaz komisije o stanju 72. bojne vojne policije MORH-a, Uprave vojne policije od 31. svibnja 1993. (list 602 i 603).

Pročitano je izvješće o sprovedenom izviđaju i pregledu glavne inspekcije obrane MORH-a od 13. travnja 1993., posebno stranice 616 do 618 (list 604 do 618).

Pregledana je kronologija zbivanja u vojnoj satniji Šibenik, Uprave vojne policije, dostavljena ravnatelju HIS-a Miroslavu Tuđmanu od 30. listopada 1993. (list 627 do 630).

Pročitana je službena zabilješka istražnog suca Županijskog suda u Splitu Marka Brdara od 09. studenog 2001. (list 631).

Pregledana je medicinska dokumentacija za okrivljenika Anđelka Botića, Hrvatske ratne mornarice od 26. listopada 2001. (list 681 do 683 spisa).

Nadalje, pregledana je zdravstvena dokumentacija za okrivljenog Josipa Bikića (list 811 do 826).

Nadalje, u dokazne svrhe pročitana je obavijest Međunarodnog komiteta Crvenog križa od 15. siječnja 2002., središnji ugovor između RH i međunarodnog komiteta Crvenog križa na engleskom kao i prijevodu na hrvatski jezik (list 837 do 856).

Pregledan je stenogram razgovora od 26. travnja 1993. vođenog u Uredu Predsjednika Rpublike Hrvatske od 10. prosinca 2001. time da su posebno pregledane stranice 868, zatim 870 do 872, te od 892 do 895 (list 866 do 947).

U dokazne svrhe pregledani su specijalistički nalazi za okrivljenika Emilija Bungura od 22. siječnja 2002. (list 963 i 964).

Pročitano je očitovanje KB Split za Milosava Katalinu od 14. siječnja 2001. s priloženom preslikom „knjige protokola bolesnika ORL ambulante“ Nove bolnice Split za 1992. (list 965 do 975).

Pregledan je spisak vojaka – gardista od 15. siječnja 1992. (list 1221).

Pregledan je nadalje platni spisak, u spisima predmeta (list 1222 do 1235).

Pregledan je preslik dijela matične knjige pritvorenika vojnog zatvora „Lora“ (list 1313 do 1325).

Pregledani su podaci 72. bojne vojne policije o ratnim zarobljenicima privremeno smještenim u VIC „Lora“ (list 1326 do 1328).

Nadalje, pročitani su popis zatvorenika i ratnih zarobljenika od 1 do 1005 (list 1329 do 1355).

Pročitane su službene bilješke ŽDO-a Split od 10. listopada 2001., od 02. studenog 2001. i 13. studenog 2001. (list 1855 do 1857).

Nadalje, u dokazne svrhe pročitani su zapisnik o očevidu i njegov prijepis od 22. listopada 2002. (list 1871 i 1873).

Pregledani su platni podaci za okrivljenike (list 1926).

Nadalje, u dokazne svrhe pregledani su spisi Vojnog suda K-383/92 i Vojnog tužiteljstva br. KT -676/92 (list 2016 do 2046).

Nadalje, pregledan je prijepis knjige dežurstva za vremensko razdoblje od 13. lipnja do 16. lipnja 1992. godine KRZ „Lora“ (list 2371-2374).

U pogledu dokumentacije u spisu koja nosi oznaku „Vojna tajna“ ili „Vrlo povjerljivo“ stranke su bile suglasne da se ta pismena pregledaju u zatvorenom zasjedanju odnosno da se sa tog dijela glavne rasprave isključi prisustvo javnosti, pa je sud tako i postupio, a sve temeljem rješenja koje je doneseno sukladno odredbi članka 293. stavak 1. točka 2. ZKP.

Tako je u dijelu rasprave kada je bila isključena javnost pročitano izvješće upravnika vojnog zatvora u Lori, Tomislava Duića upućeno zapovjedniku 72. bojne Vojne policije od 14. lipnja 1992. (list 172 i 173).

Pregledani su zaključci o potrebi poduzimanja mjera Uprave vojne policije Ministarstva obrane RH od 03. lipnja 1993. (list 619 i 620) kao i zaključci komisije glavnog stožera HV o stanju 72. bojne VP od 08. lipnja 1993. (list 621 do 626).

Nadalje, pročitani su spisak djelatnog sastava 72. bataljuna vojne policije za svibanj 1992. (list 1236 do 1253).

U dokazne svrhe također je pročitani dopis MORH-a trećeg zbornog područja 72. bojna VP od 21. listopada 2002. (list 1874 do 1876).

Pregledana je potvrda MORH-a od 25. svibnja 1998. za Tomislava Duića (list 1877) prijava stradavanja (list 1878) te prijedlog za odlikovanje (list 1879).

Pročitani su ratni put za Tonca Vrkića (list 1880), za Miljenka Bajića (list 1881), za Josipa Bikića (list 1882), te za Davora Banića (list 1883).

Pregledana je potvrda o pripadnosti postrojbi na ime Emilija Bungura (list 1884 i 1885).

Nadalje, pročitani su dopis VP 1114 Split od 17. listopada 2002. (list 1886).

Pregledane su potvrde o pripadnosti postrojbi na ime Tonca Vrkića i Emilija Bungura od 14. 10. 2002. (list 1887 i 1888) te za Antu Gudića i za Anđelka Botića sa istim datumom (list 1889 i 1890).

Pročitani su ratni put za Antu Gudića (list 1891), za Anđelka Botića (list 1892), te za Emilija Bungura (list 1893).

U dokazne svrhe također su pregledani sadržaji omota koji se nalaze u žutim kovertama označenim kao prilozi A, B i C, a koji konkretno sadržavaju osobnu dokumentaciju okrivljenika Emilija Bungura (1998), Anđelka Botića (1999) i Davora Banića (2000).

Isto tako, na temelju članka 293. stavak 1. točka 2. ZKP, uz isključenje javnosti, sud je na glavnoj raspravi izveo dokaze uvidom u dokumentaciju koju je na traženje suda dostavio MORH i to pod oznakom „Vojna tajna“ i „Vrlo tajno“ i to izvješće Ministarstva obrane RH od 5. listopada 2005. godine (list 2477 spisa), zatim ono od 30. rujna 2005. godine (list 2478 spisa), zatim od 17. listopada 2005. godine (list 2501 i 2502 spisa), te izvješće od 11. listopada 2005. godine (list 2503 spisa).

Tijekom glavne rasprave pribavljen je cjeloviti spis bivšeg Vojnog suda Split broj K-383/92, pa je iz tog spisa posebno sud pregledao zahtjev za provođenje istrage Vojnog tužiteljstva broj KT-676/92 od 12. lipnja 1992.

Također je pregledano rješenje istražnog suca Vojnog suda u Splitu broj Kio.138/92 od 12. lipnja 1992. kojim se određuje provođenje istrage protiv 44 osobe zbog kaznenog djela oružane pobune iz članka 236. f. stavak 1. Krivičnog zakona RH, te protiv istih osoba određuje pritvor.

Pregledana je i tjeratica izdana 20. lipnja 1992. od strane vojnog istražnog suca protiv osoba obuhvaćenih prethodnim rješenjem.

Nadalje, pregledano je rješenje o ukidanju pritvora broj Kio.138/92 od 21. srpnja 1992. koje se odnosi na Radu Krivića, Jovana Prkuta i Đorđa Prkuta.

Zatim je pregledano rješenje Vojnog suda u Splitu broj Kv-126/92 od 11. kolovoza 1992. o ukidanju pritvora protiv Branka Borovića, Parpura Dušana, Bulović Uglješe, Krivić Tome, Galić Dušana, Ostojić Laze, Šušak Mirka, koji su se nalazili u pritvoru od 13. lipnja 1992.

Pregledano je i rješenje broj Kv-137/92 od 19. kolovoza 1992. Vojnog suda u Splitu, o određivanju pritvora protiv Uglješe Bulovića, Branka Borovića i Mirka Šuška.

Nadalje, iz spisa Vojnog suda pregledana je i optužnica Vojnog tužiteljstva u Splitu, broj KT-676/92 od 11. rujna 1992.

Pregledano je rješenje Vojnog suda u Splitu, broj K-383/92 od 7. listopada 1992. kojim se u točki 1. temeljem članka 1. st. 1. i 2. Zakona o oprostima od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i ratu protiv RH obustavlja krivični postupak protiv okrivljenika obuhvaćenih optužnicom vojnog tužiteljstva Split od 11. rujna 1992., a u točki 2. istog rješenja, nad okrivljenicima ukida pritvor.

Uvidom u spis Vojnog suda utvrđeno je kako je povodom žalbe koja je izjavljena protiv citiranog rješenja zbog formalnih nedostataka, rješenje bilo ukinuto pa je nadležno vijeće Vojnog suda u Splitu donijelo novo rješenje od 12. studenog 1992. pod brojem Kv-280/92 na temelju kojeg se obustavlja krivični postupak protiv okrivljenika obuhvaćenih optužnicom vojnog tužiteljstva od 11. rujna 1992.

Na sudskom zapisniku je konstatirana i činjenica da je citirano rješenje o obustavi krivičnog postupka pravomoćno.

Nakon pregleda spisa Vojnog suda, u dokazne svrhe sud je izvršio uvid u presliku zapisnika Općinskog suda u Zagrebu iz spisa broj XXIII K-138/99 od 2. svibnja 2000. po privatnoj tužbi Tvrtka Pašalića protiv Marija Barišića, radi kaznenog djela iz članka 200. stavak 2. KZ, a na kojem zapisniku je Marijo Barišić iznio svoju ispriku privatnom tužitelju radi klevete (list 2423).

Na raspravi je pregledana osobna dokumentacija za okrivljenog Josipa Bikića koju je njegov branitelj prezentirao uz podnesak od 15. 11. 2005. i baš uvjerenje o boravku okrivljenog u postrojbama Hrvatske vojske za razdoblje od 10. travnja 1993. do 31. kolovoza 1994., kao i za razdoblje od 06. studeni 1991. do 01. travnja 1992.,

odnosno 04. kolovoza 1995. do 10. kolovoza 1995. pri raznim vojnim poštam, izvod iz odluke Predsjednika Republike Hrvatske o dodjeli medalje „Oluja“ Josipu Bikiću, ratni put za Josipa Bikića od strane Ureda za obranu Split, potom, potvrda VP 2233 Split kojom se potvrđuje da je Josip Bikić bio pripadnik te Postrojbe HV od 06. travnja 1992. do 10. travnja 1993., kao i prijava stradavanja Josipa Bikića od 15. travnja 1996. (list 2593-2599).

U dokaznom postupku također je izvršen uvid u tri osobne fotografije koje je neposredno na raspravi prigodom ispitivanja prezentirala svjedokinja Tanja Belobrajdić (koverta na listu 2676).

Nadalje, pročitan je dopis MORH-a, Hrvatske ratne mornarice od 10. studenog 2005. o stanju objekta bivšeg Vojno istražnog centra u vojarni „Sveti Nikola“ Lora (list 2604).

Također je pročitana službena zabilješka predsjednice sudskog vijeća od 17. studenog 2005. povodom obavljenog pregleda objekta bivšeg Vojno istražnog centra Lora (list 2605).

U daljnjem tijeku glavne rasprave u dokazne svrhe pribavljena je i pregledana dokumentacija koju je Ministarstvo obrane RH dostavilo na traženje suda i to naslovna stranica knjige dežurstva 72. bojne vojne policije, izvješće za 15./16. lipanj 1992. u vremenu od 22,00 do 08,00 sati kao i izvješće od 16. lipnja 1992. za vrijeme od 14,00 do 22,00 sati, zatim prijepis knjige dežurstva KRZ Lora za 15/16. lipanj, kao i za dan 16. lipanj, te za 17. lipanj 1992., zatim najava posjete zatvoru od strane predstavnika Međunarodnog komiteta Crvenog križa od 17. lipnja 1992. kao i pismeno odobrenje za najavljeni posjet i popis određenog broja vojnih policajaca 72. bojne Vojne policije sa osobnim imenima i nadimcima kao i popis osoba koje su bile na dužnosti upravnika zatvora, odnosno neposredni izvršitelji, te konačno sadržaj zapisnika o ispitivanju svjedoka Čučak Miroslava od 14. lipnja 1992. u Vojno istražnom centru Lora (list 2721).

Nadalje, povodom prijedloga branitelja okrivljenog Tonća Vrkića pregledana je osobna dokumentacija za ovog okrivljenika koja se odnosi na njegov status ratnog vojnog invalida, brojna odlikovanja i pohvalnice, te medicinska dokumentacija (ukupno 45 listova) sve u spisima predmeta (list 2722-2772).

Pregledana je i ostala dokumentacija koju je na traženje ovog suda dostavilo Ministarstvo obrane RH i to izvješće od strane zapovjednika 72. bojne V.P. od 8. ožujka 1993. godine vezano za događaj od 14. na 15. lipnja 1992. godine, zatim preslika zapovjedi od 4. kolovoza 1992. godine kojom se Tomislav Duić određuje za zapovjednika KRZ Lora, nadalje prijedlog za čin u OSRH za Tomislava Duića, kao i temeljni upitnik pripadnika vojne policije Tomislava Duića. Nadalje, pregledan je zapisnik o preuzimanju portirnica u Pomorskoj bazi Lora od 16. srpnja 1992. godine kao i zapisnik o preuzimanju portirnica u PB Lora u kojem su navedena materijalna sredstva prilikom preuzimanja od 15. srpnja 1992. godine. Nadalje, pregledan je zahtjev Vojnog suda u Splitu prema 72. bojnoj VP Split vezano za dostavu prijepisa knjige dežurstava Vojnog zatvora u Lori, zatim dopis zapovjednika 72. bojne VP prema upravniku KRZ Lora vezano za dostavu knjige dežurstva, potom dopis 72.

bojne prema Vojnom sudu u Splitu kao odgovor na zahtjev u kojem se navodi da se dostavlja prijepis knjige dežurstva te posebno izvješće o događaju od 14./15. lipnja 1992. godine sačinjeno od strane upravnika zatvora Tomislava Duića. Također je pregledana dokumentacija koja je dostavljena pored one koja je inače dostavljena povodom izričitog zahtjeva ovog suda i to: matična knjiga pritvorenika (izvornik), potvrda o predaji ratnih zarobljenika, zatim spisak ratnih zarobljenika koji su boravili u VIC Lora i potvrda o primopredaji, sve u izvorniku, dodatni podaci o ratnim zarobljenicima u VIC Lora također u izvorniku kao i spisak ratnih zarobljenika od 5. kolovoza 1992. godine u izvorniku te rukopisom pisana izjava ratnog zarobljenika Vladimira Žarkovića, u preslici (list 2820-2864).

Na glavnoj raspravi ispitani su oštećenici, ujedno svjedoci u ovom postupku Uglješa Bulović (list 2383), Rade Krivić (list 2389) i Milosav Katalina (list 2589), a uz suglasnost stranaka pročitana je iskaz svjedokinje Marije Knežević, supruge pok. oštećenika Nenada Kneževića od 15. 10. 1993. (list 403), zatim od 12. 10. 2001. (list 467), te od 14. 6. 2002. (list 1523).

U odnosu na oštećenike Mirka Šuška, Lazu Ostojića, Tomu Krivića i Duška Galića sud je na ročištu 31. siječnja 2006. odlučio da se odustaje od izvođenja dokaza njihovim ispitivanjem. Naime, sud je u pogledu oštećenog Mirka Šuška imao u vidu sadržaj podneska ovog oštećenika od 31. 10. 2005. (list 2573) kao i medicinsku dokumentaciju koju je oštećenik naknadno dostavio sudu (list 2868-2878) iz kojih proizlazi da nije u mogućnosti pristupiti raspravi zbog teškog zdravstvenog stanja u koje je zapao nakon moždanog udara koji je doživio 1998. nakon čega je njegovo psihičko stanje znatno izmijenjeno.

U odnosu na ostale imenovane oštećenike, sud je imao u vidu izvješće policije od 18. 8. 2005. (list 2368) da se radi o osobama koje su u međuvremenu napustile teritorij Republike Hrvatske a nisu poznate njihove današnje adrese, kao i navod svjedoka Rade Krivića, brata Tome Krivića, da je njegov brat sa obitelji davno preselio u Australiju, baš vezano za događanja u svezi rata i oružanih sukoba u Republici Hrvatskoj.

Što se tiče oštećenog Đorđa Katića, koji danas živi u Australiji, sud je uzeo u obzir sadržaj podneska ovog oštećenika od 19. srpnja 2005. (list 2347) iz kojeg proizlazi da je 100% invalid i da bi mu putovanje iz Australije do Splita predstavljao veliki problem, radi čega je predložio da sud organizira njegovo svjedočenje pred nadležnim sudom u Australiji uz korištenje video beama ili slično.

Obzirom na nemogućnost svjedoka da pristupi raspravi, sud je na temelju članka 331. stavak 1. točka 1. ZKP pročitao iskaz svjedoka oštećenog Đorđa Katića ispitanoj tijekom istrage 14. rujna 1992. (list 299-301).

Prijedlog svjedoka Đorđa Katića da bude ispitan putem video linka podržao je na glavnoj raspravi i nadležni zamjenik ŽDO Split, koji zastupa optužbu, ali sudsko vijeće nije prihvatilo taj prijedlog jer je zauzelo stav da zbog temeljnih načela o konzumiranju vlasti na svom teritoriju nije moguće u okvirima postojećih zakona provesti video konferenciju u tijeku glavne rasprave, kao oblik neposrednog ispitivanja svjedoka koji se nalazi u stranoj državi, osim kada za to postoji suglasnost

obiju stranaka u postupku. Kako takve suglasnosti nije bilo, jer se obrana protivila tome, sud nije prihvatio prijedlog za ispitivanje svjedoka putem video veze, a u kasnijem tijeku postupka, nakon što je tužitelj izmijenio činjenični opis optužnice, prijedlog se ukazao i nepotrebnim.

Tijekom glavne rasprave ispitani su brojni svjedoci i to: Zlatko Jelić (list 2396), Ivica Livaja (list 2396), Mladen Tolušić (list 2401), Miroslav Buzov (list 2402), Hajrudin Sulejmanović (list 2402), Zlatko Sulejmanović (list 2403), Zoran Doždor (list 2409), Damir Perišić (list 2410), Davor Perišić (list 2410), Joško Pribudić (list 2412), Marko Buljan (list 2412), Zvonko Abram (list 2413), Damir Boršić (list 2418), Mario Barišić (list 2418), Miroslav Karin (list 2421), Josip Tabula (list 2422), Zvezdan Sević (list 2426), Zdravko Galić (list 2426), Antonio Lekić (list 2429), Nikola Krišto (list 2430), Damir Šimić (list 2430), Zvonko Giljanović (list 2436), Željko Maglov (list 2439), Boris Milas (list 2440), Dejan Meselđić (list 2440), Zlatko Čipčić (list 2441), Josip Topić (list 2443), Mihael Budimir (list 2444), Boris Roščić (list 2446), Luka Oršulić (list 2446), Branko Borović (list 2574), Mirko Ćorić (list 2576), Tanja Belobrajdić (list 2672), Tvrtko Pašalić (list 2691), Zvonimir Cigić (list 2693), Radoslav Laušić (list 2697), Milorad Paić (list 2814).

Uz suglasnost stranaka pročitani su iskazi svjedoka Jovana Prkuta (list 1827), Ante Mamića (list 712 i 1884), Tadije Bokanovića (list 714 i 1666), Vedrana Perišića (list 859 i 1845), Edi Šantića (list 1085 i 1800), Borisa Radoševića (list 320, 1087 i 1513), Marka Ivčevića (list 951 i 1894), Dušana Parpure (list 214 i 1825).

Sud je također izveo dokaze ispitivanjem svjedoka iz Srbije i Crne Gore, te Republike Bosne i Hercegovine, a koji su se odazvali pozivu ovoga suda.

Tako su ispitani svjedoci iz Srbije i Crne Gore: Vojkan Živković (list 2520), Velibor Tomović (list 2524), Milanče Tošić (list 2528), Nenad Filipović (list 2532), Dragomir Miljković (list 2535), Goran Pantić (list 2536), Darko Milijanović (list 2564) i Miroslav Petrović (list 2567).

U dokazne svrhe pregledan je izvod iz matične knjige umrlih za svjedoka Milana Mičića (list 2517), nakon čega je na temelju članka 331. st. 1. t. 1. ZKP pročitani iskaz ovog svjedoka ispitanog zamolbenim putem kod Prvog Općinskog suda u Beogradu 18. veljače 2002. (list 1278).

Ispitani su svjedoci iz Republike Bosne i Hercegovine i to: Jelenko Kovačević (list 2611), Milorad Oro (list 2615), Mirko Bjelica (list 2620), Mićko Koprivica (list 2626), Veso Deretić (list 2630), Slobodan Čaušić (list 2637), Vladimir Žarković (list 2640), Mirko Babić (list 2651), Ljubiša Gerun (list 2655) i Miroslav Čučak (list 2702).

Nakon što je na izloženi način sud pregledao raspoloživu dokumentaciju u spisu, te ispitao navedene svjedoke, sud je odbio kao neutemeljene prigovore branitelja okrivljenih iznesene na početku glavne rasprave, odnosno na ročištu od 13. rujna 2005. u pogledu autentičnosti i vjerodostojnosti dokumentacije koja je do tada pregledana. S tim u svezi odbijen je i prijedlog branitelja za izdvajanjem iz spisa dokumentacije čiju autentičnost i vjerodostojnost obrana dovodi u pitanje, a sve

obzirom da je iz ukupnih rezultata postupka proizišlo kako se radi o vjerodostojnoj dokumentaciji.

Također je sud odbio raniji prijedlog braniteljice okrivljenog Emilia Bungura za pribavljanjem kaznenog spisa Općinskog suda u Zagrebu vezano za postupak u kojem se Marijo Barišić ispričao Tvrtku Pašaliću za kazneno djelo klevete, time da je ovaj prijedlog odbijen kao nevažan.

Nadalje, sud je odustao od čitanja iskaza svjedoka Zorana Marjanovića, Milana Mijovića i Nenada Velemira, ispitanih povodom zamolnice Županijskog suda u Splitu kod Prvog Općinskog suda u Beogradu i to iz razloga što uvidom u zamolnicu ovoga suda, kao i zapisnike o ispitivanju imenovanih svjedoka, proizlazi da braniteljima optuženih nije bilo omogućeno da prisustvuju radnji ispitivanja svjedoka, čime je ostvarena bitna povreda odredaba ZKP-a, a slijedom čega se na takvim dokazima ne bi mogla zasnivati sudska presuda. Pri tome je sud imao u vidu prigovore branitelja koji su u tom smislu bili i istaknuti na ročištu od 30. studenog 2005., kao i ranije zauzeto pravno stajalište Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I Kž-622/97 od 27. siječnja 1999. na okolnosti iste problematike.

Tijekom postupka pribavljena su i uz suglasnost stranaka pregledana sudska medicinska vještva, te su ispitani liječnici vještaci i pregledana medicinska dokumentacija.

Tako je u odnosu na pok.oštećenika Nenada Kneževića pregledan preslik knjige „Protokol evidentiranih bolesnika“ iz knjige dežurstva KB Split, Klinike za kirurgiju (list 91-93), kao i službena zabilješka PU SD od 27. 9. 2001. o pregledu „Protokola mrtvih“ i „Knjige obdukcije“ Odjela patologije KB Split (list 94). Pregledana je potvrda Opće bolnice Split od 19. lipnja 1992. za Nenada Kneževića (list 348).

Pregledana je zdravstvena dokumentacija za pok. Kneževića, odnosno matični list i povijest bolesti (list 449).

Uz suglasnost stranaka pročitana je zapisnik o vanjskom pregledu i obdukciji mrtvog tijela Nenada Kneževića od 25. lipnja 1992. koji je obavio liječnik-vještak dr. Šimun Anđelinović (list 367-373).

Nadalje, uz suglasnost stranaka pročitana je zapisnik o vanjskom pregledu i obdukciji mrtvog tijela Gojka Bulovića od 19. lipnja 1992., koji je također obavio liječnik-vještak dr. Šimun Anđelinović (list 344-346).

U odnosu na istog oštećenika, uz suglasnost stranaka, pročitana je zapisnik o ispitivanju svjedoka dr. Ante Petričevića (list 446 i 1539).

Na ročištu 29. studenog 2005. ispitan je stalni sudski vještak za sudsku medicinu i patologiju prof.dr. Šimun Anđelinović upravo na okolnosti sačinjenih zapisnika o vanjskom pregledu i obdukciji pok. Bulovića i Kneževića i uzroka njihove smrti.

U pogledu oštećenog Đorđa Katića sud je pregledao izvješće KBC Split broj 87/93 od 21. 10 1993. (list 329).

Uz suglasnost stranaka pročitana je sudsko-medicinski nalaz i mišljenje dr. Jakova Ivanovića o opisu i kvalifikaciji tjelesnih ozljeda za oštećenog Đorđa Katića od 7. rujna 1992. (list 293-294), te medicinska dokumentacija u prilogu tog nalaza (list 295 i 296).

Na ročištu 30. rujna 2005. pred ovim sudom neposredno je ispitan dr. Jakov Ivanović i to u svojstvu svjedoka, jer je on danas već u mirovini i nije više sudski vještak.

Izveden je nadalje dokaz ispitivanjem dr. Marije Definis-Gojanović, specijaliste sudske medicine, patologinje, također u svojstvu svjedoka i to na okolnosti vođenja knjiga i drugih evidencija na Odjelu patologije KB Split.

Na kraju dokaznog postupka pregledani su izvodi iz kaznene evidencije za optuženike (list 468 do 473, te 514 i 515).

Nakon što nije bilo daljnjih prijedloga za nadopunu dokaznog postupka, ispitani su okrivljenici.

Sud je pri tome imao u vidu da se četvorici okrivljenih, Tomislavu Duiću, Miljenku Bajiću, Josipu Bikiću i Emiliju Bunguru sudi u odsutnosti, pa je u cilju omogućavanja nazočnim optuženicima Tonću Vrkiću, Davoru Baniću, Anti Gudiću i Anđelku Botiću da svoju obranu iznesu pod najpovoljnijim zakonskim uvjetima, kojima im se osigurava pravo da se očituju o svim izvedenim dokazima, uključujući i obranu onih optuženika koji nisu nazočni, odlučeno da se najprije pročitaju svi raniji navodi obrane danas odsutnih optuženika, a da se nakon toga ispituju nazočni optuženici.

Tako je sud na temelju članka 331. st. 1. t. 1. ZKP pročitao zapisnik o ispitivanju okrivljenika Miljenka Bajića od 28. rujna 2001. (list 108), zatim zapisnik o ispitivanju okrivljenika Josipa Bikića, također od 28. rujna 2001. (list 110), zapisnik o ispitivanju okrivljenika Emilia Bungura u istrazi od 28. rujna 2001. (list 112), kao i onaj sa ranije rasprave pred Županijskim sudom u Splitu od 13. studenog 2002. (list 2003).

U odnosu na okrivljenog Tomislava Duića valja istaći kako je ovaj od početka kaznenog postupka u bijegu, te da nikada nije bio ispitan, radi čega njegova osobna obrana u ovom postupku izostaje.

Optuženi Miljenko Bajić pred istražnim sucem 28. rujna 2001. (list 108 i 109) je izjavio da je u postrojbe Hrvatske vojske pristupio u kolovozu 1991., a da se od početka 1992. nalazio u postrojbama 72. bojne Vojne policije i to u svojstvu vojnika policajca u patrolnoj službi, te da je u tom svojstvu bio sve do rujna 1992. Sa njim u patroli, kako je naveo, najčešće su bili Josip Bikić i Davor Banić, dok su se ostali mijenjali.

Okrivljenik je ustvrdio da je zadaća pripadnika patrolne službe bila isključivo rad s Hrvatskom vojskom. U pravilu on je bio vođa patrole. U koordinaciji poslova bili su neposredno podređeni zapovjedniku Satnije, dok je ovaj bio odgovoran zapovjedniku Bojne. Posao su inače obavljali na način da su, nalazeći se u vozilu, patrolirali gradom. Nekada su imali kombi na raspolaganju, a nekada osobni automobil. Radili su tako da bi izvršili uhićenje određene osobe i po nalogu bi tu osobu dovodili u zgradu Vojne policije ili bi osobu sproveli u Vojno istražni centar Lora. U tom slučaju, u pravilu bi došli do kapije koju bi otvorio netko od stražara, nakon čega bi oni ušli i predali uhićenika kojeg bi stražari preuzimali. Niti on, a niti članovi patrolne službe, tada nisu ulazili u zatvor već bi samo predali uhićenika i vraćali se natrag.

Okrivljenik posebno negira da bi osobno ili zajedno sa Josipom Bikićem i Davorom Banićem ikada ulazio u prostorije zatvora da bi zlostavljao uhićene osobe. Ustvrdio je da mu nije poznato gdje se nalazi blok „C“ u VIC Lora niti mu je poznat način rada u zatvoru. S tim u svezi je naveo da je rad s pritvorenicima bio u nadležnosti krim. policije.

Osvrćući se na konkretan učin koji mu se stavlja na teret, okrivljeni Miljenko Bajić je izjavio da je jednom prigodom po nalogu dežurnog došao u prostor dvorišta Vojno istražnog centra Lora i preuzeo jednu osobu za koju je naknadno saznao da se zove Knežević, a da mu je bilo rečeno kako je ta osoba ranjena prilikom bijega. Tu osobu su ukrcali u kombi, time da se on ne može sjetiti tko je to učinio, oni iz patrole ili netko drugi, ali je siguran da su tu osobu odvezli i predali u bolnicu na Firule. Ne može se sjetiti je li sa njima do bolnice išao i netko od zaposlenika zatvora. Sjeća se međutim da je osoba koju su prevezli bila krvava, ali se ne sjeća po kojem dijelu tijela. Uostalom, ne može se sjetiti u kakvom zdravstvenom stanju je bio Knežević kada su ga iznijeli iz zatvora.

Prisjećajući se okolnosti pod kojima se sve događalo, okrivljenik je naveo da su u Loru došli po pozivu kada je već bio sumrak, da je bila opća panika, da se mnogo ljudi „muvalo“ po zatvoru i oko zatvora, a da je to vjerojatno bilo radi pucnjave.

Okrivljenik je također naveo da se ne sjeća gdje su otišli nakon što su pritvorenika predali u bolnicu, odnosno jesu li se kasnije opet vraćali u Vojno istražni centar Lora. Nadalje, ne isključuje mogućnost da je sa njima u vozilu bio Tomislav Duić, ali se s obzirom na protek vremena toga pouzdano ne može sjetiti.

Za osobu imenom Gojko Bulović izjasnio se da tu osobu uopće ne pozna, te je posebno naglasio da nikada u Vojno istražnom centru Lora nije „taknuo“ bilo kojeg pritvorenika.

Optuženi Josip Bikić u svojoj obrani koju je iznio pred istražnim sucem Županijskog suda u Splitu 28. 9. 2001. (list 110) naveo je da se u postrojbama Hrvatske vojske nalazio od 1. lipnja 1991., a u postrojbama 72. bojne Vojne policije od 10. travnja 1992. pa do kraja te godine, odnosno do početka 1993. Prisjećajući se tih vremena naveo je kako tada još nisu bile ustrojene službe vojne policije, te da je on bio angažiran na obavljanju više patrolnih zadataka, kao i borbenih, a u patroli da je najčešće bio zajedno sa Miljenkom Bajićem i Davorom Banićem. Ne sjeća se

međutim tko je bio vođa patrole. Postupali su u pravilu po nalogu dežurnog smjene bojne Vojne policije. Intervenirali bi ukoliko bi pripadnici Hrvatske vojske remetili javni red i mir. Metodologija rada patrole odvijala se na način da bi nakon dojave dežurnog bojne izlazili na očevid, a nakon što bi upoznali dežurnog o stanju, ovaj bi eventualno dao nalog za privođenje izgređnika i to bi najčešće bio usmeni nalog. Takvu osobu bi onda priveli u zgradu Vojne policije i predali dežurnom, pa bi time njihov posao u pravilu bio završen. Dopušta mogućnost da su nekoliko puta doveli izgređnike i do same kapije zatvora, ali tvrdi da u dvorište zatvora i u zatvor patrola nije ulazila. Samo bi pozvonili na kapiju pa bi tada došao stražar, preuzeo izgređnika i sproveo ga u zatvor.

Okrivljenik je zatim posebno naglasio da je ipak ulazio u zatvor i to samo u jednom slučaju, kada mu je bio pritvoren brat Ivan Bikić koji se nalazio u prostoriji odmah do ulaza u prednjem dijelu zatvora. Konačno, dopušta mogućnost da je nekoliko puta službeno ušao u prostorije zatvora pri čemu tvrdi da se više ne sjeća je li te prigode bio u krugu dežurane i prostoru za službene osobe ili je možda ulazio i u prostorije gdje su se nalazili pritvorenici. Tvrdi da nema nikakvih saznanja o postojanju nekakvog bloka „C“. U svakom slučaju negira da bi ikada ikoga zlostavljao u zatvoru. Posebno u odnosu na Nenada Kneževića i Gojka Bulovića tvrdi da je za njih prvi put čuo na ovom sudu. Inače, sjeća se da su on i kolega Miljenko Bajić, te Davor Banić dobili dojavu od dežurnog da je bio pokušaj bijega u Vojno istražnom centru Lora i da su tamo otišli, te da je tamo bila velika gužva, odnosno veliki broj osoba, ali se ne sjeća jesu li oni izvršili transport ranjenog pritvorenika u bolnicu Firule. Osobito mu ništa ne znači ime Gojka Bulovića, niti ima bilo kakvih saznanja o toj osobi.

Optuženi Emilio Bungur u istrazi 28. rujna 2001. (list 112), te na ranijoj raspravi pred ovim sudom 13. studenog 2002. (list 2003 do 2005), gdje je korigirao svoje navode iz istrage, naveo je da je u postrojbe Hrvatske vojske stupio 1991., a da se u postrojbama Vojne policije nalazio već od 1991. dok je prije toga bio u pričuvnom sastavu MUP-a. Glede Vojno istražnog centra Lora naveo je kako je tamo imao zaduženje voditelja smjene, pa je objasnio da su radili u 3-4 smjene, tako da je konkretno on osobno bio u smjeni s optuženima Botićem i Gudićem. Za Tonća Vrkića je kazao da ga poznaje, da se radi o korektnoj osobi, a upravitelja Tomu Duića da je slabo poznavao prije dolaska u VIC Lora dok je Miljenka Bajića poznavao od prije iz viđenja, baš kao i Davora Banića. Za Josipa Bikića je naveo da ga od ranije nije poznavao, već da ga je upoznao tijekom službe.

U navodima svoje obrane Bungur je također izjavio da ne zna tko je bio ovlašten, odnosno tko je imao pravo pristupa zatvorenicima u VIC Lora, a tko je eventualno neovlašteno ulazio. Ne može se sjetiti tko je pritvorenike dovodio i na koji način se vodila evidencija. Tvrdi da ne zna ni za kakve blokove, pa tako ni za blok „C“. Sjeća se ipak da su u zatvoru bili pripadnici Hrvatske vojske i neprijateljskih formacija koji su bili smješteni u zatvor, ali da nije bilo razlike među njima u uvjetima smještaja i ishrane. Posebno nema saznanja da je bilo zlostavljanja zatvorenika u zatvoru, a za sebe osobno tvrdi da nikoga u zatvoru nije zlostavljao. U pogledu Nenada Kneževića sjeća se da je bio nazočan kada je ovaj ranjen, te ističe da je sve što je o tome znao napisao u izvješću koje je sastavio 14. lipnja 1992., odmah po

dolasku kući iz smjene, a koje izvješće je i predao sudu kao prilog svojoj obrani (list 2009-2013).

Sud je po prijedlogu braniteljice okrivljenog Bungura, u ponovljenom kaznenom postupku, pročitao ovo izvješće koje je Emilio Bungur sastavio rukopisom. Iz tog dijela obrane okrivljenika evidentno je kako on poriče svoje sudjelovanje u zlostavljanju pok. Kneževića.

Naime, u izvješću je naveo kako se to zbilo 14. 6. 1992. u 20,30 sati na stepenicama ispred ulaza u samu zgradu V.I.C-a. Okrivljenik u svom izvješću piše: „Odredio sam dvojicu stražara da iz centralnog dijela V.I.C-a prebace dva zatvorenika u sjeverni. Ovo sprovođenje zatvorenika je izvedeno na način da je prvi išao vojak policajac Botić Anđelko, iza njega je išao zatvorenik Knežević Nenad, za njim su se nalazili ne znam kojim redoslijedom zatvorenik Bulić Gojko i dva ratna zarobljenika koji su do stepenica donijeli madrace i deke i vojak policajac Ante Gudić. Zatvorenik Nenad Knežević je s leđa skočio na policajca Botića i oborio ga judo zahvatom i pokušao mu oduzeti pištolj koji je Botić držao u ruci. Ratni zarobljenik Žarković je dotrčao do prostorije dežurnog gdje smo se nalazili ja i Vrkić i uzrujan nas izvijestio o gužvi i bijegu. Ja i Vrkić smo izletjeli vani i vidjeli da je zatvorenik Knežević već preskočio ogradu pored kapije V.I.C-a. Nakon povika da se zaustavi počeli smo oba dva pucati na njega, a kad je već bio udaljen 25-30 metara od nas negdje u isto vrijeme počeo je pucati i policajac Botić. Policajac Gudić je bio nenaoružan. Hrvanje između Botića i Kneževića je izgleda trajalo nekoliko sekundi obzirom na dolazak mene i Vrkića. Vrkić je naoružan pištoljem TT 7,62, a ja trofejnim pozajmljenim pištoljem „Beretta“ model 35 cal 7,65 iz kojeg sam ispucao šest metaka za bjeguncem. Potjeru za Kneževićem izvan ograde V.I.C-a nastavili su Vrkić, Botić i Gudić (nenaoružan). Pridružili su im se i tri stražara P.B. Lora koji su tu dotrčali na našu viku i pucnjeve. Ja sam se vratio u zgradu V.I.C-a i obavijestio dežurnog časnika P.B. Lora o bijegu zatvorenika, te da poduzme mjere kako bjegunac ne bi napustio prostor P.B. Lora. Izvijestio sam ga o stupnju opasnosti koji prijete od bjegunca koji je trener juda. Dao sam mu i približni opis bjegunca. Zatim sam brzo glasom izvijestio dežurnog 72. bojne Vojne policije i upravnika Duića. U 20,45 h odvezli su teže ranjenog Kneževića u kombiju vojnih policajaca 73. bojne, Vrkić, Botić i Gudić sa nekoliko policajaca iz iste bojne. Odmah za njima je i stigla interventna grupa 72. bojne V.P. Tada sam pošao po upravnika Duića oko 20,45 h službenim vozilom i dovezao ga oko 21 h u V.I.C.“

Na ranijoj raspravi pred sudom Bungur je dodao da je deset godina bio u uvjerenju da je Knežević bio mrtav već pri pokušaju bijega, te da je tek poslije saznao da je ovaj preminuo nakon tjedan dana. Inače, sjeća se da je Kneževića vidio nakon što je bio uhvaćen, te da je ležao na podu dok se čekala prva pomoć i da je bio krvav.

Što se tiče Gojka Bulovića, okrivljeni Bungur je naveo da je za smrt ovoga saznao sutradan u odnosu na pokušaj bijega Kneževića i to negdje oko 14,00 sati kada je išao dati izjavu u „Dračevac“ u svezi bijega Nenada Kneževića. Tada je, kako tvrdi, saznao za smrt Gojka Bulovića i to od neke službene osobe, odnosno od Ivice Livaja ili nekog drugog.

Posebno upitan što je bilo s Bulovićem dok je Knežević bježao, optuženik Bungur je odgovorio: „Gojko Bulović je bio u poluležećem položaju i to pri kraju odnosno na dnu stepenica kod glavnog ulaza“. Također je naveo da je on osobno Bulovića vratio u ćeliju nakon što su Anđelko Botić i Tonći Vrkić nastavili traganje za odbjeglih Kneževićem i da je sa njim tada bio zatvorenik Žarković. Nije mu poznato u kojem dijelu pritvora je nađeno mrtvo tijelo Gojka Bulovića. Inače, Bulovića se dobro sjeća iz razloga što je prigodom davanja svojih osobnih podataka Bulović izjavio da je teški srčani bolesnik.

Osvrćući se na opseg svojih radnih zadataka kao zatvorskog stražara, Bungur je naveo da je postupao po uputama o zaduženju i radu stražara koje su bile javno objavljene na oglasnoj ploči, a isto tako da je konkretne upute dobivao od gospodina Vrkića. Također je izjavio da zatvorski stražari nisu imali ovlasti da ispituju pritvorene osobe, već da su takve ovlasti imale druge službene osobe.

U pogledu Gojka Bulovića, izjavio je da nikakve ozljede na njemu nije vidio, te da je primopredaja smjene između njega i Davora Perišića obavljena uredno. U knjigu dežurstva da je upisano ono najbitnije što se događalo u njegovoj smjeni, a nije mu poznato zbog čega Davor Perišić nije evidentirao smrt Gojka Bulovića u knjizi dežurstva koju je vodio u tijeku svoje smjene, niti je sa ovim o tome ikada pričao.

Govoreći o svojim osobnim i obiteljskim prilikama okrivljenik je naveo kako je tijekom 1991. bio na južnom bojištu, a zatim i na bojištima kod Skradina i Šibenika, a da je u vrijeme napada na Split bio u postrojbi 72. bojne Vojne policije. Inače, živi sa suprugom i dvoje djece. Lošeg je imovnog stanja, a i njegovo zdravstveno stanje se u međuvremenu pogoršalo.

Iznoseći svoju obranu u ponovljenom kaznenom postupku pred ovim sudom optuženi Tonći Vrkić pozvao se na svoje ranije iskaze, kako u istrazi tako i na prethodnoj raspravi, pa je na njegovo traženje pročitao zapisnik o ispitivanju u istrazi od 28. rujna 2001. (list 106-107), kao i iskaz s ranije rasprave pred ovim sudom od 13. studenog 2002. (list 2001-2003). Nakon toga okrivljeni Vrkić je potvrdio kako i danas ostaje pri svojim ranijim navodima, a zatim je odgovorio i na dodatno postavljena pitanja.

Imajući u vidu cjelovitu obranu okrivljenog Vrkića, proizlazi da ovaj negira počinjenje kaznenog djela za koje se tereti.

Okrivljeni Tonći Vrkić pred istražnim sucem je izjavio kako je u postrojbe Hrvatske vojske stupio negdje u kolovozu 1991., time da je prvi ugovor s Hrvatskom vojskom potpisao u listopadu 1991. U postrojbe 72. bojne Vojne policije pristupio je 15. veljače 1992., kao zapovjednik „bacača“. U travnju ili svibnju 1992. postavljen je za zamjenika upravitelja Vojno istražnog centra Lora i to na način da mu je zapovjednik 72. bojne Vojne policije Zdravko Galić tek usmeno rekao „Ajde, idi dolje, budi zamjenik upravitelja“. Inače, upravitelj zatvora je bio Tomo Duić. Okrivljenik je također objasnio da su sve osobe koje su tada radile u Vojno istražnom centru formacijski bile u sastavu 72. bojne Vojne policije i da je tu bilo pričuvnih i djelatnih osoba. Formacijski on je odgovarao Tomislavu Duiću kao njegov zamjenik, a isto tako upravitelju Duiću bili su podređeni zapovjednici straže. Zapovjednik jedne

straže bio je Zoran Doždor, druge Emilio Bungur, a treće jedan od Perišića, pri čemu nije siguran je li to bio Davor ili Damir. Okrivljenik je također naveo da je zapovjednik Galić dostavio Duiću spisak vojnih osoba koje imaju pravo pristupa u zatvor u cilju obavljanja informativnih razgovora sa zarobljenicima. Sve druge osobe, kako je naveo, nisu imale pravo pristupa. Što više, okrivljenik je ustvrdio da za vrijeme dok je on bio u zatvoru, uz njegovu suglasnost nitko nije ušao.

Za sebe je još naveo da je uglavnom bio „slobodnjak“ odnosno da je dosta skrbio o prehrani, vodio pritvorenike kod liječnika i imao odgovarajuću suradnju sa Crvenim križem. Posebno za Miljenka Bajića izjavio je da se nije nalazio na popisu osoba koje su imale pravo pristupa pritvorenima, kao ni Josip Bikić. Za Davora Banića je naveo da se ne može sjetiti je li jedno vrijeme bio stražar, a pretpostavlja da jeste. Za Emilia Bungura je naveo da je bio zaposlenik u zatvoru, a da su Ante Gudić i Anđelko Botić bili stražari. Isto tako ustvrdio je da nema nikakvih saznanja da bi Miljenko Bajić i Josip Bikić dolazili u zatvor, neovlašteno ulazili i pristupali pritvorenim osobama.

U svezi događanja koje se tiče pok. Nenada Kneževića okrivljeni Vrkić Tonći je naveo kako se sjeća da je to bilo 14. lipnja 1992. oko 17 sati, kada se on zatekao u dežurani, a pritvorenici su prebacivali „štramce“ za ležanje u svoj blok. U jednom momentu utrčao mu je netko od pritvorenika i vikao „bježe, bježe“. Tim povodom on je odmah istrčao vani, te je vidio Kneževića kako je već preskočio žičanu ogradu, pa je za njim odmah počeo pucati, time da ga je prethodno upozorio dva ili tri puta riječima „stani, stani, pucat ću“. Tada je vidio i Anđelka Botića, na zemlji, dok je Ante Gudić bio nad Gojkom Bulovićem, također na zemlji. Otvorio je kapiju i trčao za Kneževićem. Pri tome je okrivljenik kazao da je pucao iz revolvera nasumice za Kneževićem koji je bio ispred njega nekih 70 metara. Knežević mu je uspio zamaći za jednu zgradu, ali ga je on uspio u trku pronaći da bi onda za njim dotrčao i Anđelko Botić, koji je trčao s puškom, ali da Botić nije pucao jer bi u tom slučaju pogodio njega koji je bio ispred Botića. Knežević je trčao u smjeru „škvera“, a kada su došli do same ograde s „škverom“, već je bio pomislio kako je Kneževića izgubio i da mu je uspio pobjeći. Tu se u međuvremenu skupilo desetak ljudi, te je jedan od vojnika primijetio Kneževića koji je bio skriven u žbunju. Kako su od ranije imali informaciju da je Knežević judaš, upravo je on rekao Botiću da budu oprezni. Uvjeravali su Kneževića da se preda. Vrkić kaže kako tada još uvijek nije znao da je Knežević ranjen, da ga je uspio pogoditi, a nakon nekog vremena da su ga uspjeli izvući iz žbunja, da su mu stavili lisice na ruke, da je došao jedan automobil, misli „Caddy“, s otvorenim prostorom za utovar, te da su Kneževića stavili u taj auto i odvezli do prostora Vojno istražnog centra. Tu su sačekali patrolu Vojne policije koja je odvezla Kneževića u bolnicu. Radilo se o jednom kombiju kojim je patrola odvezla Kneževića, ali se okrivljenik ne sjeća marke ni boje tog vozila. Isto tako ne može se očitovati jesu li u toj patroli bili Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić.

Nakon što je Knežević odvezen, on je ostao u Vojno istražnom centru i sačekao suca istražitelja koji je došao, te je sačinjen zapisnik o očevidu, kao i foto-elaborat, a sve to je otprilike završilo oko 23 ili 24 sata.

Okrivljenik je ustvrdio da ga je nakon toga zvao zapovjednik krim. službe, a misli da se radilo o Livaji, te da je s tim u svezi otišao u Dračevac negdje oko 2 sata

iza pola noći kako bi dao svoju izjavu, a da se u zatvor vratio negdje oko 2,30 ili 3 sata u noći, te da je tek tada stekao saznanja o Buloviću. Naime, kada se vratio u Loru jedan od stražara mu je rekao: „Umro je još jedan“. Onda je otišao sa stražarom u prostoriju kupaone i WC-a gdje je zatekao Bulovića kako leži na podu. Polivao ga je vodom, misleći da je u nesvijesti, ali se uvjerio da je tijelo beživotno.

Još je naveo da su u bloku „C“ V.I.C.-a Lora smještali ratne zarobljenike, pripadnike jugo vojske i četnike, a da pri tome nisu pravili razliku u smještaju ratnih zarobljenika i civilnog stanovništva, time da su pripadnike Hrvatske vojske smještali u prednji dio zatvora.

Što se tiče „induktorskog telefona“ naveo je da ga nije vidio niti u jednoj prostoriji Vojno istražnog centra, a da je imao pristup svim prostorijama u zatvoru. Za blok „C“ objasnio je da je kao termin zadržan iz bivše JNA, da su tamo bile dvije ćelije za smještaj, koje su imale narav samice, bez madraca, samo daske, a da je taj blok bio pod nadzorom stražara i da je ključeve bloka „C“ imao zapovjednik straže, time da se primopredaja ključeva vršila prilikom primopredaje službe.

Za dnevna izvješća je naveo da su ih dostavljali svakodnevno zapovjedniku 72. bojne Vojne policije, a da su ta izvješća rađena temeljem knjige stražara koju je vodio zapovjednik smjene. Tako je o događajima sa Bulovićem i Kneževićem dostavio pismeno izvješće zapovjedniku 72. bojne Vojne policije gospodinu Galiću. Za događanja s Kneževićem, kako je naveo, sastavio je izvješće temeljem svojih neposrednih saznanja, a ne može se očitovati je li što pisao za Bulovića, osim što je zapovjedniku Galiću dostavio izvješće da je Bulović mrtav. Posebno je naglasio da je nakon što je Knežević bio vraćen onim autom u krug V.I.C.-a, primijetio da mu curi krv iz noge, ali da je Knežević mogao hodati. Isto tako je naglasio da nije vidio da je Kneževića netko tukao. Ne može biti decidan u pogledu okolnosti tko je pozvao patrolu da vozi Kneževića u bolnicu, odnosno je li to bio Tomo Duić ili zapovjednik Galić. U svakom slučaju, kada je Knežević ulazio u kombi, radi odlaska u bolnicu, bio je vezan liscama, time da mu je upravo on i još netko uz njega pomogao da uđe u kombi. Pri tome okrivljenik tvrdi kako je imao dojam da je Knežević prigodom ulaska u kombi bio u takvom stanju da je mogao živjeti „milijun godina“.

Također je ponovio tvrdnju da, dok je on bio u zatvoru, nije bilo zlostavljanja zatvorenika i da nitko nije neovlašteno ulazio u zatvor.

Na glavnoj raspravi 13. 11. 2002. (list 2002) okrivljeni Vrkić je pojasnio da je pokušaj bijega Kneževića uslijedio u predvečerje oko 18 ili 19 sati, da stražari u zatvoru nisu imali naoružanje da je prilikom bijega Kneževića vikao Botiću, koji se nalazio 100-tinjak metara od objekta, da uzme pušku. Isto tako je potvrdio kako je bio nazočan prigodom očevida koji je obavljen u svezi bijega i ozljeđivanja Kneževića, a da je tijekom noći pronašao Gojka Bulovića u prostoriji WC-a koji je lociran u sjevernom dijelu pritvora, odnosno u bloku „C“. Također je naveo da tom prigodom na Buloviću nije primijetio nikakve ozljede i da je mislio kako je ovaj u nesvijesti. Pojašnjavajući da su u sjevernom dijelu zatvora bile dvije ćelije bez madraca, da su imale samo daske kao ležajeve, naveo je da su upravo zbog toga u te prostorije bili nošeni madraci i da je tom prigodom došlo do pokušaja bijega Kneževića.

Posebno upitan od koga je saznao za Bulovića, odnosno tko mu je te noći kazao „umro je još jedan“, okrivljenik je odgovorio da se toga ne može sjetiti, ali pretpostavlja da mu je to kazao dežurni.

Ispitan na glavnoj raspravi u ponovljenom kaznenom postupku 8. veljače 2006. okrivljeni Tonći Vrkić nije znao objasniti kako to da u knjizi dežurstva nije bila zabilježena činjenica smrti Gojka Bulovića. S tim u svezi samo je naveo kako dežurni smjene to jednostavno nije učinio.

Posebno upitan tko i kada je u zatvor u Loru doveo oštećenike Gojka i Uglješu Bulovića, Nenada Kneževića, Mirka Šuška, Lazu Ostojića, Radu Krivića i Duška Galića, okrivljenik je izjavio da on to ne zna i da je tek slijedećeg dana od Galića i Duića saznao da je to jedna grupa civila koji su dovedeni u vojni zatvor u Loru, premda su trebali biti odvedeni u Okružni zatvor na Bilice. Saznao je također da su ove osobe dovedene po nalogu istražnog suca, ali mu nije poznato zbog čega nisu bili primljeni na Bilice, već privedeni u Loru.

Upitan za oštećenika Đorđa Katića, okrivljeni Vrkić je naveo da tu osobu nije poznavao i ne sjeća se kada bi ovaj bio u pritvoru, niti zbog čega je bio priveden.

U pogledu oštećenog Milosava Kataline, sjeća se da je ovaj bio u pritvoru par dana, ali ne zna zbog čega. Pri tome navodi kako je sin Milosava Kataline bio njegov prijatelj iz mladosti.

Što se tiče pucanja iz vatrenog oružja i ranjavanja Kneževića kaže kako je siguran da je upravo on pucao, ali ne zna je li hicima koje je baš on ispalio, Knežević bio pogođen, ili ga je pogodio netko drugi. Ipak pretpostavlja da ga je baš on pogodio i ranio jer je bio ispred Botića i Gudića.

Također je naveo da su, nakon što je Knežević bio pronađen i izveden vani iz žbunja gdje se sakrivao, naišli pripadnici HRM-a tako da se na licu mjesta skupilo više ljudi, pripadnika Hrvatske vojske. Sjeća se kako je povodom pokušaja bijega Kneževića nastala opća panika i uzbuna u Lori, te da je i pred zatvorom bilo možda 10 do 20 ljudi. Dozvoljava da su i oni pripadnici HRM-a također došli pred zatvor, ali je siguran da nisu ulazili unutar prostora koji pripada zatvoru u Lori. Naime, vozilo „Caddy“ 73. bojne Vojne policije kojim je dovezen ozlijeđeni Knežević, ušlo je u dvorišni krug zatvora, i to na način da je prošlo kroz kapiju s istočne strane, koja kapija je označena na skici objekta V.I.C-a Lora brojem „34“. Odmah nakon toga vozilo je napustilo dvorišni krug, dok je Knežević ostao kod stepenica koje su označene brojem „33.“ u skici objekta V.I.C-a Lora koja se nalazi u spisima ovog predmeta (list 418). Dok je sjedio na stepenicama, Knežević je vikao i psovao. Tada je vidio da je Knežević ranjen. Knežević nije ulazio u unutarnje prostorije zatvora. Pri tome okrivljenik za sebe kaže kako je manje-više cijelo vrijeme bio tu sa njim. Osim njega, tu je bilo dosta drugih osoba kojih se više ne sjeća, a među njima bila je patrola, te Duić i Bungur. Obzirom na ono što je ranije objasnio nije siguran jesu li tu bili Gudić i Botić. Naime, nije siguran jesu li Botić i Gudić odmah po pronalaženju Kneževića otišli u ambulantu. Pri tome Vrkić kaže kako ima u vidu da Botić nije znao gdje se točno nalazi ambulanta, pa je Gudić išao sa njim da mu pokaže put. Navodi kako je moguće da su Botić i Gudić najprije došli do pred zatvor, kada je Knežević

bio pronađen i vraćen, a tek onda da su išli u ambulantu, ali da je moguće i to kako su ova dvojica odmah išli u ambulantu, te da nisu dolazili na ovaj prostor pred zatvor gdje je doveden Knežević.

Okrivljenik se također prisjeća da su on i upravitelj Duić pomogli Kneževića uvesti u vozilo patrole kojim je ovaj odvezen, time da je od trenutka kada je Knežević doveden pa do dolaska patrole prošlo kratko vrijeme od možda nekih 15-tak minuta. Po dolasku patrole Knežević je odmah išao sa njima, tako da se patrola nije zadržavala. Što više, okrivljeni Vrkić tvrdi kako je sa njima, sa patrolom i Kneževićem, išao i upravitelj Duić. Dodatno upitan, decidirano je ustvrdio kako je potpuno siguran da je Tomo Duić išao sa njima, tim istim autom, kombijem od patrole, ali mu nije poznato je li Duić pratio Kneževića sve do bolnice.

Na poseban upit okrivljenog Gudića, Vrkić je odgovorio da je patrola odvela Kneževića u bolnicu negdje oko 20,30 ili 20,45 sati i da je po njegovom uvjerenju u tom trenutku Knežević bio lakše ozlijeđen, odnosno, u vrlo dobrom stanju. Knežević je bio unesen u vozilo baš ispred one istočne kapije pred dvorišnim krugom zatvora.

Nadalje, objasnio je da je u trenutku kada su on, Botić i Gudić krenuli za bjeguncem Kneževićem, netko morao ostati u zatvoru, da je to bio Bungur i da je Bungur tada vratio zatvorenike u ćelije, te ih zaključao. Nakon toga Bungur je obavijestio zapovjednika Tomu Duića telefonom o događaju, pa je ovaj tražio da netko dođe po njega. Tako je Bungur išao po Tomu Duića službenim vozilom, a Duić je nakon nekog vremena i došao. Ono traganje za Kneževićem trajalo je negdje do sat vremena, a u okviru tog vremena došao je i Tomo Duić. U svakom slučaju Duić je došao u V.I.C. Lora prije nego što je Knežević odvezen u bolnicu i u pogledu te činjenice okrivljenik kaže da je siguran.

Za Emilia Bungura, Vrkić je posebno naglasio kako je bio vrlo uredan i pedantan i da je sve unosio i bilježio u knjigu dežurstva, a da je inače on kao zamjenik upravitelja pisao dnevna izvješća upravo po knjizi dežurstva. Na dužnosti zamjenika upravitelja bio je od travnja ili svibnja 1992. pa do konca kolovoza te godine. U svakom slučaju bio je na toj dužnosti u vrijeme one razmjene zatvorenika koja je uslijedila u Kerestincu, a odnosi se na 14. kolovoz 1992., kao i u vrijeme kada se Milosav Katalina našao u zatvoru u Lori. U vrijeme kada je odlazio sa službe iz zatvora u Lori zna da je zapovjednik 72. bojne VP bio Mihael Budimir.

Upitan je li one večeri kada je vršen očevid, u zatvor dolazilo neko vozilo, okrivljeni Vrkić je potvrdio da je doista došlo vozilo patrole s upraviteljem, odnosno da je bilo dvoje, troje ljudi, patrola s upraviteljem u jednom kombiju. To je bilo svakako iza ponoći, možda pola sata nakon ponoći ili oko jedan sat noću. Također je naveo da nije prepoznao članove patrole, a na upit na osnovu čega je onda kazao da je to bila patrola, odgovorio je: „Pa tko će drugi doći u to doba ako ne patrola i interventni vod“. Isto tako je ustvrdio da on ne zna što su oni tu radili obzirom da je već nakon dvije ili tri minute po njihovu dolasku on otišao na Dračevac radi davanja izjave povodom bijega Kneževića i da se tamo zadržao do 02,30 ili 03,00 sati ujutro. Kada se vratio iz Dračevca, u zatvoru nije bio upravitelj.

Upitan na okolnosti prijepisa knjige dežurstva za period od 13. do 17. lipnja 1992. gdje između ostalog stoji kako osim osoba koje se poimenice navode da po službenoj dužnosti moraju biti prisutni u zatvoru, kontakt sa zatvorenicima mogu imati i pripadnici Vojne policije, imena kojih se konkretno navode, te njihovi prijatelji i poznanici, okrivljenik je izjavio da su pravo na kontakt sa zatvorenicima imali svi pripadnici kriminalističke službe i SIS-a, a što se tiče nekakvih prijatelja i poznanika da je to jedna obična glupost i da on tako nešto nije potpisao.

Upitan o tome tko je imao ključeve zatvora, odnosno ćelija, okrivljenik je izjavio da je ključeve imao dežurni smjene, a da je na dan 14. lipnja 1992., kada je uslijedio bijeg Kneževića, to bio Emilio Bungur, ali da ne vjeruje da je Bungur ponio ključeve sobom kada je išao po Tomu Duića, već vjeruje da ih je ostavio u dežurani budući da ih njemu osobno nije dao.

Isto tako je kazao da mu uopće nije poznato pod kojim okolnostima je Gojko Bulović te večeri bio prebačen iz južnog u sjeverni dio zatvora.

Nadalje, decidirano je izjavio da nakon što su odbjeglog Kneževića pronašli, te iz žbunja izveli na cestu, nitko od njih trojice, on, Botić ili Gudić nije tukao Kneževića. Kada je naišlo vozilo HRM-a koje je Kneževića odvezlo do zatvorskog kruga njih trojica, on, Botić i Gudić više nisu dolazili u fizički kontakt sa Kneževićem, a što se tiče Gojka Bulovića, ne samo što ne zna što se sa njim zbivalo, nego ga uopće nije ni vidio. Naime, kada su Kneževića dovezli natrag u V.I.C. Lora, Bulovića uopće nije bilo na krugu zatvora.

Upitan bi li reagirao za slučaj da je netko tukao Kneževića i Bulovića okrivljeni Tonći Vrkić je odgovori: „Svakako. Ja to ne bih dozvolio“.

Govoreći o svojim osobnim i obiteljskim prilikama okrivljeni Tonći Vrkić je kazao da već dugo boluje od PTSP-a, da je u više navrata bio na bolničkom liječenju, te da mu je zdravstveno stanje i danas loše. Pod stalnom je terapijom i istom dijagnozom. Što se tiče njegovih obiteljskih prilika, izjavio je da ima dvoje djece i ženu sa kojom nije u vezi, ali sa djecom održava kontakte.

Iznoseći svoju obranu, optuženi Davor Banić je na ponovljenoj glavnoj raspravi uvodno naglasio da nije kriv, te je ponovio navode svoje obrane tijekom ranijeg postupka pred ovim sudom i zatim odgovorio na dodatno postavljena pitanja.

U tako cjelovitoj obrani okrivljeni Davor Banić je izjavio da je u postrojbe Hrvatske vojske stupio 1991. godine, a u postrojbe Vojne policije 1992. godine i to u sastav 72. bojne Vojne policije. Obavljao je poslove patrole u policiji, a s njim u službi u pravilu su bili Miljenko Bajić i Josip Bikić, time da se on ne sjeća tko je bio vođa patrole. U svakom slučaju on nije bio vođa nego član patrole. Njihov zadatak je bio da patroliraju po gradu i da interveniraju u neredima koje bi činili pripadnici Hrvatske vojske. Naloge s tim u svezi dobivali bi od dežurnog vojarne.

Okrivljenik je ustvrdio da se ničega ne sjeća u svezi ranjavanja Nenada Kneževića i da mu to ime i prezime ništa ne znači. Zna jedino da su jednom prigodom prevozili nekog ranjenika i da je do toga došlo nakon što su dobili dojavu da je u

V.I.C. Lora bio neki bijeg iz zatvora povodom čega su došli ispred zatvora gdje je bilo puno vojske, te ranjenu osobu stavili u kola i odvezli u bolnicu. Ne sjeća se u koju bolnicu su ga odvezli, ni tko je bio vozač. Nakon što su osobu predali u bolnicu, išli su svojim poslom. Okrivljenik je posebno naglasio kako opisane prigode nije uopće ulazio u prostorije zatvora u Lori, jer tamo nije imao što raditi.

U odnosu na Gojka Bulovića izjavio je da mu to ime ništa ne znači.

U ponovljenom postupku na glavnoj raspravi okrivljeni Banić je pobliže objasnio kako se nalazio u gradu sa ostalim članovima patrole kada je uslijedila dojava da se hitno vrate na Dračevac, da uzmu dugo naoružanje i da idu u Loru, jer da je tamo došlo do bijega zatvorenika. Kada su došli u Loru zatekli su mnogo ljudi na okupu. Prisjeća se da su unijeli jednu osobu u vozilo patrole i da su ga odvezli u bolnicu. Sve je to bilo negdje predvečer, a oko 22 sata, po završetku smjene, otišli su u Dračevac i razdužili se.

Upitan je li se tu noć nakon odvoženja ranjenog pritvorenika u bolnicu ponovno vraćao u Loru okrivljenik je odgovorio: „Ma ne. Otišli smo u Dračevac gdje smo se razdužili, jer nam je smjena bila završila i svatko je otišao svojim poslom“. Dodatno upitan kazao je da su u vozilu kojim su odvezli ranjenog Kneževića osim njega bili i okrivljenici Bikić i Bajić, te šofer Laušić i nitko više, odnosno, da Duić nije bio sa njima. Isto tako je kazao da su ranjenog pritvorenika odvezli izravno u bolnicu, te da putem nigdje nisu navraćali niti stajali.

Na upit je li putem do bolnice netko tukao osobu koju su prevozili, okrivljenik je odgovorio niječno.

Obzirom da je okrivljeni Tonći Vrkić prethodno u svojoj obrani izjavio kako je sa patrolom koja je odvezla Kneževića išao i upravitelj Duić, zatraženo je da se okrivljeni Banić očituje o ovom navodu pri čemu je Banić ostao pri svojoj izjavi i kazao kako je sasvim siguran da Duić nije išao sa njima. Naprotiv, Vrkić je ostao pri svome, a suočjenje između ove dvojice nije rezultiralo izmjenom odgovora bilo kojega od njih.

Osvrćući se na svoje osobne i obiteljske prilike okrivljeni Davor Banić je izjavio da je tijekom Domovinskog rata bio ranjen u noge, te da je s tim u svezi i nedavno imao dvije operacije radi vađenja zaostalih gelera. Činjenica je da je ovaj okrivljenik redovito dolazio na raspravu pomažući se štapom pri hodu. Okrivljenik je također izjavio da se prije Domovinskog rata bavio boksom u bokzerskom klubu „Split“. Inače, oženjen je. Ima dvije kćeri. Svoj status ratnog vojnog invalida je riješio i danas je umirovljenik.

Optuženi Ante Gudić na glavnoj raspravi u ponovljenom kaznenom postupku pozvao se na svoj iskaz koji je dao na ranijoj raspravi pred ovim sudom, pa je sud pročitao njegov iskaz od 13. 11. 2002. (list 2005 i 2006), nakon čega je Gudić potvrdio kako i danas ostaje pri svojim ranijim navodima. Zatim je odgovorio i na dodatno postavljena pitanja.

U tom smislu sud ima u vidu da i ovaj okrivljenik negira počinjenje kaznenog djela za koje se tereti. U okviru svoje cjelovite obrane okrivljenik je naveo da se u postrojbama HV-a nalazio od 1991., a u postrojbama Vojne policije od 1. travnja 1992. U Vojno istražni centar Lora bio je došao na ispomoć iz svoje matične postrojbe 4. gardijske brigade i to temeljem usmene zapovjedi zapovjednika Samostalne satnije Vojne policije pri 4. gardijskoj brigadi gospodina Zlatka Čipčića. Bilo je to polovinom svibnja 1992., gdje je bio do lipnja 1992., kao i Anđelko Botić, da bi se nakon toga vratio u svoju matičnu jedinicu, tako da je 7., 8., 9. i 10. mjesec iste godine proveo na bojišnicama sve do siječnja 1993. kada je bila akcija „Maslenica“ u kojoj je sudjelovao zajedno s kolegom Anđelkom Botićem.

Dakle, prema njegovom kazivanju, na osiguranju Vojno istražnog centra u Lori, radio je kao stražar do ljeta 1992.

U svezi događaja od 14. lipnja 1992. okrivljeni Gudić je naveo kako je radio u drugoj smjeni koja započinje u 14,00 a završava u 22,00 sata, a da su u istoj smjeni sa njim radili stražar Anđelko Botić i vođa smjene Emilio Bungur. Negdje iza 20 sati baš od šefa smjene Emilia Bungura dobio je zadatak da dvojicu pritvorenika prebaci iz južnog u sjeverni dio zatvora, a radilo se o pritvorenicima Nenadu Kneževiću i Gojku Buloviću. Prilikom izvršavanja tog zadatka dogodilo se to da je pritvorenik Nenad Knežević napao stražara Anđelka Botića i pokušao mu oduzeti pištolj, nakon čega se dao u bijeg u smjeru „škvera“. Za njim su krenuli Anđelko Botić i Tonći Vrkić, a i on im se također priključio. U jednom trenutku i Emilio Bungur je bio krenuo za njima, ali se onda ipak vratio vodeći računa da netko mora ostati u VIC Lora. Nenada Kneževića su upozoravali da se zaustavi, ali ovaj nije slušao njihova upozorenja, već je nastavio bježati, pa su ga na kraju pronašli u jednom grmlju uz ogradu. Pozivali su ga da izađe iz grmlja i da se preda, ali Knežević nije htio izaći već je nešto vikao i psovao, te je bilo nužno da ga izvedu van. Prethodno je Anđelko Botić iz posuđene puške ispalio nekoliko hitaca kao upozorenje, ali je Knežević i dalje odbijao izići vani iz grmlja. Na kraju su on i kolega Botić izvukli Kneževića iz grmlja i doveli ga na cestu koja vodi prema VIC Lora. Tada je naišlo vozilo Hrvatske ratne mornarice. Radilo se o vozilu s košem tzv. „Caddy“. Tim vozilom Knežević je bio vraćen natrag do zatvora. Odvezli su ga pripadnici 73. bojne Vojne policije, a s njima zajedno išao je i Vrkić Tonći, koji je u tom vozilu praktično pratio Kneževića.

Budući da je Anđelko Botić ovom prigodom zadobio tjelesne ozljede, odlučio je otići u ambulantu, pa kako nije znao gdje se ambulanta nalazi, on je sa njim osobno pošao da bi mu pokazao put. Po dolasku u ambulantu Anđelko Botić je ostao dok se on nakon određenog zadržavanja vratio u V.I.C. Lora. Putem prema Lori na nekih 100-tinjak metara udaljenosti do zatvora, mimoišao se s vozilom koje je prepoznao kao vozilo koje koristi njihova patrola, a koje se kretalo iz smjera zatvora prema izlazu iz Lore. Baš u svezi sa tim, okrivljenik prigovara iskazima svjedoka koji su, kao ratni zarobljenici i svjedoci pozvani iz Srbije i Crne Gore, te Republike Bosne i Hercegovine, pred ovim sudom za njega kazali da su ga vidjeli među ostalim osobama nakon što je Knežević bio vraćen u zatvor. Optuženik je naime ustvrdio da to nije istina i da ga tada nisu mogli vidjeti, jer je odmah po pronalaženju odbjeglog Kneževića i njegovog ukrcaja u vozilo 73. bojne, otišao sa Botićem u ambulantu gdje se zadržao određeno vrijeme.

Nadalje, okrivljeni Gudić je kazao da je nakon njegovog povratka iz ambulante u zatvor, zatekao Bungura i Tonća Vrkića. Našao ih je u dežurani gdje pričaju o samom događaju. Bungur je doslovno kazao da je digao uzbunu. Naime, Bungur je rekao da je svih obavijestio misleći na službujućeg vojara, službujućeg 72. bojne i zapovjednika straže kompleksa Lora. Rekao je što više da je svih upozorio da je bjegunac sportaš i da bi mogao biti opasan. Duić tu nije bio. Te večeri on uopće nije vidio Duića. U to vrijeme Gojko Bulović nalazio se u ćeliji, tako da sa Bulovićem nije imao nikakvih kontakata niti je istoga vidio.

Također je izjavio da je Emilio Bungur predao smjenu oko 22 sata nakon čega su sva trojica, tj. on, Bungur i Botić napustili svoja radna mjesta. Svi zajedno su upravo njegovim osobnim automobilom po završetku smjene otišli kući, time da je dužnost predana jednom od braće Perišića, ali ne zna je li to bio Davor ili Damir. Tek sutradan je čuo, ne zna točno od koga, da je pritvorenik Bulović umro od srca. On je doista na početku mislio kako je Bulović umro od srčanog udara, jer je tako bilo rečeno, a tek tijekom ovog suđenja stekao je saznanja da je Bulović zadobio neke tjelesne ozljede. Pri tome okrivljenik tvrdi da mu nije poznato kada i u kojem vremenu je Bulović mogao zadobiti te ozljede i ponovno ističe kako je Bulovića zadnji put vidio neposredno prije nego što je krenuo u potragu za Kneževićem.

Prisjećajući se okolnosti vezano za premještanje Bulovića i Kneževića iz južnog u sjeverni dio zatvora, okrivljenik je naveo kako im je u tome pomagao i pritvorenik Vladimir Žarković, radi prenošenja posteljine, a kada se vratio iz ambulante da ni Žarkovića nije zatekao, baš kao ni Bulovića, jer da su zatvorenici već bili vraćeni u ćelije. Na te okolnosti je dodao kako mu je Emilio Bungur osobno rekao da je on Bulovića i Žarkovića smjestio u ćeliju.

Tijekom svoje obrane u ponovljenom kaznenom postupku okrivljeni Gudić je naglasio kako je već više puta isticao, te kako pri tome ostaje i danas, da Bulović ni u jednom trenutku nije pokušao bježati, niti je pokazivao neku namjeru u tom pogledu. Isto tako nije ispoljavao nikakvu agresiju.

Posebno upitan kazao je da su u ono vrijeme oskudijevali s osobnim naoružanjem, tako da većina njih nije imala službeni pištolj, pa tako ni on, dok za Botića zna da je tek par dana prije toga bio dobio službeni pištolj. Što se tiče puške iz koje je Botić ispalio nekoliko hitaca za odbjegli Kneževićem, radilo se o posuđenoj puški. On osobno nije koristio pušku i nije ispalio niti jedan metak.

Što se tiče ambulante u koju je pratio Anđelka Botića, ista je praktično na drugoj strani, kod zapovjedništva HRM-a, pa im je trebalo nekih 10-tak minuta hoda da stignu do ambulante.

Na posebno pitanje je li tukao Kneževića na mjestu gdje je ovaj bio pronađen, okrivljenik je izjavio da Kneževića nitko nije tukao na tom mjestu, što znači ni on, ni Botić, a niti Vrkić, a isto tako da Kneževića nitko od pripadnika HRM koji su bili u blizini nije tukao.

Upitan o grupi civila, oštećenika koji bi bili dovedeni u VIC Lora 13. lipanj 1992., okrivljeni Gudić je kazao da mu nije poznato pod kojim okolnostima su oni uopće dovedeni.

Posebno upitan je li prije nego što je išao u potragu za Kneževićem dolazio u fizički kontakt s Bulovićem, okrivljenik je izjavio da ni on, a niti itko drugi nije s Bulovićem dolazio tada u fizički kontakt.

Nakon što je okrivljeniku predodčen dio iskaza okrivljenog Tonća Vrkića sa zapisnika u istrazi gdje je ovaj kazao da je vidio Gudića u jednom trenutku kako leži na jednoj osobi za koju je kasnije saznao da se radi o Buloviću, te nakon što je okrivljeniku predodčeno i izvješće upravnika zatvora Tomislava Duića podneseno zapovjedniku 72. bojne (list 172) gdje je Duić naveo kako je Vrkić zatekao njega – Gudića i zatvorenika Bulovića kako se hrvaju na dnu stepenica i da je on, stražar Gudić već savladao Bulovića i držao ga prsima prema zemlji, te nakon što je okrivljeniku predodčeno što je tijekom rasprave kazao svjedok Vladimir Žarković, spominjući da je vidio njega – Gudića kako Bulovića drži prsima prema zemlji, okrivljeni Gudić je izjavio da je upravnik zatvora Tomislav Duić svoje izvješće očito pisao na osnovu onoga što mu je kazao gospodin Vrkić, dok je Vrkić u okviru svoje kasnije obrane, odnosno baš one koju je iznio u ponovljenom postupku objasnio ovu nedomicu, te da i dalje ostaje kod svoje tvrdnje da sa Bulovićem uopće nije dolazio ni u kakav fizički kontakt. Što više, naglasio je kako uopće nije bilo razloga da se sa Bulovićem hrva, jer je više puta tijekom postupka isticao da Bulović ni u jednom trenutku nije bježao, niti pokazivao namjeru bijega.

Konačno, okrivljeni Ante Gudić je izjavio da protiv njega u postrojbi kojoj pripada, a kasnije i u 73. bojni Vojne policije nije vođen nikakav stegovni postupak zbog bilo kakvog prijestupa. Također je naveo da se u obranu Domovine uključio u siječnju 1991. kao djelatni pripadnik MUP-a do konca 1992., nakon čega u travnju 1992. prelazi u Samostalnu satniju pri 4. gardijskoj brigadi do travnja 1993. kada se ista ukida, a nakon toga prelazi u 73. bojnu Vojne policije gdje se zadržao do polovine 1996. kada je umirovljen.

Na glavnoj raspravi u ponovljenom kaznenom postupku optuženi Anđelko Botić iznoseći svoju obranu iskazao je gotovo identično kao na zapisniku u istrazi od 28. rujna 2001. (list 115 i 116), te na ranijoj raspravi pred Županijskim sudom u Splitu od 13. studenog 2002. (list 2007 i 2008).

U svojoj obrani je naveo da je u postrojbe Hrvatske vojske pristupio 21. studenog 1991., a u postrojbe Vojne policije u veljači ili ožujku 1992. U okviru Vojno istražnog centra Lora bio je stražar u smjeni u kojoj je voditelj smjene bio Emilio Bungur. Zapovjednik zatvora bio je Tomo Duić, a njegov zamjenik Tonći Vrkić. Ne sjeća se tko je sve imao pravo pristupa zatvoru niti jesu li patrole koje su dovodile pojedine uhićenike imale pristup u Loru. Što se tiče bloka „C“, pristup u taj dio zatvora imali su stražari i vođa smjene, a ključeve bloka „C“ imao je voditelj smjene. Što se tiče pojedinih pripadnika Vojne policije u pravilu bi patrola dovodila uhićenika u zgradu zatvora, prošavši kapiju a u prijavnoj kancelariji zatvora bi predali dokumentaciju i uhićenika.

Prisjećajući se 14. lipnja 1992. okrivljenik je naveo da su u smjeni od 14,00 do 22,00 sata bili on, Bungur i Gudić. Znao je da je u pritvoru nekoliko osoba iz Kaštela, pa je iz znatizelje išao provjeriti o kome se radi. Uvjerio se da je među tim osobama i Nenad Knežević, koji se nalazio u ćeliji iza dežurane. Razgovarao je sa Kneževićem i nije stekao dojam da bi se radilo o nekoj opasnoj osobi. Knežević je prigodom tog razgovora bio potišten. Teško mu je padalo što se nalazi u zatvoru. Kazao je da ništa nije napravio, da kod kuće ima djecu. Okrivljenik s tim u svezi kaže kako mu ga je bilo žao, te da ga je nastojao utješiti govoreći mu kako najvjerojatnije neće biti dugo zadržavan. U svakom slučaju Knežević nije bio agresivan. Inače, znao je gdje ga vode kada je trebao ići i nositi tzv. „kocke“ za ležaj iz južnog u sjeverni dio zatvora. To se događalo negdje oko 20 sati. Naime, šef smjene Emilio Bungur dao mu je nalog da sprovede zatvorenike Nenada Kneževića i Gojka Bulovića iz južnog u sjeverni dio zatvora pri čemu su trebali prenijeti one vojničke madrace koji se sastoje od tri komada, tzv. „kocke“. Trebalo je prenijeti i neku posteljinu, te deke.

Tako su krenuli iz južnog dijela zatvora on, Knežević, Bulović, zatvorenik Žarković, te stražar Gudić. Baš tim redosljedom su se kretali. Na samom izlasku, tj. kada je sišao niz stepenice na južnom dijelu zatvora, želio je propustiti zatvorenike Kneževića i Bulovića, te Žarkovića, kako bi mogli proći naprijed, da bi ga u tom trenutku Knežević s leđa napao. Okrivljenik se sjeća da je prethodno Bungur bio naredio da zatvorenike sprovodi s oružjem „na gotovs“ što znači da je trebao imati metak u cijevi. Međutim, kako on nije očekivao nikakav napad, samo je bio izvadio pištolj iz futrole i držao ga u ruci. U trenutku kada ga je Knežević napao s namjerom da mu oduzme oružje, on je pao, te su se njih dvojica pohrvali pri čemu je, kako kaže, stalno imao u vidu da mu Knežević ne smije oduzeti oružje. Kada je Knežević shvatio da mu oružje neće moći oduzeti, dao se u bijeg. Skočio je preko žičane ograde na način da je napravio „salto“, time da je ograda bila visine oko 2 metra. On je upozoravao Kneževića pozivajući ga da se zaustavi, ali ovaj nije stao, pa je onda trčeći za Kneževićem upotrijebio vatreno oružje i to pištolj iz kojeg je ispalio svih osam metaka koliko ih je bilo u spremniku. U potjeri za Kneževićem pridružio mu se i Tonći Vrkić, pa je i Vrkić pucao za njim. Knežević je bježao stazom prema cesti, a zatim preko ceste prema jednom skladištu gdje se račva put pa ga je tu izgubio iz vida. Već je mislio kako mu je uspio pobjeći.

U tijeku potrage za Kneževićem priključile su im se još neke osobe, pa se okrivljenik sjeća da je od nekog od tih uzeo automatsku pušku. U jednom trenutku netko je od prisutnih primijetio Kneževića kazavši „evo ga, tu je, skriven u grmlju“. Onda je i on uočio Kneževića u nekom žbunju uz ogradu koja se nalazi prema „škveru“. Pozivali su Kneževića da izađe van, ali je on to odbio. Psovao im je „majku ustašku“. Budući da nije htio izaći, okrivljenik kaže da je ispalio jedan rafal iz automatske puške s ciljem da Kneževića preplaši i da je u tom trenutku Knežević pao, a pretpostavlja da je pao od straha. Siguran je da nije ispalio rafal u smjeru Kneževića jer bi ga u tom slučaju i pogodio, ali je pogodio ogradu u smjeru koje je ispalio hice.

Obzirom da je Knežević odbijao izaći vani pristupili su mu bliže, vezali ga lisičinama, te iznijeli na cestu. To je učinio on, a pomagao mu je Gudić, a možda i Vrkić. Na mjesto gdje su ga iznijeli van do ceste došlo je jedno vozilo patrola 73. bojne, pa su Kneževića stavili u to vozilo i on je odvezen natrag u zatvor. Odveo ga je Vrkić, odnosno pratio ga je u tom vozilu kojim je vraćen.

Ovom prigodom u sudaru sa Kneževićem on je zadobio neke tjelesne ozljede u vidu oderotina po rukama i nogama radi čega je trebao otići u ambulantu, pa kako nije znao gdje se ambulanta nalazi, Gudić ga je otpratio do tamo. Po dolasku u ambulantu sačekali su doktoricu, a kada je ova došla on je ostao u ambulanti, dok je Gudić otišao natrag u zatvor. Iz ambulante se kasnije vratio negdje pred kraj svoje smjene kada su već pomalo pristizali pripadnici druge smjene.

Uzimajući u obzir vrijeme koje je proteklo, okrivljenik izražava uvjerenje kako se van zatvora zadržao preko sat vremena, a po povratku u zatvor da je tamo zatekao Bungura, Gudića i Vrkića. Upravnika Duića uopće nije vidio i nije mu poznato je li tu večer dolazio u Loru. Po dolasku druge smjene, zadržao se možda svega par minuta, a zatim je sa Emiliom Bungurom i Gudićem otišao kući.

Okrivljenik posebno tvrdi kako tada uopće nije imao nikakvih saznanja da se Gojku Buloviću bilo što desilo, te da ga je sutradan iznenadila vijest da je Bulović umro i to navodno od srčanog udara.

Što više, okrivljeni Anđelko Botić je naglasio kako su mu djelatnici kriminalističke službe pokušali sugerirati da kaže da je i Bulović također bježao, te smatra kako su napravili sve da se zamaskira ovaj slučaj, ali da on ostaje pri tome što je istina i što je više puta kazao da Bulović nije bježao.

Njegovi kolege zajedno sa njim uredno su predali svoju smjenu u 22 sata, time da je u knjizi dežurstva napisano sve što se tijekom njihove smjene događalo, a to se naravno odnosi i na slučaj Knežević. Oni bi i za Bulovića napisali ono što se sa ovim događalo, pod uvjetom da se to događalo u vrijeme njihove smjene, ali oni tada nisu bili na dužnosti, te s tim u svezi okrivljenik deciderano tvrdi da je Gojko Bulović predan slijedećoj smjeni živ i zdrav. On osobno nije čuo što se Gojku Buloviću događalo i sve što zna je samo ono što je tijekom kaznenog postupka bilo pročitano iz obdukcijskog nalaza.

Posebno upitan okrivljenik je izjavio kako je on uvjeren da je sve one ozljede koje je utužene prigode zadobio kod traganja za Kneževićem, doktorica uredno evidentirala u protokolu izvršenih pregleda ambulante 14. lipnja 1992.

Nakon što je okrivljeniku predočen izvadak protokola pregleda bolesnika za 1992. i popratni dopis (list 681, 682 i 683) gdje nema evidentiranog upisa da bi 14. lipnja 1992. okrivljenik pristupio i zatražio medicinsku pomoć, već upis da je 23. lipnja 1992. Anđelko Botić došao u ambulantu i da je bio medicinski obrađen, okrivljenik je ustvrdio kako je sasvim sigurno došao u ambulantu baš 14. lipnja 1992., a da je moguće kako je 23. lipnja 1992. ponovno došao na kontrolu i da je tada od doktorice zatražio potvrdu o prethodno zadobivenoj povredi. Ne može objasniti zbog čega sud ne raspolaže dokazom da je u ambulantu došao 14. lipnja 1992.

Isto tako je ustvrdio da za vrijeme dok je on bio stražar u V.I.C. Lora nije bilo zlostavljanja zatvorenika. Što više, izjavio je da u prostorijama V.I.C-a Lora nije vidio induktorski telefon, a niti je imao saznanja da bi takav telefon bio korišten u svrhu

zlostavljanja. Naprotiv, sve pritvorene osobe da su bile tretirane humano, odnosno da se prema njima postupalo u skladu s pravilima i konvencijama kojih su se pridržavali.

Govoreći o svojim osobnim i obiteljskim prilikama okrivljenik je naveo da je za vrijeme Domovinskog rata praktično bio na svim bojišnicama, da je bio i ozlijeđen 9. lipnja 1995. tijekom operacije „Skok-zima“ pri oslobađanju Dinare. Odlikovan je brojnim priznanjima i medaljama. Inače, oženjen je i ima dvoje djece. Danas je umirovljenik.

Nakon što su okrivljenici iznijeli svoje obrane, zamjenik ŽDO Split na glavnoj raspravi je izmijenio činjenični opis kaznenog djela iz optužnice na način kako je sadržano na zapisniku od 13. veljače 2006., pri čemu su pravni opis i pravna oznaka kaznenog djela iz optužnice ostali neizmijenjeni.

Prema tako izmijenjenoj optužnici okrivljenike Tomislava Duića i Tonća Vrkića tereti se za sve pojedinačno opisane radnje koje ulaze u sastav kaznenog djela, bilo da su ostvarene činjenjem ili nečinjenjem, dok se okrivljenike Miljenka Bajića, Josipa Bikića, Davora Banića, Emilia Bungura, Antu Gudića i Anđelka Botića tereti samo za inkriminirane radnje ostvarene činjenjem i to u odnosu na oštećene Nenada Kneževića i Gojka Bulovića, a optuženog Davora Banića k tome još i za radnju opisanu kao činjenje na štetu Milosava Kataline.

Pozvani da se očituju o osnovanosti ovako izmijenjene optužnice okrivljenici Tonći Vrkić, Davor Banić, Ante Gudić i Anđelko Botić izjavili su da se ne osjećaju krivima ni po jednoj točki optužnice, te da ostaju pri već iznesenim navodima svoje obrane.

Tako je Tonći Vrkić posebno istakao da uopće nije točno da bi on dozvoljavao stražarima da maltretiraju zatvorenike. Naglasio je da je na mjesto dozapovjednika zatvora došao temeljem usmene zapovjedi i to u ono vrijeme kada se nije znalo „tko pije, tko plaća“, a da je tek tijekom vremena shvatio što treba raditi u zatvoru.

Što se tiče pok. Kneževića ostaje pri ranijoj izjavi da nije kriv za njegovu sudbinu, niti ima nekih saznanja o maltretiranju ovoga.

U odnosu na Gojka Bulovića i dalje tvrdi da ovog pritvorenika ni na koji način nije maltretirao, niti mu je poznato tko bi ga maltretirao.

Što se tiče civila koji su privedeni u Loru 13. lipnja 1992. tvrdi da se o tome uopće ne može očitovati i da mu ništa u svezi sa tim nije poznato.

U odnosu na Milosava Katalinu skreće pozornost sudu kako je ovaj očito opisivao neku osobu koja ga je tukla i proljevala nekim prljavim mokrim krpama, ali da opis te osobe ne odgovara njegovom fizičkom opisu i da to sigurno nije bio on. Uopće mu nije poznato da bi netko zlostavljao Katalinu.

Okrivljeni Davor Banić je naglasio da nema nikakve veze sa svim onim što mu se optužnicom stavlja na teret, a da je jedino točno da je jednom prigodom, pod

okolnostima o kojima je sudu sve ispričao, odvezao jednu osobu u bolnicu. Tvrdi da ni danas ne jamči o kojoj se osobi radi.

Što se tiče Milosava Kataline, ističe da uopće ne zna koji je to čovjek.

Okrivljeni Ante Gudić izrazio je žaljenje što tužitelj ustraje u optužnici protiv njega u odnosu na Kneževića i Bulovića i što tužitelj, kako okrivljenik tvrdi, vjeruje svjedocima iz Srbije više nego svjedocima iz Republike Hrvatske i dokumentaciji u spisu.

Što se tiče Nenada Kneževića, poziva se na ono što je već sudu iskazao, te je opet naglasio da su on i Botić odmah po pronalaženju Kneževića otišli u ambulantu i da nisu bili prisutni niti u zatvoru, niti ispred zatvora kada bi se nešto događalo s Kneževićem, te da nemaju nikakve veze sa njegovim prelaćivanjem.

U odnosu na Bulovića naveo je da iz iskaza Bungura proizlazi kako je ovaj osobno vratio Bulovića u ćeliju za vrijeme dok su on i Botić bili u potjeri za Kneževićem, što praktično znači da u to vrijeme sa ovim nisu bili u kontaktu. Skreće pozornost sudu na iskaz dežurnog Perišića kojemu su predali smjenu, a koji je upravo na njegovo pitanje odgovorio da je prilikom primopredaje smjene izvršio obilazak ćelija i pritvorenika i da niti jedna osoba, pa niti Bulović nije imao nikakve ozljede niti se na nešto žalio. Smatra kako iz navedenog slijedi samo jedan zaključak da je u 22 sata kada su on, Botić i Bungur napuštali svoju smjenu, Gojko Bulović bio živ i zdrav.

Konačno, okrivljeni Anđelko Botić izjasnio se kako ostaje kod svog ranijeg iskaza pred ovim sudom uvjeren da se na temelju provedenih dokaza ni na koji način ne može zaključiti da bi on fizički uopće mogao biti prisutan na mjestu gdje bi uslijedilo prelaćivanje Kneževića i Bulovića. Čini mu se da državni odvjetnik nije razmotrio drugu mogućnost kada je u pitanju Knežević pri čemu ima u vidu podatak da je Knežević otišao iz kruga zatvora u svjesnom stanju što ostavlja mogućnost da je ozljede zadobio tek u kasnijem vremenskom periodu. Pri tome naglašava kako se događaj s Kneževićem, vezano za njegov bijeg, odvijao nešto prije 20,30 sati budući da se on javio u ambulantu zbog ozljeda upravo u 20,30 sati, a da je s druge strane Knežević bio zaprimljen u bolnicu tek negdje u 21,45 sati, slijedom čega se postavlja pitanje gdje je do tada bio Knežević i što se sa njim kroz to vrijeme događalo.

Što se tiče Gojka Bulovića okrivljeni Botić je naglasio kako je sudu poznato da je u isto vrijeme u zatvoru u Lori bio i oštećenikov brat blizanac Uglješa Bulović, pa se pita tko bi uopće mogao sa potpunom sigurnošću tvrditi da je u nekom trenutku vidio Gojka, a ne Uglješu Bulovića, pod uvjetom da dobro ne poznaje tu dvojicu braće.

Nakon ovako provedenog postupka, sud je na temelju pojedinačne, a zatim i ukupne ocjene dokaza izveo pouzdan zaključak da su okrivljenici počinili kazneno djelo koje im se izmijenjenom optužnicom stavlja na teret.

U ponovljenom kaznenom postupku ovaj sud je postupio po uputama Vrhovnog suda Republike Hrvatske iz ukidnog rješenja I Kž-259/03 od 25. 3. 2004.,

pa je izveo sve one dokaze koji su i u ranijem postupku bili izvedeni, kao i druge dokaze na koje je ukazao viši sud, pa tako i dokaze ispitivanjem svjedoka koji imaju prebivalište u Srbiji i Crnoj Gori, te Republici Bosni i Hercegovini, a isto tako i dokaze koje su stranke dodatno predložile, a sud je našao da ih je potrebno izvesti radi ispravnog utvrđenja svih odlučnih činjenica, sve u cilju pravilnog presuđenja.

Slijedom izmijenjene optužnice, sud je najprije trebao utvrditi je li u označenom vremenskom periodu, a sud je uvažavajući rezultate provedenog postupka kao i stav Vrhovnog suda RH iz ukidnog rješenja broj I Kž.259/03 od 25. 3. 2004. precizirao da je to bilo od 12. lipnja do početka rujna 1992., na području Republike Hrvatske, odnosno grada Splita, postojao oružani sukob, pa ako jeste, je li to bio sukob međunarodnog ili nemeđunarodnog karaktera, jer o tome ovisi i primjena materijalnog prava, odnosno odredbi međunarodnog ratnog prava.

U ovom ponovljenom kaznenom postupku također je bilo potrebno utvrditi svojstvo optuženih osoba s obzirom na ono što se u optužnici konkretno navodi.

Isto tako, valjalo je utvrditi status oštećenih osoba radi provjere je li se radilo o civilima, jer se okrivljenicima stavlja na teret upravo kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, pa bi eventualno neki drugi status oštećenika kao npr. status ratnog zarobljenika, isključivao postojanje utuženog kaznenog djela.

U svakom slučaju, bilo je potrebno odrediti i pravni okvir odgovornosti okrivljenika, te provjeriti osnovanost pojedinih inkriminiranih radnji koje ulaze u činjenični opis kaznenog djela koje je predmet optužbe.

Kada su u pitanju ratna događanja, branitelji okrivljenih prigovaraju optužbi da u utuženom vremenskom razdoblju od lipnja do rujna 1992. nije bilo nikakvog ratnog djelovanja na području Splita, a kako se radi o bitnom obilježju kaznenog djela, branitelji smatraju da optužnica već na ovom uvodnom dijelu pada.

Naprotiv, vodeći računa o povijesnoj činjenici da je u Republici Hrvatskoj trajao Domovinski rat od 1991. do 1995., sud nalazi da je u utuženom vremenskom periodu na teritoriju Republike Hrvatske, pa tako i na području Splita, postojao oružani sukob Hrvatske vojske sa tzv. JNA i srpskim paravojnim formacijama, kako je i naznačeno u optužnici.

Pri tome se pod pojmom oružanog sukoba, prema postojećoj pravnoj teoriji i sudskoj praksi podrazumijeva kako oružana borba između država, tako i oružana borba između političkih, nacionalnih i drugih snaga u okviru iste države, a koja borba je najčešće inscenirana i potpomognuta od neke druge, strane države, a koje oružane sukobe je teško odvojiti od specifičnih oblika strane agresije, strane oružane intervencije i drugih oblika napada strane države na teritorijalnu cjelinu jedne zemlje i njezinu neovisnost.

Ovaj sud, dakle, smatra kako se upravo ovakav oružani sukob događao na području Republike Hrvatske od 1991. do 1995., slijedom čega se u konkretnom slučaju očigledno radilo o međunarodnom oružanom sukobu.

O tome da je doista u pitanju oružani sukob međunarodnog karaktera vidljivo je i iz okolnosti što se optuženicima stavlja na teret kriminalna djelatnost nakon 15. siječnja 1992. kada je Republika Hrvatska postala međunarodno priznata država, pri čemu također treba imati u vidu da je vrijeme nakon 8. listopada 1991. onaj bitan datum za primjenu odredbi kaznenog prava, jer je to dan kada je došlo do potpunog raskida državno-pravnih veza Rrepublike Hrvatske sa bivšom Federacijom, pa je 8. listopada 1991. i tzv. JNA proglašena neprijateljskom vojskom.

Postojanje međunarodnog oružanog sukoba u Republici Hrvatskoj bez sumnje podrazumijeva i postojanje oružanog sukoba na području grada Splita.

Dosljedno zaključku da se u konkretnom slučaju radilo o oružanom sukobu međunarodnog karaktera, sud je zauzeo stav kako se na takav sukob, u slučaju kada su u pitanju civili, imaju primijeniti odgovarajuće odredbe Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. i Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I.) usvojen u Ženevi 8. lipnja 1977. Stoga je sud iz preambule optužnice ispustio oznaku primjene odredbi Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II.) usvojen također u Ženevi 8. lipnja 1977.

Kada je u pitanju svojstvo optuženih osoba, sud smatra kako je nedvojbeno utvrđeno da je u utuženom vremenskom periodu okrivljeni Tomislav Duić bio zapovjednik Vojno istražnog centra u sastavu 72. bojne Vojne policije Hrvatske vojske, a u naravi Vojnog zatvora „Lora“ u Splitu, da je Tonći Vrkić bio na dužnosti njegovog zamjenika, da su Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić bili pripadnici interventne grupe – voda 72. bojne Vojne policije, a Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić stražari u vojnom zatvoru Lora. Takav zaključak proizlazi kako iz verbalnih, tako i materijalnih dokaza.

Naime, iz iskaza svjedoka Tvrtka Pašalića koji je bio dozapovjednik 72. bojne Vojne policije u lipnju 1992., tj. u vrijeme kada je zapovjednik bio Zdravko Galić, proizlazi da je doista u lipnju 1992. Tomislav Duić bio zapovjednik, a Tonći Vrkić zamjenik zapovjednika u Zatvoru u Lori, te ih on u svom iskazu pred sudom baš u tom svojstvu i spominje.

I svjedok Ivica Livaja, koji je bio na dužnosti P.D. (političke djelatnosti) i ispomagao u kriminalističkoj službi vojne policije potvrđuje da je u lipnju 1992. zapovjednik u zatvoru u Lori bio Tomo Duić, a da ga je zamjenjivao Tonći Vrkić.

Okrivljeni Tonći Vrkić u navodima svoje obrane također potvrđuje da je u navedeno vrijeme Duić bio upravitelj, a da je on bio njegov zamjenik i da je na to mjesto došao na temelju usmene zapovjedi Zdravka Galića u 4. ili 5. mjesecu 1992., te da se na toj dužnosti nalazio do kraja kolovoza, spominjući da je u vrijeme njegovog odlaska iz Zatvora u Lori zapovjednik 72. bojne bio Mihael Budimir, pri čemu inače nije sporno da je Budimir doista bio na toj dužnosti koncem kolovoza.

Tako i svjedok Mihael Budimir između ostalog navodi da je u kolovozu 1992. kao zapovjednik 72. bojne VP u zatvoru u Lori zatekao na dužnosti upravnika zatvora Tomu Duića i njegovog zamjenika Tonća Vrkića.

Nadalje, svjedokinja Tanja Belobrajdić, bivša supruga okrivljenog Tomislava Duića, u svom iskazu također spominje da je njen bivši suprug Tomislav Duić u utuženom vremenskom periodu bio upravitelj Vojnog zatvora u Lori.

Isto proizlazi i iz iskaza pritvorenih osoba, posebice iz iskaza ratnih zarobljenika, svjedoka iz Srbije i Crne Gore, te Republike Bosne i Hercegovine.

O tome da je Tomislav Duić bio zapovjednik vojnog zatvora u Lori saznaje se i iz pregledane dokumentacije u spisu koja je pribavljena od MORH-a. Naime, na traženje ovoga suda, Uprava Vojne policije u Zagrebu dostavila je sudu posebno izvješće od 27. siječnja 2006. (list 2820-2822) u kojem se navodi da u arhivskoj građi Vojne policije i Središnjem arhivu MORH-a nije pronađeno, odnosno, ne nalazi se izvješće iz kojeg bi bilo izričito vidljivo razdoblje od kada do kada je Tomislav Duić obnašao dužnost upravitelja zatvora, ali je pronađena dokumentacija iz koje je ta činjenica evidentna.

Upravo uvidom u tu dokumentaciju (list 2823-2835) proizlazi nedvojben zaključak da je Tomislav Duić bio na dužnosti upravitelja zatvora u vremenskom razdoblju od travnja do kolovoza 1992. Tako se u izvješću v.d. zapovjednika VP broj 2233 Split od 8. 3. 1993. Mihaela Budimira, koje izvješće se dostavlja Upravi Vojne policije u svezi predmeta Knežević-Bulović, navodi kako je udovoljeno zahtjevima vojnih pravosudnih organa, te da je 20. lipnja 1992. državnom vojnom odvjetniku dostavljena izjava „Vrkić Tonća koji je obnašao dužnost nadzornika u K.R.Z. Lora, kao i posebno izvješće Tomislava Duića koji je obnašao dužnost upravnika K.R.Z. Lora“ (list 2823).

Zatim u preslici zapovjedi zapovjednika 72. bojne V.P., pukovnika Zdravka Galića od 4. kolovoza 1992. između ostalog pod točkom 2. stoji: „Za zapovjednika konačišta ratnih zarobljenika „Lora“ određujem gospodina Tomislava Duić. Imenovani je odgovoran za ukupan rad i život u konačištu ratnih zarobljenika Lora.“ (list 2824 i 2825).

Nadalje, u prijedlogu za čin u OS RH 72. bojne VP od 26. listopada 1995. za Tomislava Duića između ostalog navodi se da je ovaj obnašao mnoge dužnosti, pa tako i dužnost upravnika Vojno istražnog centra Lora (list 2826).

Podatke o ratnim zarobljenicima privremeno smještenim u V.I.C. Lora od 12. 4. 1992. potpisao je kao voditelj V.I.C. Lora Tomislav Duić osobnim potpisom, dok je s desne strane istog pismena dokument ovjeren i potpisom zapovjednika 72. bojne V.P. Zdravka Galića (list 2854 i 2855).

Isto tako i podatke o ratnim zarobljenicima privremeno smještenim u V.I.C. Lora od 29. svibnja 1992. potpisao je kao voditelj V.I.C.-a Lora Tomislav Duić, a na isti način kao i prethodne podatke, dokument je svojim potpisom ovjerio i Zdravko Galić (list 2856-2858).

Nadalje, popis ratnih zarobljenika i prebjega sačinjen od strane 72. bojne VP od 5. 8. 1992. osobnim potpisom također je ovjerio Tomislav Duić kao zapovjednik KRZ-a, a tu je i potpis zapovjednika 72. bataljuna VP, pukovnika Zdravka Galića (list 2862).

Potvrda od 11. 8. 1992. kojom se potvrđuje da je sprovednička služba 72. bojne VP preuzela iz V.I.C. Lora 72 ratna zarobljenika sadržava podatak da je zarobljenike predao Tomislav Duić, uz njegov osobni potpis (list 2851).

I posebno izvješće povodom događaja od 14. lipnja 1992. u svezi Nenada Kneževića i Gojka Bulovića upućeno zapovjedniku 72. bojne VP potpisao je osobno Tomislav Duić, kao upravnik zatvora (list 2834 i 2835).

Svjedok Zvonko Abram govori o tome da je povodom događaja od 14. lipnja 1992. Zdravko Galić suspendirao stražare, zapovjednika zatvora u Lori, kao i njegovog zamjenika.

Nije sporno da je baš povodom događaja u svezi slučaja zatvorenika Bulovića, a na temelju pismene zapovjedi od 15. lipnja 1992. pukovnika Zdravka Galića, bio razriješen dužnosti upravitelja zatvora Tomislav Duić, a to usmeno i potvrđuje Zdravko Galić kao svjedok u ovom postupku, time da je iz iste zapovjedi vidljivo da se razrješavaju dužnosti i stražari, te pripadnici interventne grupe 72. bojne VP koji su tada bili u službi, odnosno u smjeni.

Naime, na listu 2433. spisa nalazi se zapovijed pukovnika Zdravka Galića kao zapovjednika 72. b. VP od 15. lipnja 1992. u kojoj se navodi da je 15. lipnja 1992. utvrđeno da se u V.I.C. Lora nalazi mrtav pritvorenik Gojko Bulović, a koji je preminuo pod okolnostima koje nisu razjašnjene. Slijedi zapovijed kojom se nalaže otvaranje istrage o smrti pritvorenika Gojka Bulovića i utvrđivanje svih okolnosti pod kojima je isti preminuo.

Nakon toga slijedi daljnja zapovijed Zdravka Galića da se do okončanja istrage razrješava dužnosti i stavlja na raspolaganje Tomislav Duić, upravnik V.I.C. Lora. U istoj zapovijedi stoji da se razrješavaju dužnosti i stavljaju na raspolaganje svi stražari zatvora koji su bili na dužnosti dana 14/15. lipnja 1992. Istina, u zapovijedi pogrešno stoji 14/15. 12. 1992., ali je očito da se radi o greški u pisanju, a ne o nekoj drugoj, suštinskoj razlici. Konačno, u istoj zapovijedi nadalje stoji da se razrješavaju dužnosti i stavljaju na raspolaganje pripadnici interventne grupe, a koji su bili u smjeni dana 15. lipnja 1992. do 24 sata (list 2434 spisa).

Nadalje, slijedi zapovijed pukovnika Zdravka Galića od 30. lipnja 1992. kojom se pripadnik vojne policije Tomislav Duić privremeno raspoređuje u 68. bataljun Vojne policije – Osijek, a u zapovijedi također stoji da će imenovani započeti putovanje na relaciji Split-Osijek 30. lipnja 1992. (list 2435).

Slijedom utvrđenja koje proizlazi iz navedene dokumentacije očigledno je da nakon lipnja 1992. u V.I.C. Lora nisu bili na dužnosti isti stražari, a ovu okolnost usmeno potvrđuju i okrivljeni Ante Gudić i Anđelko Botić kada kažu da u to vrijeme

oni odlaze na južno bojište, dok je Emilio Bungur u to vrijeme otišao na bolovanje zbog obiteljskih razloga, što je sam izjavio u navodima svoje obrane, a što potvrđuju i druga dvojica stražara u V.I.C. Lora, okrivljeni Gudić i Botić.

Obzirom na navedeno, sud ocjenjuje kako je nadležni tužitelj pravilno izmijenio činjenični opis optužnice kada Gudića, Botića i Bungura ne tereti za događanja koja bi uslijedila u V.I.C. Lora nakon lipnja 1992.

Okrivljeni Duić međutim, temeljem one zapovijedi o razrješenju dužnosti, bio je tek kratko vrijeme odsutan, tako da se već nakon 15-tak dana vratio natrag u Vojni zatvor u Loru o čemu svjedoče i ratni zarobljenici koji se između ostalog pohvalno izjašnjavaju o periodu kada je Duića na mjestu upravitelja mijenjao Frano Grančić. Tako primjerice ratni zarobljenik i svjedok Mičko Koprivica spominje kako je odnos prema pritvorenicima bio puno bolji dok je bio Frane Grančić, te da nije bilo nikakvog zlostavljanja.

Činjenica je da je onom zapovijedi od 4. kolovoza 1992. (list 2824) zapovjednik 72. bojne pukovnik Zdravko Galić ponovno za zapovjednika konačišta ratnih zarobljenika Lora odredio Tomislava Duića naznačivši kako je imenovani odgovoran za ukupan rad i život u KRZ Lora.

Dakle, sve navedeno stoji u prilog zaključku da je u inkriminiranom vremenskom razdoblju od 12. lipnja pa do početka rujna 1992. upravitelj u zatvoru bio Tomislav Duić uz izostanak jednog kraćeg vremena kada je bio udaljen s dužnosti, a da mu je zamjenik uvijek bio Tonći Vrkić.

Što se tiče Miljenka Bajića, Josipa Bikića i Davora Banića, tijekom postupka, s obzirom na prigovore od strane obrane, ukazalo se spornim jesu li oni bili pripadnici patrolne službe pri 72. bojni, što oni i tvrde, ili pripadnici interventne grupe – voda 72. bojne Vojne policije, kako se to navodi u optužnici.

Sud je pri tome prvenstveno imao u vidu baš onu zapovijed pukovnika Zdravka Galića (list 2434) kojom se do okončanja istrage o smrti pritvorenika Gojka Bulovića „razrješavaju dužnosti i stavljaju na raspolaganje pripadnici interventne grupe koji su bili u smjeni 15. lipnja 1992. do 24 sata“, iz čega proizlazi i status Bajića, Bikića i Banića, sukladno onome što se u optužnici navodi.

Isto tako, sud je imao u vidu izvješće koje je rukopisom sačinio okrivljeni Emilio Bungur 14. lipnja 1992. odmah po dolasku kući, nakon što mu je tog dana bila završila smjena, a u kojem izvješću on između ostalog piše kako je „stigla interventna grupa 72. b. V.P.“ (list 2009-2013).

Također je sud na ove okolnosti imao u vidu iskaz svjedoka Zlatka Sulejmanovića u istrazi, u kojem on spominje kako je tijekom noći 14./15. lipnja 1992. u V.I.C. Lora došao jedan kombi koji je koristio interventni vod.

I okrivljeni Tonći Vrkić u navodima svoje obrane kaže kako je kritične noći iza ponoći došao jedan bijeli kombi, vozilo patrolne s upraviteljem, a na postavljeno

pitanje kako zna da bi se radilo o patroli odgovorio je „tko bi drugi došao, ako ne patrola i interventni vod“.

Iz iskaza svjedokinje Tanje Belobrajdić, koja je tijekom lipnja 1992. bila voditelj dežurne službe u zapovjedništvu 72. bojne V.P., proizlazi da formacijski uopće nije postojao interventni vod, ali isto tako da formacijski nije postojala ni patrolna služba, nego je bila oformljena na temelju naloga samog zapovjednika i to od pripadnika jednog voda.

Sud smatra kako u konačnici nije ni toliko bitno jesu li okrivljenici Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić bili pripadnici patrolne službe ili interventnog voda, pa s tim u svezi opredjeljenje suda da kod postojećih dokaza nema razloga ne prihvatiti navod iz optužnice, znači da to svakako ne ide na štetu okrivljenika, ukoliko bi eventualno pripadništvo patrolnoj službi za njih bilo povoljnije.

Iz iskaza samih okrivljenika proizlazi da je Miljenko Bajić bio vođa te grupe ili patrolne, dok su Bikić i Banić bili članovi iste, pa taj njihov međusobni odnos ne bi bio sporan.

Konačno, što se tiče svojstva optuženih Emilia Bungura, Ante Gudića i Anđelka Botića, u postupku nije sporno da su tijekom lipnja 1992. bili na dužnosti sražara u Vojno istražnom centru Lora, a svjedok Zlatko Čipčić je i potvrdio kako je osobno pisao zapovijed o upućivanju imenovanih na kratkoročnu ispomoć pri osiguranju Vojno istražnog centra Lora.

Što se tiče statusa oštećenika, zarobljenih osoba, u postupku je na nedvojben način utvrđeno da su svi oni bili zarobljeni kao civili, bez odora i oružja, te da su u svakom slučaju u trenutku zarobljavanja i lišavanja slobode bili onesposobljeni za borbu, što tim osobama daje status civilnog stanovništva, a potom i status civilnih zarobljenika u smislu odredbe članka 120. stavak 1. OKZRH.

Oni su naime, kako je utvrđeno u postupku, lišeni slobode u svojim domovima, u pravilu u ranim jutarnjim satima, te nisu bili naoružani, niti su nosili uniforme. Što više, oštećeni Milosav Katalina i Đorđe Katić nikada nisu bili obuhvaćeni nekim kaznenim postupkom, niti su dobili bilo kakvu odluku o pritvaranju, pa niti o puštanju na slobodu. S tim u svezi oštećeni Milosav Katalina je kazao da ne samo što ne zna zašto su ga priveli i držali u zatvoru od 19. do 28. kolovoza 1992., nego ne zna zbog čega su ga uopće pustili.

Obzirom na navedeno, sud smatra kako su ova dvojica civila, Katalina i Katić, doista bili nezakonito privedeni i zadržavani u Vojnom zatvoru u Lori, kao što i tužitelj navodi u svojoj optužnici.

Ostali oštećenici, Nenad Knežević, Gojko Bulović, Mirko Šušak, Lazo Ostojić, Tomo Krivić, Rade Krivić, Uglješa Bulović i Duško Galić, bili su pod kaznenim postupkom zbog kaznenog djela oružane pobune iz članka 236. f. stavak 1. Krivičnog zakona RH, u što se sud uvjerio pregledom spisa bivšeg Vojnog suda u Splitu, broj K-383/92. Međutim, činjenica što su bili optuženi za oružanu pobunu ne znači ujedno sama po sebi da su oni uistinu bili vojne osobe, obzirom na okolnosti

njihovog pritvaranja, te im nikako nije bilo mjesto u Vojnom zatvoru Lora, u kojem su bili smješteni pripadnici Hrvatske vojske zbog stegovnih prijestupa, te ratni zarobljenici.

Protiv imenovanih osoba bio je pokrenut kazneni postupak i određen pritvor, te su trebali biti smješteni u civilni, Okružni zatvor na Bilicama, kako je upravo i bilo naloženo od strane istražnog suca Vojnog suda u Splitu rješenjem o određivanju pritvora.

Istina, okrivljenicima se ne može staviti na teret da su oni krivi što je navedena grupa civila dovedena u Vojni zatvor u Loru, jer o pitanju privođenja pojedinih osoba i njihovog svještavanja oni nisu ni odlučivali, ali stoji činjenica, kao istinit navod u optužnici, da se navedeni civili nisu trebali naći u Vojnom zatvoru u Lori.

Iz iskaza svjedoka Zdravka Galića, a dijelom i iskaza Mihaela Budimira, Ivice Livaja, Zvonka Abrama i drugih saznaje se da su pojedine civilne osobe znale biti sprovedene u Vojni zatvor u Loru, a ne u Okružni zatvor u Splitu u slučaju kada je Okružni zatvor na Bilicama bio popunjen.

Međutim, o tome kako su konkretni civili u zatvoru u Lori stvarno bili tretirani najbolje govori Tvrtko Pašalić na ročištu 17. 11. 2005. kada kaže: „U prostorijama pritvora nije bilo civila niti ih je moglo biti. Civili su bili na Bilicama i u civilnim zatvorima, a u vojnom zatvoru u Lori bili su samo teroristi i uniformirane zarobljene osobe koje su radile protiv ustavnog poretka RH“.

Imamo li u vidu da je Tvrtko Pašalić bio dozapovjednik 72. bojne (zamjenjivao je Zdravka Galića) tijekom lipnja 1992. nije ni čudo da je i većina drugih pripadnika 72. bojne u svojstvu svjedoka pred ovim sudom slično izjavila.

S druge strane, valja primijetiti kako se u matičnoj knjizi pritvorenika koja se u preslici nalazi u spisima predmeta na listu 1313 do 1325, a u izvorniku na listu 2836 do 2850, izričito navodi status pritvorenog Rade Krivića kao civil, kao i za Tomu Krivića – civil, te za Đorđa Katića – civil – inspektor, a za Milosava Katalinu – zastavnik I klase JNA, premda je Milosav Katalina u vojnoj mirovini od 1985. godine i protiv njega nije bio u tijeku nikakav kazneni postupak u vrijeme pritvaranja. Ostali oštećenici koji se spominju u optužnici nisu evidentirani u matičnoj knjizi pritvorenika u Vojnom zatvoru u Lori.

Prema tome, u Vojno istražnom centru Lora doista se nisu trebali nalaziti civili, oštećenici, koji se imenuju u optužnici, a kada se to već dogodilo, prema njima je trebalo postupati u skladu sa Ženevskom konvencijom o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. i pratećeg Dopunskog protokola I.

Inače, kada je u pitanju status oštećenih osoba, sud ima u vidu da iz odredbe članka 120. stavak 1. OKZRH jasno proizlazi da se zločin može počiniti protiv cijelog stanovništva, dakle, i onih civila koji imaju isto državljanstvo kao i počinitelj, protiv osoba bez državljanstva, kao i protiv osoba koje imaju različito državljanstvo od počinitelja.

Pri tome se pod pojmom civil podrazumijevaju osobe koje ne sudjeluju u oružanom sukobu, kako to proizlazi iz Dopunskog protokola I. koji isključuje iz pojma civil ratne zarobljenike i pripadnike neprijateljskih oružanih snaga, a u slučaju nedoumice osoba se smatra civilom.

U konkretnom slučaju, civili koji se navode u optužnici ŽDO Split pritvoreni su u svezi sa događanjima tijekom Domovinskog rata, odnosno u svezi postojećih oružanih sukoba koji su se odvijali na području Republike Hrvatske. Ti civili su većinom srpske nacionalnosti, baš kao što se u optužnici i navodi, ali ova specifična okolnost nije bitna i nema posebnog značaja za kvalifikaciju kaznenog djela. Sve te osobe su hrvatski državljani i ovaj sud se slaže sa stajalištem branitelja optuženih da nema i da je nedopustivo razlikovanje na toj osnovi (nacionalne, vjerske ili bilo koje druge pripadnosti), ali je činjenica da su svi imenovani civili bili pritvoreni zbog rata, zbog oružanog sukoba, a najbolji dokaz tome je ona optužba za oružanu pobunu.

Naime, iz spisa bivšeg Vojnog suda u Splitu, broj K-383/92 koji je u cijelosti pregledan na raspravi 16. 9. 2005., proizlazi da je Vojno tužiteljstvo stavilo zahtjev za provođenje istrage broj KT-676/92 od 12. lipnja 1992. protiv 44 osobe zbog kaznenog djela oružane pobune iz članka 236. f. stavak 1. KZRH koji zahtjev obuhvaća i sve civile, oštećenike iz ovog kaznenog postupka, osim Katića i Kataline.

Usljedilo je rješenje istražnog suca Vojnog suda u Splitu, broj Kio.138/92 od 12. lipnja 1992. kojim se određuje provođenje istrage i određuje pritvor protiv navedenih osoba, a među njima su Parpura Dušan, Knežević Nenad, Bulović Uglješa, Bulović Gojko, Krivić Tomo, Galić Dušan, Ostojić Lazo i Branko Borović.

U spisu Vojnog suda nalazi se i rješenje broj Kv-126/92 od 11. 8. 1992. o ukidanju pritvora protiv okrivljenih Branka Borovića, Dušana Parpure, Uglješe Bulovića, Tome Krivića, Dušana Galića, Ostojić Laze, te Šušak Mirka.

Zatim je u predmetu istog spisa i rješenje Vojnog suda u Splitu, broj Kv-137/92 od 19. 8. 1992. o određivanju pritvora protiv Uglješe Bulovića, Branka Borovića i Mirka Šuška.

Nakon toga slijedi optužnica Vojnog tužiteljstva u Splitu, broj KT-676/92 od 11. rujna 1992. koja je podignuta protiv 29 osoba iz zahtjeva za provođenje istrage.

Zatim slijedi rješenje Vojnog suda broj K-383/92 od 7. 10. 1992. kojim se na temelju članka 1. stavak 1. i 2. Zakona o oprostima od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i ratu protiv Republike Hrvatske obustavlja krivični postupak protiv okrivljenika obuhvaćenih optužnicom Vojnog tužiteljstva u Splitu od 11. rujna 1992., a u točki 2. istog rješenja također na temelju Zakona o oprostima, nad okrivljenicima se ukida pritvor. Rješenje o obustavi krivičnog postupka postalo je pravomoćno u studenom 1992.

Iz navedenog proizlazi pouzdano utvrđenje kako su u utuženom vremenskom periodu Nenad Knežević, Gojko Bulović, Mirko Šušak, Lazo Ostojić, Tomo Krivić, Rade Krivić, Uglješa Bulović i Duško Galić, tj. sve one osobe koje se navode u optužnici vezano za datum 13. i 14. lipanj 1992., bili privedeni u Vojni zatvor u Loru,

jer je protiv njih bio pokrenut kazneni postupak zbog kaznenog djela oružane pobune, a baš taj razlog privođenja upravo i čini onu crtu razgraničenja u ocjeni postojanja kaznenog djela ratnog zločina u odnosu na moguće počinjenje nekih drugih kaznenih djela koja se događaju, a koja nisu u svezi sa ratom i za koja se odgovara u ratu, kao i u miru.

Zbog navedenog, žrtve kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i mogu biti osobe istog državljanstva, kao i osobe koje su počinitelji. Isto tako, obzirom na navedeno, u postupanju okrivljenika ne može se raditi o kaznenom djelu prekoračenja službenih ovlaštenja, o kaznenom djelu ubojstva, o kaznenom djelu nanošenja teške tjelesne ozljede sa smrtnom posljedicom ili o nekom drugom sličnom postupanju, na što branitelji optuženih skreću pozornost sudu, već se može raditi samo o protupravnom postupanju koje se dogodilo kršenjem pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba i u svezi sa tim sukobom, radi čega sud smatra da je tužitelj pravilno kvalificirao takvo postupanje kao kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Što se tiče pravnog okvira odgovornosti optuženih osoba, sud svakako vodi računa o odredbama članka 3., 13., 27. i 32. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata od 12. kolovoza 1949., te članaka 75., 86. i 87. Dopunskog Protokola (Protokol I) iz 1977., na koje se optužba poziva.

Odredba članka 3. Ženevske konvencije glasi: „S osobama koje izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružja i osoba koje su izvan bojnog ustroja (hors de combat) zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovjedi, ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom kriteriju.“

Prema članku 13., odredbe ovog dijela Konvencije odnose se na cjelokupno stanovništvo zemalja u sukobu, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja.

Prema članku 27. Konvencije, zaštićene osobe imaju u svakoj prilici pravo na poštovanje svoje ličnosti, svoje časti, svojih obiteljskih prava, svojih vjerskih uvjerenja i obreda, svojih navika i svojih običaja. S njima će se u svako doba postupati čovječno i štitić će ih se od svakog čina nasilja ili zastrašivanja, uvreda i javne radoznalosti.

Odredba članka 32. Konvencije propisuje da je strankama u sukobu zabranjeno poduzimanje bilo koje mjere koja prouzrokuje tjelesne patnje što se ne odnosi samo na ubojstvo, mučenje, tjelesne kazne, sakaćenje i sl., nego i na sve druge okrutnosti bilo da ih čine civilni ili vojni službenici.

Iz ove zadnje odredbe očigledno je kako počinitelj kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva može biti svaka fizička osoba.

Dopunski Protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba usvojen u Ženevi 8. lipnja 1977. (Protokol I.) u

odredbi članka 75. propisuje temeljna jamstva koja su komplementarna onome što je već sadržano u temeljnim odredbama Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata, te zahtjeva da se u svakoj prilici prema takvim osobama postupi čovječno i jamči da će te osobe uživati barem zaštitu predviđenu tim člankom bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja.

Odredba članka 86. Protokola I. glasi „Nečinjenje“, a njegov stavak 2. kaže: „Činjenica da je povredu Konvencija ili ovog Protokola počinio neki podčinjeni ne oslobađa njegove pretpostavljene kaznene ili ovisno o slučaju disciplinske odgovornosti, ako su znali ili imali informacija koje su im u datim okolnostima omogućavale da zaključe da je taj podčinjeni počinio ili da će počinuti takvu povredu i ako nisu poduzeli sve moguće mjere u okviru svojih ovlasti kako bi spriječili ili suzbili tu povredu.“

Odredba članka 87. Protokola I glasi „Dužnosti zapovjednika“, a u istoj stoji: „Visoke strane ugovornice i stranke sukoba moraju od vojnih zapovjednika, što se tiče pripadnika oružanih snaga pod njihovim zapovjedništvom i drugih osoba pod njihovom kontrolom, zahtijevati da spriječe povrede Konvencija i ovog Protokola, te da ih, po potrebi, suzbiju i prijave nadležnim vlastima, te da budu upoznati sa svojim obvezama na temelju Konvencija i ovog Protokola.“

Citiranje navedenih odredbi posebno onih iz Protokola I. sud smatra važnim zbog toga što je zamjenik ŽDO Split izmijenio činjenični opis kaznenog djela iz optužnice koji se odnosi na odgovornost upravitelja zatvora Tomislava Duića i njegovog zamjenika Tonća Vrkića, radi čega je nužno potražiti i provjeriti pravni okvir odgovornosti temeljem Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske koji mora biti povezan sa citiranom Ženevskom konvencijom i njegovim pratećim Protokolom.

Naime, u glavi 15. OKZRH obuhvaćena su krivična djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, gdje spada i kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavak 1. U toj odredbi se navodi: „Tko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi...“, pa se primjerice nabrajaju oblici zabranjenog ponašanja između kojih i to „da se civilno stanovništvo ubija, muči ili da se nečovječno postupa prema njemu, da mu se nanose velike patnje ili ozljede tjelesnog integriteta ili zdravlja...“ i dr. ili „tko počinu neko od navedenih djela“, kaznit će se najmanje pet godina ili kaznom zatvora od dvadeset godina.

Optuženima Duiću i Vrkiću izmijenjenom optužnicom stavlja se na teret počinjenje kaznenog djela iz članka 120. stavak 1. OKZRH kroz dva modaliteta: kroz aktivno činjenje i kroz nečinjenje, tj. propuštanje i nepoduzimanje da se spriječe zabranjene posljedice u odnosu na postupanje njima podčinjenih osoba kojima oni zapovijedaju, a sve s obzirom na to da vojni zapovjednik za vrijeme rata ili oružanog sukoba ima specifičnu garantnu obavezu prema civilnom stanovništvu na prostoru vojnog postupanja postrojbe i pojedinaca kojima on zapovijeda.

Obzirom na takvu optužbu, valjalo je provjeriti ima li uopće osnova za kaznenu odgovornost „nečinjenjem“ po Osnovnom krivičnom zakonu Republike Hrvatske.

Branitelji optuženih zastupaju stav da nema osnova za takvu odgovornost, jer u članku 120. stavak 1. OKZRH eksplicite stoji „tko naredi“, odnosno „ili tko počini“, te ističu da u okviru takvih zakonskih izričaja nema mjesta odgovornosti propuštanjem činjenja.

Naprotiv, ovaj sud smatra da je takvo stajalište branitelja optuženih neosnovano. Naime, prema odredbi članka 28. OKZRH krivično djelo se može počinuti činjenjem ili nečinjenjem, te je propisano da krivično djelo može biti počinjeno nečinjenjem samo kad počinitelj propusti činjenje koje je bio dužan izvršiti.

U sadržaju ove odredbe članka 28. OKZRH sud vidi smislenu podudarnost sa onom odredbom članka 86. Protokola I. koja nosi naslov „Nečinjenje“.

I dosadašnja sudska praksa u Republici Hrvatskoj daje uporišta za zaključak da se kazneno djelo može počinuti nečinjenjem kada počinitelj propusti činjenje koje je bio dužan izvršiti. Takve su odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske na koje se poziva zamjenik ŽDO Split i to I Kž-852/99, zatim I Kž-238/02 i I Kž-743/03. Radi se o odgovornosti zapovjednika za nečinjenje, koja odgovornost postoji u odnosu nadređenih osoba prema osobama u podređenom položaju. Tako je u odluci broj I Kž-852/99 izražen stav „da ta obveza nadređenog proizlazi i iz hijerarhijskog odnosa gdje je nadređeni na temelju svoje ovlasti zapovjednika bio dužan spriječiti kaznena djela svojih podređenih, pa kako to nije učinio, i sam odgovara za ta djela kao počinitelj nečinjenjem. Pri tome ništa ne mijenja na stvari što postoje i odgovorni počinitelji činjenjem“.

U drugoj odluci VS RH broj I Kž-743/03 je naglašeno: „Garant zaštite građanskih osoba, kada se nađu tijekom rata ili oružanog sukoba u inferiornom položaju, kako u dijelu zaštite njihovog fizičkog integriteta, tako i njihove imovine, prema međunarodnim standardima upravo su zapovjednici, u odnosu na njih, neprijateljskih vojnih postrojbi koje djeluju na prostoru na kome žive ti građani. Funkcija zapovjednika ne iscrpljuje se samo na vojnike kojima zapovijeda, već ju Međunarodno pravo proširuje i na građanske osobe na teritoriju gdje djeluju jedinice kojima on zapovijeda“.

Kada je u pitanju subjektivni odnos zapovjednika prema utvrđenoj obvezi, u dosadašnjoj sudskoj praksi koja je izražena i u odluci VS RH broj I Kž-247/01, zauzet je stav da okolnost što se radi o kršenju međunarodnog ratnog prava ne mora biti obuhvaćena umišljajem počinitelja, tj. njegovom sviješću i znanjem da svojim ponašanjem krši pravila međunarodnog prava, već je za postojanje kaznenog djela iz članka 120. OKZRH potrebno samo da ponašanje počinitelja objektivno predstavlja kršenje pravila međunarodnog prava, dakle, da je ostvaren objektivni uvjet kažnjivosti.

Prema tome, ni u tekućem kaznenom postupku ne može biti sporno da su optuženici bili dužni pridržavati se Zakona i običaja tijekom trajanja oružanog

sukoba, uključujući Ženevsku konvenciju o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. 8. 1949., te Dopunski protokol, Protokol I. iz 1977.

Bez obzira što kršenje međunarodnog ratnog prava, prema pravnoj praksi, ne mora biti obuhvaćeno umišljajem počinitelja, u predmetnom kaznenom postupku proizlazi utvrđenim da su optuženici bili svjesni svojih obveza u prilog čemu govori i svjedok Željko Maglov kada na ročištu 27. 9. 2005. kaže da su svi zapovjednici bojne prošli odgovarajuće seminare o upoznavanju sa Ženevskim konvencijama, baš kao i zapovjednici satnija, pripadnici krim.službe, pa i zaposlenici u Lori i da su se ti seminari održavali svaki mjesec, a jednom prigodom da se takav seminar održavao i u Lori.

Tijekom kaznenog postupka utvrđeno je kako su Vojni zatvor u Lori povremeno posjećivali i predstavnici Međunarodnog komiteta Crvenog križa, što je primjerice evidentno iz preslike dopisa MKCK kojim najavljuju posjet zatvoru „Lora“ u Splitu za 17. lipanj 1992. (list 2715), kao i dopis Uprave Vojne policije u Zagrebu od 16. 6. 1992. kojim se taj posjet odobrava (list 2716).

Svjedok Mihael Budimir, kao zapovjednik 72. bojne VP od kraja kolovoza 1992., između ostalog navodi da je skoro svaki tjedan u „Loru“ navraćao Crveni križ.

O tome da su predstavnici Međunarodnog komiteta Crvenog križa povremeno dolazili u zatvor u Loru saznaje se i od svjedoka, ratnih zarobljenika, koji su tijekom ovog postupka ispitani na glavnoj raspravi. Iz njihovih iskaza naime proizlazi da bi prije dolaska predstavnika MKCK i registriranja od strane ove međunarodne organizacije, imali bitno nepovoljniji položaj, a da bi upravo po dolasku predstavnika Crvenog križa koji bi ih registrirao kao zarobljenike došlo do poboljšanja općih uvjeta u zatvoru kako s obzirom na smještaj, tako i hranu, te druga pitanja koja su bila od značaja za njihov boravak u zatvoru.

Uostalom, i okrivljenici u okviru svojih obrana kada negiraju počinjenje kaznenog djela ističu kako je njihovo postupanje prema pritvorenim osobama bilo čovječno, odnosno tvrde da nikoga od pritvorenika nisu zlostavljali. Tako Anđelko Botić navodi kako su sve pritvorene osobe bile tretirane humano, odnosno da se prema njima postupalo u skladu s pravilima i konvencijama kojih su se pridržavali, iz čega također proizlazi zaključak da su bili svjesni što smiju činiti, a što spada u zabranjene oblike postupanja.

I svjedok Ivica Livaja, između ostalog, navodi kako se prema pritvorenicima postupalo sukladno konvencijama, te da nije bilo „grubih nasrtaja na zatvorenike“.

U svakom slučaju, kada je riječ o odgovornosti zapovjednika zatvora, sud ima u vidu da ta odgovornost nikada ne može biti temeljena na objektivnoj odgovornosti, već da je nužno utvrditi subjektivni odnos zapovjednika, kako voljni, tako i intelektualni prema kaznenom djelu koje su počinili njemu podčinjene osobe.

Upravo na takav način, uzimajući u obzir individualnu odgovornost, sud je u ovom kaznenom predmetu provjeravao i ocjenjivao odgovornost zapovjednika Vojnog zatvora u Lori, optuženog Tomislava Duića i njegovog zamjenika optuženog

Tonća Vrkića. Naime, u svakoj prilici kada je netko od ove dvojice dopuštao da stražari i druge vojne osobe zlostavljaju, muče i nečovječno se ponašaju prema pritvorenim civilima, i kada nisu poduzeli ništa da bi ih u tome spriječili ili zaustavili, premda su znali što ovi rade i što će učiniti, sud je zaključio kako su Duić i Vrkić u tom slučaju ostvarili pojedine radnje iz opisa kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva nečinjenjem, odnosno propuštanjem dužnog činjenja.

Što se tiče pojedinih inkriminiranih radnji koje ulaze u sastav činjeničnog opisa kaznenog djela iz optužnice treba primijetiti da branitelji optuženih prigovaraju da te radnje nisu individualizirane i da optužnica vrvi neodređenim pojmovima i neodređenim osobama.

Zanemaruju, međutim, preambulu optužnice koja sadržava opis inkriminiranog postupanja koje se stavlja na teret Duiću i Vrkiću, baš na temelju nečinjenja, odnosno propuštanja dužnog činjenja.

Naime, izmijenjenom optužnicom svim okrivljenicima se stavlja na teret inkriminirano postupanje na štetu Nenada Kneževića i Gojka Bulovića od 14. lipnja 1992. i to činjenjem, a okrivljene Duića i Vrkića se tereti i za sve ostale radnje zabranjenog postupanja u odnosu na sve druge oštećenike, na temelju nečinjenja, odnosno propuštanja dužnog činjenja, time da se okrivljenog Davora Banića, osim za radnje na štetu Kneževića i Bulovića tereti, kao i Vrkića, još i za radnje počinjene na štetu Milosava Kataline, činjenjem.

Što se tiče okrivljenih Tomislava Duića, kao zapovjednika i Tonća Vrkića kao njegovog zamjenika, oni su, prema rezultatima provedenog postupka, doista imali formalnu i faktičnu vlast u zatvoru.

U navodima svoje obrane Tonći Vrkić, prigovarajući iskazu oštećenog Milosava Kataline da ga on nije zlostavljao, navodi da je on čak naredio da ga ne tuku, što izravno upućuje na zaključak da je Vrkić imao faktičnu vlast nad svojim podčinjenima.

Upitan na raspravi bi li reagirao za slučaj da je vidio da tuku Kneževića i Bulovića, optuženi Vrkić je odgovorio: „Ja to ne bih dozvolio“.

S druge strane, sud ima u vidu da je Vrkić cijelo vrijeme bio prisutan događaju tijekom bijega Kneževića, njegovog hvatanja i vraćanja u krug zatvora, te slanja u bolnicu, a koju činjenicu optuženik i osobno potvrđuje na raspravi. Osim toga, optuženi Vrkić je bio prisutan i tijekom te večeri i dijela noći kada se događa sve ono kasnije sa Bulovićem, ali on propušta poduzeti bilo što kako oštećenike Kneževića i Bulovića nitko ne bi zlostavljao i nije postupio kako se pred sudom brani da „to ne bi dozvolio“, jer u tom slučaju Knežević i Bulović ne bi bili na smrt premlaćeni.

Iz iskaza svjedoka Vladimira Žarkovića, jednog od ratnih zarobljenika u zatvoru u Lori, saznaje se kako je upravitelj Tomislav Duić jednom prigodom, videći koliko su on i Miroslav Čučak bili izubijani, naredio stražarima da ih više nitko ne dira tako da ih od tada uistinu nitko više nije tukao, nakon čega su oni imali donekle

* povlašten i slobodarski položaj. Prema tome, upravitelj Duić je imao faktičnu vlast u zatvoru i njega se slušalo.

Sud također cijeni i iskaz svjedoka Mirka Bjelice, također jednog od ratnih zarobljenika, koji kaže za upravitelja Duića da je davao primjer podređenima kako se trebaju ponašati prema zatvorenicima, ali to u negativnom, a ne u pozitivnom smislu, iz čega sud zaključuje da nije bila slučajnost što je Duić propustio reagirati na ponašanje sebi podčinjenih osoba, kada su ovi zlostavljali i tukli zatvorenike.

Svjedok, ratni zarobljenik Mičko Koprivica u svom iskazu spominje, kao i još nekolicina drugih, da je Duić kraće vrijeme bio odsutan i da ga je na mjestu upravitelja mijenjao Frane Grančić, te da je tada sve bilo u redu, odnosno da nije bilo maltretiranja i zlostavljanja zatvorenika, ali da je nažalost to kratko trajalo, jer se Duić vratio i opet se nastavilo sve po starome. Dakle, i ovo stoji u prilog zaključku da je upravitelj Duić imao faktičnu vlast nad podčinjenima vezano za njihovo ponašanje u zatvoru.

Obzirom na navedeno, sud smatra da su optuženi Tomislav Duić, kao zapovjednik zatvora i Tonći Vrkić, kao njegov zamjenik doista odgovorni za posljedice događanja u zatvoru, a koje su sadržane u opisu kaznenog djela iz članka 120. st. 1.OKZRH.

To se svakako odnosi na događaj u svezi 13. lipnja 1992. i posljedice koje su zadesile civile Mirka Šuška, Lazu Ostojića, Tomu Krivića, Radu Krivića, Uglješu Bulovića i Duška Galića. Naime, nakon što su bili uhićeni i dovedeni u V.I.C. „Lora“ njih su za vrijeme boravka u Lori neutvrđeni stražari i druge vojne osobe prilikom „ispitivanja“ maltretirali i zlostavljali na način opisan u optužnici, kojom prigodom su oni zadobili i konkretne tjelesne ozljede opisane po zatvorskom liječniku dr. Mihovilu Škovrlju 3. srpnja 1992. (list 353-355) kada su iz V.I.C. Lora bili prebačeni u Okružni zatvor na Bilice.

Iz iskaza oštećenog Rade Krivića proizlazi da je bio uhićen 13. lipnja 1992. u 5 sati ujutro, kada je od kuće bio odveden u Dračevac, a istom prigodom odveli su i njegovog brata. U Dračevcu su ih zadržali svega 15-tak minuta, a nakon toga su ih odveli u Vojni zatvor u Loru, gdje je boravio možda nekih tri dana, nakon čega je prebačen na Bilice. Svjedok je između ostalog naveo da je po nacionalnosti Srbin, pravoslavac, da u vrijeme uhićenja, a niti prije toga, nije pripadao nikakvoj organizaciji, baš kao ni njegov brat i da nije imao nikakvo oružje. Njegov brat je u ono vrijeme stanovao u Kaštelima, ali je uskoro nakon puštanja iz pritvora napustio Republiku Hrvatsku i otišao u Australiju, gdje se i danas nalazi.

Svjedok Rade Krivić je na raspravi izjavio da su se za vrijeme njegovog boravka u Lori stražari prema njemu korektno odnosili, a jedino što je doživio od neugodnosti bilo je to da su mu jednom prigodom u Lori „na dvije ili tri sekunde pustili struju na uši“. On, kako tvrdi, ne zna koje osobe su mu to činile, niti bi ih mogao prepoznati.

Upitan u pogledu ozljeda koje je zatvorski liječnik dr. Škovrlj ustanovio na njegovom tijelu prigodom dolaska u zatvor na Bilice, s obzirom da je liječnik

zabilježio da ima veliki hematoma nepravilne veličine po lijevoj i desnoj strani leđa, u visini bubrega, oštećeni Rade Krivić je kazao da su te ozljede posljedica torture koju je prethodno, odnosno tjedan dana prije uhićenja, prošao u Lećevici gdje su ga bili premlatili. Nadalje, upitan izjavio je da su ga prigodom ispitivanja u Lori pitali gdje mu je pištolj i da su mu tada puštali struju na uši. On im je kazao da nikada nije imao pištolj, što je i istina, jer ga takve stvari nisu ni zanimale, kao ni njegovog brata. Njegov brat je bio obični radnik u Sjevernoj luci i radio je na poslovima istovara.

Obzirom na ovakvo kazivanje svjedoka Rade Krivića gdje on tvrdi da je ozljede koje je liječnik evidentirao na njegovom tijelu zadobio u Lećevici, a ne u zatvoru u Lori, sud je u nedostatku drugih dokaza, iz činjeničnog opisa optužnice ispustio onaj dio koji se odnosi na te tjelesne ozljede.

Međutim, ocjenjujući iskaz svjedoka Rade Krivića u cjelini, sud je zaključio kako ovaj očito želi umanjiti značenje onoga što je doživio u V.I.C. Lora prigodom „ispitivanja“ što sigurno ima podlogu u činjenici da je ovaj oštećenik, kako i sam navodi, odbio bilo kakvu razmjenu koja mu je bila ponuđena i nije htio napustiti svoju kuću, ni Republiku Hrvatsku, jer je odlučio ostati da na ovom području živi u miru, jer u protivnom ne bi bilo lako razumjeti njegov navod da su mu „samo malo, na par sekundi pustili struju na uši“.

Optuženici redom negiraju postojanje i uporabu tzv. „poljskog telefona“ i mučenja zatvorenika induciranom strujom. Međutim, o toj induciranoj struji koja je puštana oštećenima na razne dijelove tijela putem tzv. „poljskog telefona“, osim oštećenog Rade Krivića, Milosava Kataline, Đorđa Katića, govore i Uglješa Bulović, te drugi svjedoci, pogotovo ratni zarobljenici koji su u utuženom periodu boravili u Lori, pa je neutemeljena obrana optuženih da toga nije bilo.

Tako svjedok Ivica Livaja, kao jedan od vojnih policajaca također potvrđuje da je vidio induktorski telefon u jednoj od prostorija u zatvoru u Lori, pa je s tim u svezi kazao da je to vidio „negdje u sobi ili u ormaru“.

Svjedok Zlatko Sulejmanović također spominje induktorski telefon i navodi da je bio u sobi zapovjednika.

Nadalje, svjedok Mario Barišić tvrdi da je vidio induktorski telefon na stolu u Vojnom zatvoru u Lori i to u bloku „C“.

Također i svjedok Mirko Bjelica, jedan od ratnih zarobljenika, tvrdi da je vidio induktorski telefon koji je okrivljeni Botić vrtio.

Također i svjedok Vladimir Žarković, ratni zarobljenik, tvrdi da je vidio induktorski telefon u bloku „C“ zatvora u Lori.

O tome što se događalo s osobama iz ove grupe oštećenika koji su uhićeni 13. lipnja 1992. između ostalih govori svjedok Marko Ivčević koji se konkretno sjeća da je u jednoj ćeliji u Lori vidio Lazu Ostojića. Lazo je bio u civilnoj odjeći i sa krvavim zavojem oko glave i modrim licem. Ivčević navodi da se, primijetivši Ostojića, brzo povukao kako ga ovaj ne bi prepoznao, jer bi mu to bilo neugodno.

Iz iskaza svjedoka dr. Dušana Parpure, liječnika, saznaje se da je također uhićen 13. lipnja 1992. i to na svom radnom mjestu u bolnici, nakon čega je bio doveden u zatvor u Loru. Zbog svog liječničkog ugleda bio je posebno zaštićen, tako da nije maltretiran, ali je noću 13/14. lipnja 1992. iz svoje ćelije čuo krike i jauke koji su dopirali iz drugih prostorija, a sljedeći dan je bio prebačen u Okružni zatvor na Bilice. Tamo je susreo i druge oštećenike koji su kao i on bili prebačeni iz Lore na Bilice, te je na njima vidio krvne podljeve za koje su ovi kazali da su ih zadobili za vrijeme boravka u Lori.

Svjedok Branko Borović koji je u V.I.C. Lora također boravio u vremenu od 13. do 20. lipnja 1992. izjavio je kako je u zatvoru na Bilicama upoznao Uglješu Bulovića.

Interesantan je iskaz oštećenog Uglješe Bulovića, brata blizanca pok. oštećenika Gojka Bulovića.

Oštećeni Uglješa Bulović, ujedno svjedok u ovom postupku, izjavio je da je u lipnju 1992. radio u brodogradilištu na poslovima bravarije, a da je njegov brat Gojko radio u vatrogasnoj brigadi u Kopilici kao inženjer zaštite od požara. Ni on, ni brat nisu pripadali bilo kojoj političkoj stranci, nekim vojnim postrojbama ili bilo kakvoj organizaciji, a niti dobrovoljačkim odredima. Što više, nikoga nemaju u Srbiji, pa niti na području Knina. Nikakvo oružje nisu imali on ni njegov brat, niti je takvo što kod njih pronađeno. Po njih dvojicu došli su vojni policajci u jutarnjim satima sa obrazloženjem da će ih samo kratko vrijeme nešto pitati i ništa više. Došli su rano, doslovno digli su ih iz kreveta. Za sebe inače kaže da je Hrvat, pravoslavne vjeroispovijesti, te da nije ni Srbin, ni četnik.

Svjedok se sjeća i potvrđuje da su sa njim iz Lore na Bilice bili prebačeni još neki civili među kojima se on posebno sjeća Mirka Šuška koji mu se po povratku sa „ispitivanja“ žalio da mu je pukla proteza.

Sud pri tome ima u vidu da je dr. Mihovil Škovrlj pregledom Mirka Šuška između ostalog našao i ranu na donjoj vilici radi čega smatra kako ovu činjenicu treba povezati sa navodom svjedoka Uglješe Bulovića o tome kako mu se Šušak žalio po povratku s tzv. „ispitivanja“, odnosno da je ozljedu zadobio baš u Lori.

Iz iskaza Uglješe Bulovića saznaje se nadalje da je 13. lipnja 1992. po uhićenju bio doveden u vojni zatvor u Lori gdje je prilikom ispitivanja tučen i maltretiran. Ispitivanje je, kako on opisuje, teklo na način da bi mu jedan od dvojice koji su ga ispitivali prikačio dvije štipalice na ušnu školjku, a drugi, koji je zapisivao sve što je govorio, puštao bi struju koja je bila spojena na jedan ispravljač, pri čemu su ti strujni udari koje je primao bili dosta snažni. Ispitivanje je trajalo oko pola sata, a jezik bi mu bio blokiran i govor nerazgovjetan i mutan.

Prisjećajući se daljnjeg slijeda događaja svjedok i oštećenik Uglješa Bulović izjavio je kako je uvečer istoga dana nastala prava tortura, te da su mu kroz otvor na vratima ćelije prijetili uz pokazivanje oružja. Tu noć čuo je da su došli „neki“ i vidio je kroz rupu na vratima da su otvorili jednu ćeliju, te je po glasu prepoznao svog brata.

Gojka. Nije mogao vidjeti tko ga tuče, ali su ga tukli, time da je tuča trajala oko sat vremena. On pretpostavlja da se to događalo na hodniku. Čuo je udarce u tijelo i glas brata Gojka koji je zapomagao i to je trajalo sve dok nije čuo i Gojkov posmrtni hropac. To je bilo noću, negdje oko 3 sata.

Nitko od oštećenih iz ove grupe civila koji su dovedeni 13. lipnja 1992. u V.I.C. Lora ne znaju reći tko ih je zlostavljao, slijedom čega sud prihvaća stav nadležnog tužitelja u izmijenjenoj optužnici da su to činili neutvrđeni stražari i druge vojne osobe. U postupku nije dokazano da bi to činile i civilne osobe, pa je ovaj navod ispušten iz činjeničnog opisa ove radnje.

Opisani zabranjeni oblici postupanja dogodili su se uz dopuštenje optuženih Duića i Vrkića, kako je to navedeno u uvodnom dijelu optužnice, pa je slijedom toga istu činjenicu sud samo naznačio i u opisu konkretne radnje .

Pri tome sud svakako ima u vidu sadržaj prijepisa knjige dežurstva V.I.C. Lora za period od 13. do 17. lipanj 1992. (list 366 spisa). Tu se vidi kakav je bio pregled smjene stražara u V.I.C. Lora. Tako su u prvoj smjeni bili Emilio Bungur, Gudić Ante i Anđelko Botić. U drugoj smjeni su bili Davor Perišić, Zlatko Sulejmanović i Tonći Rogošić. U trećoj smjeni bili su Damir Perišić, Joško Pribudić i Viktor Perišić, a u četvrtoj smjeni navode se samo Zoran Doždor i Boris Radošević. U rasporedu smjena naznačeno je i vrijeme kada je koja smjena bila na dužnosti, pa je tako za 13/14. lipnja 1992. u vremenu od 22,00 do 08,00 sati na dužnosti bila četvrta smjena, a zatim 14. lipnja 1992. u vremenu od 08,00 do 14,00 sati treća smjena, zatim u vremenu od 14,00 do 22,00 sata prva smjena, a 14/15. lipnja 1992. u vremenu od 22,00 do 08,00 sati radila je druga smjena.

Ispod ovakvog rasporeda smjena, prema onome što stoji u prijepisu knjige dežurstva navodi se „upravnik Tomislav Duić“, a ispod ovoga „nadzornik Tonći Vrkić“. Na kraju teksta sadržanog na istom pismenu stoji: „Osim gore navedenim osoba koji su po službenoj dužnosti morali biti prisutni, u kontakt sa zatvorenicima su bili i pripadnici V.P.: Ivica Livaja, Boris Roščić, Luka Oršulić, Zvonko Giljanović i njihovi prijatelji i poznanici.“

Baš iz ovakvog sadržaja prijepisa knjige dežurstva sud nalazi uporište za prihvaćanje činjeničnog opisa izmijenjene optužnice gdje se navodi da su Tomislav Duić i Tonći Vrkić u svojstvu upravnika, odnosno nadzornika dopuštali drugim vojnim osobama ulazak u zatvor, radi čega je i bilo moguće da takve osobe sudjeluju u zlostavljanju i maltretiranju pritvorenih oštećenika.

Optuženi Tonći Vrkić, osvrćući se u svojoj obrani na sadržaj ovog pismena na raspravi kaže: „Ja to nisam potpisao, to je obična glupost“. I svjedok Zdravko Galić je slično reagirao na sadržaj prijepisa knjige dežurstva riječima: „Pa to je smiješno“.

Bez obzira što okrivljeni Vrkić osporava vjerodostojnost pismena i što svjedok Zdravko Galić čini isto, iz rezultata dokaznog postupka proizlazi drugačiji zaključak. Naime, gotovo svi ratni zarobljenici kao svjedoci tijekom rasprave upravo govore o tome kako su u zatvor dolazile razne osobe izvanke, neke uniformirane, pa čak i neke u civilu kojima je bilo dopušteno da maltretiraju, odnosno tuku zatvorenike i na razne

načine ih zlostavljaju. Ratni zarobljenici u tom kontekstu često spominju Tanju Duić kao suprugu Tome Duića koja je znala često dolaziti u zatvor i zlostavljati ih.

Izjašnjavajući se na iste okolnosti svjedok Zlatko Sulejmanović kaže da su u zatvor mogle doći i druge osobe, ali samo sa zapovjednikom.

Nadalje, svjedok Zlatko Jelić između ostalog je naveo: „da su svi oni koji su bili dobri sa čuvarima zatvora ulazili u Loru i trenirali boks i telefon koji su im davali da zovu svoje“.

Obzirom na sve izneseno, sud smatra utvrđenim da je grupa oštećenih civila koji su dovedeni u Loru 13. lipnja 1992., iako su po nalogu Vojnog istražnog suca trebali biti smješteni u Okružni zatvor Split na Bilice, bili zlostavljani od strane neutvrđenih stražara i drugih vojnih osoba na način kako je to navedeno u izmijenjenoj optužnici uz jedinu korekciju od strane suda koja se tiče ispuštanja navoda „civilne osobe“ i nadopune opisa tjelesnih ozljeda oštećenika u smislu posljedica koje su po ove oštećenike nastupile. Budući da proizlazi utvrđenim kako se sve to događalo uz znanje i odobrenje okrivljenog Tomislava Duića i Tonća Vrkića, kao zapovjednika, odnosno njegovog zamjenika, sud smatra kako su Duić i Vrkić izravno odgovorni za posljedice koje su nastale njihovim propuštanjem sprječavanja takvog postupanja.

Sličan osnov odgovornosti za Duića i Vrkića stoji u odnosu na oštećenog Đorđa Katića. Ovog oštećenika, koji je u matičnoj knjizi pritvorenika označen kao civil (lisdt 2844), također su tukli, zlostavljali, ponižavali i prema njemu se nečovječno ponašali neutvrđeni stražari i druge vojne osobe i to po očitom dopuštenju upravitelja zatvora i njegovog zamjenika.

Iskaz ovog oštećenika iz istrage pročitao je na glavnoj raspravi, jer se radi o osobi koja živi u Australiji, a sam oštećenik je pismom stavio sudu na znanje da zbog svog lošeg zdravstvenog stanja nije u mogućnosti odazvati se pozivu na glavnu raspravu.

Ovaj svjedok, odnosno oštećenik izjavio je kako je 28. kolovoza 1992. zajedno sa svojim susjedom Dejanom Meselđićem bio odveden od kuće u Vojni zatvor „Lora“ u Splitu gdje je zadržan nekoliko dana, time da su ga tamo svakodnevno tukli palicama, nogama, šakama, stavljali ga uza zid i prijetili mu pištoljem, stavljali mu nož pod vrat, prijetili da će ga baciti u „Kevinu jamu“ i sl.

Sud vjeruje oštećeniku kada govori o tome na koji način je sve bio zlostavljan, jer identična ponašanja i postupanja prema zatvorenicima opisuju i ratni zarobljenici kao svjedoci u ovom postupku, a iz čijih iskaza se daje zaključiti kako je to bio jedan model ponašanja u zatvoru, a ne tek slučajnost.

U tom smislu sud vjeruje svjedoku Đorđu Katiću kada kaže da su ga u Vojnom zatvoru u Lori mučili strujnim šokovima tako da su mu električne žice spojili na prste obadvije ruke, a zatim puštali struju, od čega je zadobio ozljede po prstima. Pored toga, prisiljavali su ga da trči u krugu zatvora, tražili od njega da „bere grožđe“, a za to vrijeme su ga tukli palicom po leđima i nogama. Između ostalog tražili su od

njega da ih pozdravlja fašističkim pozdravom, te su ga udarali bejzbol palicom, te zahtijevali da ulazi u pasju kućicu koja je postojala na zatvorskom krugu, za koje vrijeme su ga tukli i tražili od njega da laje kao pas, što je on i činio.

Ovakve oblike zabranjenog postupanja gotovo bez iznimke spominju svi ratni zarobljenici koji su svjedočili u ovom postupku.

Iz iskaza oštećenog proizlazi da je u Vojni zatvor u Loru bio doveden bez ikakvog pravnog osnova, pa je na ove okolnosti sud izveo odgovarajuće dokaze. Tako se iz prijepisa knjige dežurstva za period od 28. kolovoza do 2. rujna 1992. (list 307-312 spisa) nalazi zabilježeno da je 28. 8. 1992. u 17,00 sati doveden Đorđe Katić optužen za neprijateljsko djelovanje protiv Republike Hrvatske, ali o navedenoj optužbi nema nikakvog traga, ni dokaza.

Budući da iz knjige dežurstva (list 308) proizlazi kako bi se to dogodilo za vrijeme dok je na službi dežurni bio Mladen Tolušić, imenovani je ispitan kao svjedok. U svom iskazu Tolušić navodi kako se sjeća da je koncem mjeseca kolovoza bio doveden Đorđe Katić i da je bio smješten u jednu ćeliju, ali da se nekih drugih pojedinosti u svezi sa tim ne sjeća. Posebno, nije mu poznato je li netko Katića tukao. Između ostalog naveo je i to da je Katića vidio u tijeku večeri onoga dana kad je i doveden i to baš u vrijeme kada je zarobljenicima davana večera. Posebno se sjeća da je Katić imao ozljedu na čelu, jer je primijetio flaster na njegovoj glavi. Svjedok misli da je Katić dosta brzo bio pušten iz pritvora.

Iz iste knjige dežurstva (list 311) za utorak 1. rujna 1992. i to u vrijeme kad je dežurni bio Mladen Tolušić evidentirano je da je u 11,00 sati odveden zatvorenik Đorđe Katić od strane krim.službe po naređenju gospodina Topića.

Ispitan na raspravi 28. rujna 2005. svjedok Josip Topić je izjavio da on osobno ne zna o kojem gospodinu Topiću je riječ, kada je u pitanju sadržaj prijepisa iz knjige dežurstva KRZ Lora i da ništa ne može reći u svezi toga što je sadržano u tekstu. Posebno je naglasio da uopće ne zna tko je Đorđe Katić koji se spominje u zapisu, niti ga se on osobno sjeća.

Oštećeni Đorđe Katić je ustvrdio kako je od zlostavljanja i maltretiranja u Lori zadobio brojne ozljede.

S tim u vezi sud smatra kako se već iz iskaza svjedoka Mladena Tolušića koji je izjavio da je istu večer onoga dana kada je Katić doveden vidio na njegovom čelu flaster, dade zaključiti da je oštećenik uistinu bio maltretiran.

O tome se također saznaje i kroz iskaz svjedoka Dejana Meseldića koji je potvrdio da je onog istog dana kada je bio odveden Đorđe Katić, i sam bio odveden u Vojni zatvor u Loru, ali je na njegovu sreću odmah bio pušten, dok se Katić vratio tek nakon par dana.

Iz iskaza svjedoka Dejana Meseldića posebno je važan onaj dio njegovih navoda gdje kaže da je po dolasku u Loru tamo vidio Katića, a da je pored toga u jednom trenutku čuo njegov glas kada je govorio: „Ne zavrćite mi ruku, ne tucite me“.

Svjedok je također kazao da Katić nije imao nikakve vidljive ozljede kada su odvedeni u Loru, ali da je po povratku Katića kući, vidio po njegovom licu ozljede i da je bio sav modar ispod očiju. Katić je hodao teško i usporeno, a na njegovo pitanje što mu se dogodilo Katić je samo kratko rekao da je navodno pao preko bodljikave žice.

Sud smatra kako je iz svega očigledno da je oštećeni Đorđe Katić zadobio ozljede u zatvoru u Lori, čemu u prilog ide i kazivanje svjedoka Milanče Tošića, ratnog zarobljenika, koji je čuo da je Katić „popio grdne batine“.

Iz vještačkog nalaza i mišljenja dr. Jakše Ivanovića od 7. rujna 1992. kada je ovaj postupao kao sudski medicinski vještak (list 293-294), te priložene medicinske dokumentacije uz navedeno vještvo, proizlazi da je tijekom boravka u zatvoru Đorđe Katić zadobio više raznovrsnih povreda koje su uglavnom nanesene tupo-tvrđim predmetima, a da je broj povreda teško iskazati. Iako ne postoji dokazani prijelom neke kosti ili bitno oštećenje pregledanih organa, vještak smatra da je oštećeniku nanoseno više tjelesnih ozljeda koje su po svojoj prirodi lake naravi, ali u svom sklopu predstavljaju tešku povredu fizičkog stanja, jer se radi o brojnim razderotinama, krvnim podljevima, oguljotinama, otocima i kožnim podljevima, time da se posebno na prstima desne i lijeve ruke uočava više manjih krusta na mjestima gdje je prema navodima oštećenika bila puštana struja, te više krvnih podljeva različitih dimenzija. Pored navedenog, vještak je izrazio mišljenje da je za procjenu psihičkog stanja oštećenika, ovoga potrebno uputiti psihijatru.

Obzirom na ovakva utvrđenja u postupku, sud smatra kako je i u ovom dijelu svojih navoda optužnica utemeljena.

Oštećenik Đorđe Katić je izjavio kako on ne zna koje osobe su ga zlostavljale i da ne bi mogao prepoznati one koji su ga tukli u Lori. Prema tome, opravdan je navod u optužnici da su to činili neutvrđeni stražari i druge osobe, a sud smatra da i u ovom slučaju treba prihvatiti kao vjerodostojno da su to bile vojne osobe, jer nema dokaza da bi u zlostavljanju ovog oštećenika sudjelovale i neke druge, civilne osobe, radi čega je to ispušteno iz opisa kaznenog djela.

Po mišljenju ovog suda i u ovom slučaju za postupanje podređenih i nastale posljedice odgovaraju okrivljeni Duić i Vrkić na osnovu nečinjenja, odnosno zbog propuštanja dužnog činjenja kojim bi spriječili takve zabranjene radnje, a ovo sve kod nesporne činjenice da su upravo oni u utuženom vremenu bili na dužnosti zapovjednika, odnosno zamjenika zapovjednika Zatvora u Lori, kako je ranije već utvrđeno.

Što se tiče oštećenog Milosava Kataline, ovaj je u svom iskazu naveo kako je 19. kolovoza 1992. bio bezrazložno lišen slobode od strane Vojne policije i odveden u Vojni zatvor u Loru, gdje je najprije ispitivan u prostorijama Vojne policije pri čemu su ga udarali i šamarali, vukli za uši, zavrtali mu glavu i prijetili noževima, a zatim u prostorijama Vojnog zatvora u Lori nastavili ga zlostavljati na način da su ga spojili na tzv. „poljski telefon“, te mu vezivali žice oko ruku i na noge, te na uši, za koje vrijeme bi netko vrtio induktorski telefon, inducirao i puštao struju mučeći ga na takav način. Između ostalog, oštećenik je naveo kako su ga skidali do gola, pribijali

uza zid snažnim šmrkovima vode za gašenje požara, gurali mu pištolj u usta i prijetili „Kevinom jamom“.

Na glavnoj raspravi kod ovog suda 10. studenog 2005. oštećenik prepoznaje Davora Banića, kao jednog od onih koji su ga zlostavljali i za njega doslovno kaže da ga je „raznio“. Što više, oštećenik se sjeća da su ovog okrivljenika zvali „Bokser“ i da mu je netko od prisutnih govorio „Bokseru nemoj, ubit ćeš ga“. Okrivljenik ga je stavio uza zid i svom snagom udario u trbuh, te u grudni koš. Pri tome oštećenik tvrdi da mu je okrivljenik tada polomio rebra. Tvrdi također da ga je Banić tukao šakama po glavi, te da mu je polomio zube i „probio bubne opne“.

Oštećeni Milosav Katalina na raspravi također prepoznaje okrivljenog Tonća Vrkića, za kojega navodi da mu je bio specijalitet da, u prigodi kada bi mu došli prijatelji, zahtijeva da se pritvorenici između sebe tuku, a onda bi govorio „Eto, kakvi su oni, tuku se sami i krvavi su, a onda se žale da ih mi tučemo“. Oštećenik se osobito sjeća događaja kada je bio zamolio da mu daju malo vode da se osvježi, povodom čega je Tonći Vrkić naredio zatvorenicima da ga osvježe prljavim mokrim krpama po licu i očima. Što više, oštećenik ističe kako je zbog toga dobio zarazu i kako je kronično obolio na očima, tako da se nije uspio do danas izliječiti, već trpi posljedice.

Prisjećajući se vremena u zatvoru također je naveo kako su se zatvorenici morali sami među sobom tući, a ako se ne bi dovoljno udarali, odnosno ako Vrkić time nije bio zadovoljan, onda bi ih on tukao ili one osobe koje bi on doveo da ih tuku. Nakon toga bi tražio od zatvorenika da se toj osobi koja ih je tukla zahvale i da joj kažu da dođe opet, pa je tako jednom prigodom doista jednoj osobi koju je Vrkić doveo i koja ga je tukla on kazao: „Hvala gospodine, dođite opet“.

Oštećenik se posebno žali da mu je zbog povreda koje je zadobio u Lori zdravlje potpuno uništeno, te da se jedva kreće.

Sud se iz neposrednog opažanja na raspravi uvjerio da Milosav Katalina otežano hoda, da izuzetno slabo čuje i da ima probleme sa očima koje stalno trlja i briše, ali sud nema dokaza da su ove tegobe oštećenika posljedica onoga što je doživio u Lori, jer oštećenik nije sudu prezentirao nikakvu medicinsku dokumentaciju o tome. Upravo radi toga sud je iz ovog dijela činjeničnog opisa optužnice ispustio zadnji dio navoda koji obuhvaća opis navodno zadobivenih tjelesnih ozljeda.

Sud u svakom slučaju poklanja svoju vjeru onome što je svjedok iskazao na okolnosti načina postupanja prema njemu od strane Banića, Vrkića i drugih vojnih osoba, jer je iz svega evidentno da on nije otišao iz Republike Hrvatske zbog toga što je tako želio, već zbog toga što je najprije doživljavao neugodnosti od svojih susjeda tijekom 1991. koji ga nisu prihvaćali kao bivše vojno lice, a nakon svega onoga što je doživio i u zatvoru u Lori bio je prisiljen napustiti Split i Hrvatsku kako bi našao neki svoj mir. Na glavnoj raspravi pred sudskim vijećem izjavio je da je u vrijeme odlaska iz Splita bio pod teškom depresijom i prijetnjom, kako on, tako i njegova porodica te da mu je i danas vrlo teško govoriti o svemu onome što mu se događalo. On danas živi u Bosni i Hercegovini, u nekom malom zabitom selu, u vrlo teškim i oskudnim životnim uvjetima, dok mu je obitelj ostala živjeti u Splitu. Inače, rođen je 1933., a

dok je bio radno aktivan, radio je u Divuljama kod bivše JNA kao avio-radio mehaničar. U bivšoj JNA je ostvario mirovinu, time da je od 1985. u mirovini.

Suočen na glavnoj raspravi sa okrivljenim Davorom Banićem, oštećenik je ustrajao u tvrdnji da ga je ovaj udario i zlostavljao na što je Banić kazao da Katalinu ne poznaje i da ga prvi put vidi. Oštećenik je, naprotiv, ustrajao u tvrdnji da ga je baš on tukao, upitavši ga: „Zašto nisam pokazao na nekoga drugog, nego na Vas?“.

Načinom na koji se oštećenik obratio okrivljenom Baniću prilikom suočenja ostavio je kod suda uvjerenje da je doista siguran u to kako ga je Banić zlostavljao na prethodno opisani način, pa sud u tom pogledu prihvaća navode oštećenika.

Okrivljeni Tonći Vrkić se također usprotivio iskazu svjedoka Kataline ustvrdivši kako on poznaje sina od Kataline, Miroslava Katalinu, te da je u par navrata sa Miroslavom dolazio u stan oštećenika, jer je bio prijatelj sa Miroslavom, na što je oštećenik izjavio da on za to ne zna.

Nakon toga, okrivljeni Vrkić je prigovorio iskazu oštećenog Kataline u pogledu tvrdnje da je nekome zapovjedio da njega - Katalinu osvježavaju prljavim mokrim krpama, te je naglasio: „Naprotiv, ja sam naložio da Vas nitko ne dira upravo radi toga jer sam znao Vašeg sina sa kojim sam bio dobar prijatelj.“

Uvidom u prijepis knjige dežurstva KRZ Lora od 28. kolovoza do 2. rujna 1992. (list 308) evidentno je da je baš za dan 28. kolovoza 1992. zabilježeno kako je u 15,30 sati od strane Krim.sluzbe odveden zatvorenik Katalina Milosav, a da ga je odveo gospodin Damir Mršić. Iz navedenog je dakle vidljivo do kada se oštećenik nalazio u zatvoru u Lori.

Iz svega navedenog proizlazi daljnji zaključak da je Milosav Katalina uistinu bio u Vojnom zatvoru u Lori baš u vrijeme kada je tamo bio i okrivljeni Tonći Vrkić, te da je Vrkić vrlo dobro znao što se sa Katalinom događa, odnosno da ga zlostavljaju, ali ne samo što ništa nije poduzeo da bi spriječio takve zabranjene oblike postupanja, nego je i sam u tome uzeo učešće.

Uvažavajući ukupno kazivanje oštećenika Milosava Kataline sud smatra kako je optužba utemeljena kada za nedozvoljena postupanja tereti Tonća Vrkića i Davora Banića, kao osobe koje su odgovorne na temelju činjenja.

Okrivljeni Duić u odnosu na oštećenog Katalinu odgovoran je temeljem nečinjenja u pogledu zabranjenih oblika postupanja njemu podređenih neutvrđenih stražara i drugih vojnih osoba koje su također oštećenika zlostavljale na načine opisane u optužnici.

Ono što težinom posljedica nosi i posebno opterećuje ovaj kazneni predmet je fatalna sudbina oštećenih Nenada Kneževića i Gojka Bulovića.

Uzimajući u obzir navode optužbe, sud ima u vidu da su se opisani događaji zbivali 14. lipnja, te 14./15. lipnja 1992., te s tim u svezi ima u vidu i sadržaj prijepisa knjige dežurstva u V.I.C. Lora za period od 13. do 17. lipanj 1992. (list 366) iz kojeg

je vidljivo da su 14. lipnja 1992. u vremenu od 14,00 do 22,00 sata u prvoj smjeni bili na dužnosti Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić, a zatim tijekom noći 14/15. lipnja 1992. u vremenu od 22,00 do 08,00 sati ujutro da je na dužnosti trebala biti druga smjena u sastavu Davor Perišić, Zlatko Sulejmanović i Tonći Rogošić.

Uvidom u prijepis knjige dežurstva KRZ Lora za vremensko razdoblje od 13. 6. 1992. do 16. 6. 1992. (list 2371 do 2374) evidentno je da je Emilio Bungur kao vođa smjene, koji je bio na dužnosti 14. lipnja 1992. od 14,00 do 22,00 sata, a u kojoj smjeni su bili i stražari Ante Gudić, te Anđelko Botić, zabilježio što se tijekom njihove smjene događalo i to riječima : „Smjena preuzeta uredno. Parpuru odvela patrola V.P.-e 72. bojne u 16,00 sati u Okružni zatvor „Bilice“. Večera podijeljena uredno. U 20,30 sati Knežević Nenad oborio stražara Botić na pod đudo zahvatom s leđa. Bijeg se dogodio na ulazu u zatvor iako su zatvorenici Gojko Bulović i Nenad Knežević vođeni u pratnji stražara Gudića i Botića. Na povik o bijegu iz kancelarije dežurnog na vrata zatvora smo izletjeli ja i gospodin Vrkić i zapucali na bjegunca. Bjegunac je uhvaćen nekoliko stotina metara dalje u grmlju, jako teško ranjen. Za vrijeme trajanja potjere koja je trajala oko 15 minuta, obaviješten je najprije dežurni časnik „Lore“ zbog potjere, zatim je obaviješten upravnik Duić i dežurni V.P.-e 72. bojne. Stražar Gudić nije imao pištolj“.

U slijedećoj smjeni, prema sadržaju iste knjige dežurstva, za 14/15. 6. 1992. u vremenu od 22,00 do 08,00 sati bio je dežurni Davor Perišić, a u istoj smjeni spominje se još samo jedan stražar i to Zlatko Sulejmanović, s tim da je Davor Perišić zabilježio: „Za vrijeme mog dežurstva bilo je slijedeće: U 23,20 sati je došao istražni vojni sudac u svezi slučaja iz prethodne smjene i vršio istragu i slikavanje mjesta događaja. Napustili su zatvor 24,30 sati. U 02,00 priveden je vojak Rudolf Kolak od strane V.P.-e „Dračevac“ zbog alkoholiziranog stanja i pravljenja nereda u caffè bar „Stella“ u Stobreću „.

Dakle, dežurni Davor Perišić nije zabilježio da bi se u njegovoj smjeni nešto događalo u vezi sa Gojkom Bulovićem.

Povodom očevida koji je obavljen u V.I.C. Lora vezano za pokušaj bijega pritvorenika Nenada Kneževića, istražni sudac Vojnog suda u Splitu sačinio je zapisnik o očevidu 14. lipnja 1992. (list 341-343).

U zapisniku je konstatirano da je Vojni zatvor smješten u istočnom dijelu Vojne baze Lora, te da se radi o zgradi ograđenoj bodljikavom žicom u kojoj se nalaze kancelarije Vojne policije, te, sa sjeverne strane zgrade ćelije u kojoj su smješteni vojni zatvorenici. Ulaz u ograđeni prostor Vojnog zatvora nalazi se sa južne strane. Na ulazu se nalazi metalna kapija visine 1,65 m. Oko zatvora je postavljena ograda od bodljikave žice visine oko 1,70 m. Ulaz u zgradu zatvora nalazi se sa južne strane, a ulazi se preko dvorišnog stepeništa koje vodi do terase pred samim ulazom. Stepenište i terasa ograđeni su metalnom ogradom visine oko 1 m. Od ulaznih vrata sa lijeve strane nalazi se prijavnica, a od prijavnice prema zapadu i istoku nalaze se hodnici s kojih se ulazi u kancelarije Vojnog zatvora.

Istražni sudac je zabilježio kako je na temelju obavijesti koje mu je dao nadzornik zatvora obavio očevid na putu kretanja odbjeglog pritvorenika, pa je tako

na ogradi od bodljikave žice koja se nalazi na 9,30 m od stepeništa sa južne strane, a na visini od 155 cm pronađen komad sivkaste pamučne tkanine, koji je izuzet, a prema kazivanju nadzornika zatvora radilo bi se o komadu tkanine s hlača pritvorenika.

Na 1,90 m od dvorišnih vrata zatvora mjereno u pravcu stepeništa uz betonski ivičnjak pronađene su 4 čahure, cal 9x18 mm. Na metalnim vratima, na visini 1,62 m od tla i na 20 cm od istočnog dovratnika pronađeno je udubljenje od zrna metka.

Kako je nadalje u zapisniku o očevidu zabilježeno, nadzornik zatvora je istražnom sucu pokazao na putu od zatvora do mjesta gdje je pritvorenik pronađen pozicije sa kojih je pucao prema pritvoreniku, ali na tim pozicijama nisu pronađeni nikakvi tragovi, kao ni na mjestu gdje je pritvorenik pronađen. Drugih tragova na mjestu događaja nije pronađeno.

Istom prigodom uzet je registarski broj pištolja TT 7,62 cal nadzornika Vrkića radi eventualnog vještačenja. Radi se o broju NG2306 (godina proizvodnje 1947.). Nadzornik Vrkić je sucu priopćio da je stražar Botić pucao iz pištolja „Makarov“ cal 9,2 mm, ali da je taj pištolj kod stražara koji je otišao kući nakon završene smjene.

U zapisniku je naznačeno da je uviđaj započet u 23,20 sati, a da je dovršen u 00,20 sati.

Isto tako vojni istražni sudac naznačio je da je prije napuštanja mjesta događaja telefonski razgovarao sa dr. Tociljem sa Hitnog kirurškog prijema KBC Split, te da ga je ovaj izvijestio da je pritvorenik Knežević Nenad doista primljen na HKP sa višestrukim povredama, nakon čega je sudac odlučio otići na Hitni kirurški prijem KBC da bi u razgovoru sa dežurnim liječnikom Bulović Božidarom saznao da je pacijenta Knežević Nenada po prijemu na Odjel obradio dr. Petričević, da je pacijent zadobio dvije prostrijelne rane, na ruci i nozi, te da je zadobio višestruke prijelome kostiju u predjelu grudnog koša, povrede trbuha i glave, te da se nalazi u kritičnom stanju i da je u tom stanju prebačen na Odjel intenzivne terapije.

Dokumentacija uviđaja koju su obavili djelatnici policije sa skicom pokušaja bijega pritvorenika iz V.I.C. Lora od 14. lipnja 1992. u crno-bijeloj tehnici (list 188-196), te foto-dokumentacija očevida u color fotografijama (list 412-437) neposredniji su dokazi o izgledu objekta bivšeg Vojno istražnog centra Lora i tragovima koji su pronađeni, a sve sukladno sadržaju zapisnika o obavljenom očevidu.

Iz dopisa Zapovjedništva Hrvatske ratne mornarice od 10. studenog 2005. (list 2604) proizlazi da na objektu nekadašnjeg Vojno istražnog centra u vojarni „Sv. Nikola“ Lora, nakon 1992. pa nadalje, nije izvršena nikakva rekonstrukcija – preinaka, te da se objekt nalazi u istom stanju u kakvom se nalazio i tijekom 1992.

Sudsko raspravno vijeće je obavilo i formalni pregled objekta bivšeg V.I.C. Lora i njegove okolice 17. studenog 2005., što je i evidentirano službenom zabilješkom predsjednice vijeća (list 2605), pa je imalo priliku izravno se uvjeriti u izgled tog cijelog prostora, što olakšava stvaranje jasnije predodžbe o onome što se događalo i utužene prigode.

Iz potvrde Opće bolnice Split od 19. lipnja 1992. (list 348) proizlazi da je Knežević Nenad bio na liječenju u toj bolnici od 15. lipnja 1992.

S druge strane, iz službene zabilješke policijskog službenika PU SD od 26. 9. 2001. saznaje se da je pacijent Nenad Knežević bio zaprimljen u bolnicu kao hitan slučaj pod rednim brojem 9531., a od osobnih podataka u „Protokolu evidentiranih bolesnika“ zapisani su samo ime i prezime, te da je na Hitni kirurški prijem pacijent dovezen u pratnji Vojne policije njihovim vozilom. Konstatirano je također da je povrede zadobio prilikom pokušaja bijega. Kao vrijeme dolaska u „Protokolu“ je naznačeno u 21,40 sati, a sa Hitnog kirurškog prijema pacijent je proslijeđen na Kirurški šok u 21,45 sati. U Kirurškom šoku uz obradu je ostao do ujutro do 06,10 sati, kada je iz operacijske sale prebačen u Jedinicu intenzivnog liječenja na daljnju terapiju. Prema dokumentaciji Jedinice intenzivnog liječenja, bolesnik je preminuo dana 23. lipnja 1992. u 20,40 sati, nakon čega je prebačen na Patologiju bolnice.

Sve ove zapise o Nenadu Kneževiću u dokumentaciji bolnice, dr. Petričević je dao preslikati i iste ustupio, pa se one nalaze u prilogu citirane službene zabilješke (list 91., 92. i 93.,).

Ispitan kao svjedok dr. Ante Petričević se očitovao da se on posebno ne sjeća pacijenta Nenada Kneževića, pa se u pogledu svega što se s njim događalo poziva na postojeću dokumentaciju Bolnice, koja dokumentacija je ustupljena sudu.

Iz zapisnika o vanjskom pregledu i obdukciji mrtvog tijela Nenada Kneževića od 25. 6. 1992. (list 367-370) i prateće medicinske dokumentacije, koje vještvo je obavio liječnik-vještak specijalista sudske medicine dr. Šimun Anđelinović, proizlazi utvrđenim da je smrt Nenada Kneževića nasilna i da je nastala kao posljedica obostrane akutne upale pluća, koja se razvila kao posljedica traume.

Vanjskim pregledom i obdukcijom pronađene su oguljotine kože na desnom kutu usta, krvni podljev lijevog oka, krvni podljev mekog oglavka čeonno-tjemeno s desne strane, krvni izljev ispod tvrde moždanice zatiljno, krvarenje unutar nekih moždanica zatiljno u predjelu velikog i malog mozga, te otok mozga.

Sve opisane ozljede čine cjelinu, time da površne ozljede predstavljaju laku tjelesnu povredu, a unutarnje ozljede predstavljaju tešku tjelesnu ozljedu i nastale su kao posljedica djelovanja tupo tvrde sile.

Vanjskim pregledom tijela također je pronađena oguljotina lijevog lakta, lijevog koljena i desne potkoljenice koje ozljede su nastale tangencijalnim djelovanjem tupo tvrdog sredstva, te pojedinačno i u svom zbiru predstavljaju laku tjelesnu ozljedu.

Nadalje, vanjskim pregledom na desnoj podlaktici pronađena je strijelna rana smještena na vanjskoj strani, a isto tako na lijevoj potkoljenici s unutarnje strane pronađena je jedna strijelna rana. Obe ove strijelne ozljede nastale su djelovanjem projektila ispaljenog iz ručnog vatrenog oružja, time da strijelna ozljeda desne

podlaktice predstavlja tešku tjelesnu ozljedu, a strijelna rana lijeve potkoljenice predstavlja laku tjelesnu ozljedu.

Pored navedenih ozljeda, vanjskim pregledom i obdukcijom tijela Nenada Kneževića pronađeno je nagnječenje trbuha, krvni podljev iza potrbušnice s obje strane u bubrežnim ložama, nagnječenje glave gušterače, opstruktivna žutica, stanje poslije operacije trbuha zbog odstranjenja desne strane debelog crijeva. Uz to utvrđeno je i nagnječenje prsnog koša, prijelom od VII do X rebra s lijeve strane, te VII do IX rebra s desne strane, izljev u lijevo prsište, te obostrana akutna upala pluća.

Ispitan na glavnoj raspravi 29. 11. 2005. sudski vještak dr. Šimun Anđelinović ostao je pri svom vještačkom nalazu i mišljenju, te se dodatno očitovao da su sve opisane ozljede, osim strijelnih rana, u dinamici nastajanja, mogle biti zadobivene padom, ali i nanesene udarcima obuvenom nogom, odnosno u svakom slučaju da su posljedica djelovanja tupo tvrde sile.

Ovakav vještački nalaz i mišljenje sudskog vještaka sud cijeni u kontekstu ostalih, u postupku izvedenih dokaza, posebno iskaza svjedoka.

U dinamici događaja koji je barem dijelom za sve sudionike ovog kaznenog postupka nesporan, a to znači da je Nenad Knežević doista bio pokušao bijeg iz V.I.C. Lora, te da su okrivljenici Botić i Vrkić u potjeri za ovim uporabili vatreno oružje, te da su pucali, nema nikakve dvojbe da je one strijelne rane oštećenik zadobio baš navedene prigode. Pri tome sud smatra kako uopće nije bitno tko je od dvojice okrivljenih hicima iz vatrenog oružja pogodio i ranio Nenada Kneževića. U svakom slučaju je izvjesno da su oni to učinili u cilju zaustavljanja bjegunca i to nakon što je ovaj napao stražara Botića i pokušao mu oduzeti oružje. Upravo ovu činjenicu sud smatra osobito bitnom kod ocjene postupanja okrivljenih, jer bi na slično ponašanje pritvorenika, koji pokušava bijeg i napada stražara nastojeći oteti mu oružje, i u mirnodobskim uvjetima stražar sigurno adekvatno reagirao.

O tome da je stražar Anđelko Botić bio napadnut od strane Kneževića proizlazi kako iz navoda okrivljenika Botića i Gudića, tako i iz iskaza svjedoka - ratnog zarobljenika Vladimira Žarkovića koji je potvrdio da je Knežević s leđa udario Botića, te iz iskaza Velibora Tomovića, koji je jasno kazao da je Knežević u jednom momentu bacio „ćebe“ i pokušao Botiću oteti pištolj nakon čega je počeo bježati.

Nema sumnje da su okrivljenici Botić i Vrkić pucajući za Kneževićem mogli pogoditi i usmrtiti Kneževića, ali je činjenica da se to nije dogodilo, već da su ga uspjeli uhvatiti nakon čega je ovaj vraćen u krug zatvora gdje je na smrt premlaćen, a zatim odvezen u bolnicu gdje je nakon par dana liječenja, odnosno 23. lipnja 1992., umro.

Sud smatra kako nema ni govora o tome da su sve one ozljede, osim strijelnih, koje je Knežević zadobio, a koje su posljedica djelovanja tupo-tvrde sile i koje su opisane od strane sudskog vještaka dr. Šimuna Anđelinovića, nastale padom, premda se ne isključuje mogućnost da je neke od njih, u vidu ogrebotina ili nagnječenja, Knežević doista zadobio na takav način, obzirom da je preskakao bodljikavu žičanu ogradu za koju je očigledno i zapeo, jer je na istoj ostao komad tkanine s njegovih

hlača, a nakon toga dao se u bijeg i trčao prema brodogradilištu gdje se i sakrio u neko žbunje.

Međutim, svi naponi branitelja okrivljenih da od dr. Šimuna Anđelinovića na glavnoj raspravi dobiju željeni odgovor kako je Knežević, osim stirljnih rana, sve one druge ozljede zadobio padom, a ne premlaćivanjem, nisu kod ovog suda mogli postići svoj cilj, jer je to životno nelogično i stoga neprihvatljivo s obzirom na brojnost i težinu ozljeda koje je sudski vještak pronašao na tijelu oštećenika. Naime, u slučaju verzije koju sugeriraju branitelji okrivljenih, morali bi pretpostaviti vrlo brojne i osobito teške padove oštećenika, što je nemoguće. Osim toga, sud ima u vidu da je Nenad Knežević bio sportaš, navodno judo trener i fizički vrlo spreman, te da je očito vjerovao u tu svoju dobru fizičku kondiciju kada je odlučio da bježi iz V.I.C. Lora, jer u protivnom on to sigurno ne bi činio.

Sud nije mogao prihvatiti navod u optužnici da je Knežević bio dovezen u KBC Split bez svijesti. Pri tome sud svakako ima u vidu službenu zabilješku istražnog vojnog suca od 16. 6. 1992. u svezi razgovora koji je sa liječnikom obavio u bolnici, dokumentaciju u spisu, iskaz dr. Ante Petričevića, iz čega se sve može zaključiti da je Knežević doista doveden u kritičnom stanju i da mu je život bio u opasnosti, ali, s druge strane, iz iskaza okrivljenih kao i iskaza ispitanih svjedoka proizlazi da je ipak bio pri svijesti. Osim toga, sudski vještak dr. Šimun Anđelinović na raspravi je naveo kako je na temelju priložene povijesti bolesti u kojoj je navedeno da je Knežević došao u pratnji vojne osobe, te iz ostalih zapažanja liječnika, moguće zaključiti da je opće stanje pacijenta u trenutku dolaska bilo još uvijek relativno dobro, tako da pacijent može uspostaviti komunikaciju sa liječnikom iako već tada nesuvislo govori.

Obzirom na navedeno, sud je iz činjeničnog opisa optužnice ispustio navod da je Knežević odvezen u bolnicu bez svijesti.

Isto tako, iz rezultata provedenog postupka ne proizlazi dokazanim da su svih osam optuženika zajedno tukli oštećenog Kneževića dok je ležao na zemlji, već je s obzirom na ono što je proizašlo na temelju provedenih dokaza, sud imenovao osobe koje su tukle Nenada Kneževića, a nakon što je već bio ozlijeđen vatrenim oružjem.

Sud također nije prihvatio navod iz optužnice da su okrivljenici tukli oštećenika neutvrđenim predmetima, jer nitko ne spominje postojanje ili uporabu kakvih predmeta, a niti je to, po logici samog zbivanja, uopće bilo potrebno. Naprotiv, iz iskaza svjedoka proizlazi da je oštećenik pretučen nogama i rukama, odnosno da su ga najviše šutirali nogama.

S druge strane, slijedom činjeničnog opisa iz optužnice, sud prihvaća navod da se događaj zbija za vrijeme dok su stražari Anđelko Botić i Ante Gudić pod prismotrom vođe smjene straže Emilija Bungura provodili pritvorenike Nenada Kneževića i Gojka Bulovića iz južnog u sjeverni dio zatvora. Naime, baš izraz „pod prismotrom“ uporabio je okrivljeni Ante Gudić, a takav navod je logičan s obzirom da nije sporno kako je Emilio Bungur bio vođa smjene, da je dao nalog za smještanje pritvorenika Kneževića i Bulovića u sjeverni dio zatvora, te da se onda to i obavljalo pod njegovom prismotrom.

O tome što se tada točno događalo, okrivljenici iznose svaki svoju verziju događaja kojom nastoje otkloniti svoju osobnu odgovornost. Posebno valja primijetiti kako svaki od njih za sebe tvrdi da nije tukao Kneževića, te da nije vidio da netko drugi tuče Kneževića. Naravno da ovakva obrana okrivljenih nema osnova, jer oni zasigurno znaju tko je i kada tukao oštećenika.

S druge strane, oni koji bi sudu kazali istinu o tome što se događalo, jedino su zatvorenici u V.I.C. Lora, od kojih tek neki imaju posredna ili neposredna saznanja. To su svakako svjedoci, ratni zarobljenici, iz Srbije i Crne Gore – Vojkan Živković, Velibor Tomović, Milanče Tošić, Nenad Filipović, Dragomir Miljković, Darko Milijanović, Miroslav Petrović i Goran Pantić, te oni iz Republike Bosne i Hercegovine – Jelenko Kovačević, Oro Milorad, Mirko Bjelica, Mičko Koprivica, Veso Deretić, Slobodan Čaušić, Mirko Babić, Vladimir Žarković, Ljubiša Gerun i Miroslav Čučak. Sve ove osobe nalaze se na popisu ratnih zarobljenika privremeno smještenih tijekom 1992. u V.I.C. Lora 72. bojne Vojne policije (list 1326-1328), odnosno na općem abecednom popisu svih zarobljenika u V.I.C. Lora (list 1329-1355).

Baš obzirom na činjenicu da se radi o ratnim zarobljenicima, treba voditi računa o tome da su njihove mogućnosti spoznavanja događaja općenito bile oskudne i ograničene prostorom i okolnostima u kojima su se nalazili, budući da su živjeli u ćelijama i bili pod psihološkim stresom, pa je stoga razumljivo što u njihovim iskazima ima i međusobnih nesuglasja. U svakom slučaju ta nesuglasja nisu odraz namjere svjedoka da govore neistinu pred sudom.

Što se tiče oštećenog Nenada Kneževića, iz iskaza njegove supruge i udovice, svjedokinje Marije Knežević proizlazi da je njezin muž bio lišen slobode 13. lipnja 1992. u Kaštel Lukšiću u kući u kojoj su stanovali i to u jutarnjim satima, u 06,20 sati kada su po njega došli djelatnici Vojne policije. Tom prigodom su odmah od njega tražili da im kaže „gdje je oružje“, a nakon pretresa kuće odveli su ga sobom time da se nakon toga više nije vratio kući. Otišao je odjeven u donji dio „tute“, a u gornjem dijelu u šuškvu trenerku, time da je na nogama imao bijele patike. Iz iskaza svjedokinje također proizlazi da je njezin suprug inače bio zaposlen u tvrtki „Jugovinil“ u Kaštel Sućurcu i da nikakvo oružje nije posjedovao.

Iz iskaza svjedoka Rade Krivića proizlazi da je u VIC Lora vidio Nenada Kneževića, kojeg je od ranije poznavao, budući da je i on radio u „Jugovinilu“.

Nadalje, svjedok dr. Dušan Parpura također navodi da je Kneževića vidio u Lori.

Isto tako, svjedok Uglješa Bulović se sjeća da je u Lori vidio Kneževića, te da je ovaj bio blijed i nervozan.

I okrivljeni Anđelko Botić navodi da je u zatvoru u Lori vidio Kneževića, da je sa ovim razgovarao i da je primijetio kako je potišten, te mu je govorio da kod kuće ima ženu i djecu i da ništa lošeg nije učinio.

Svjedok Milanče Tošić na raspravi govori kako je u krugu V.I.C. Lora vidio jednog civila koji je bio u trenerci, plavo-crvenoj.

I svjedok Mirko Bjelica spominje jednog civila, sportistu, koji je pokušao bježati, a Ljubiša Gerun govori o dva civila od kojih je jedan bio stariji „u pantalone“ i jedan mlađi „u trenerci“.

Svjedok Goran Pantić između ostalog kaže kako je Nenad Knežević tijekom nekih 5 ili 6 sati boravio sa njim u istoj ćeliji u bloku „C“, nakon čega su svi zatvorenici izvedeni van i jedno vrijeme boravili na šetnji u zatvorskom krugu da bi nešto kasnije, baš povodom pokušaja bijega Kneževića, bili vraćeni natrag u ćelije, tako da je i on privremeno bio smješten u blok „A“, odnosno u jednu ćeliju u južnom dijelu zatvora da bi kasnije iste večeri bio vraćen natrag u svoju ćeliju u bloku „C“ u sjeverni dio zatvora.

Svjedok Pantić je također izjavio da je Nenad Knežević bio osoba visine oko 180 cm i da je bio odjeven u neku plavu trenerku. Na njegov upit zašto je uopće zatvoren, Knežević mu je kazao da je optužen da ima radio vezu, da navodi avijaciju. Inače, u tom razgovoru Knežević mu je spominjao i svoju kćerku koja se bavi sportom i igra u „Dalme“.

Što više, svjedok Pantić je na raspravi izjavio kako je upravo za vrijeme boravka u ćeliji u južnom dijelu zatvora, koja se nalazi prva desno, gledajući kroz prozor vidio kako tuku Kneževića. Pri tome tvrdi da su Kneževića tukli Bungur, Botić i Gudić. Posebno se sjeća da je Bungur govorio „baš si u mojoj smjeni riješio da bježiš“. Isto tako se decidirano očitovao kako su stražari Bungur, Botić i Gudić oštećenog Kneževića tukli „čisto nogama“.

Obzirom da je okrivljeni Botić prigovorio iskazu svjedoka tvrdeći da to nije istina, jer da on uopće nije bio na krugu zatvora kada je Knežević vraćen, već da je zajedno sa Antom Gudićem odmah po pronalasku odbjeglog Kneževića, otišao u ambulantu gdje mu se pružala pomoć zbog povreda koje je zadobio tijekom Kneževićevog napada na njega, a kojim prigovorima se pridružio i okrivljeni Gudić, svjedok Goran Pantić je izjavio kako je apsolutno siguran u identitet osoba koje su tukle Kneževića. Okrenuo se licem prema Anđelku Botiću i izjavio da se može zakleti „da je ovaj čovjek tukao Kneževića“ nakon čega se okrenuo prema okrivljenom Gudiću, te naveo „isto mogu reći i za ovog gospodina da je tukao Kneževića“.

Obzirom na činjenicu da je iz navoda svjedoka Pantića evidentno kako je oštećeni Nenad Knežević prethodnih par sati sa njim boravio u istoj ćeliji, iz čega slijedi da je ovaj svjedok mogao dobro uočiti kako Knežević izgleda, sud nema razloga sumnjati u njegov iskaz kada tvrdi da je apsolutno siguran u identitet okrivljenih Botića i Gudića kada su nogama tukli Kneževića i to po cijelom tijelu.

Pri tome sud također ima u vidu i iskaz okrivljenog Vrkića koji u navodima svoje obrane ostavlja mogućnost da je Anđelko Botić najprije došao u krug zatvora, pa tek onda otišao u ambulantu, premda dozvoljava da je moglo biti i obratno, no, u svakom slučaju, siguran je kako su se i Botić i Gudić vratili natrag prije nego što je Knežević bio odvezen u bolnicu, a ta okolnost ne bi bila sporna niti s obzirom na

obranu Gudića i Botića, te Bungura koji potvrđuju da su sva trojica zajedno, nakon završetka svoje smjene, iz Lore otišli kući osobnim automobilom Gudića.

Svjedoci Vladimir Žarković i Čučak Miroslav imaju nešto više saznanja o tijeku utuženog događaja, jer se radi o osobama koje su imale donekle povlašteni i slobodarski položaj u odnosu na druge zarobljenike, a to baš odlukom zapovjednika zatvora Tomislava Duića, kako je to Žarković objasnio.

U spisima predmeta nalaze se zapisnici iz kojih je evidentno da su obojica ratnih zarobljenika, Vladimir Žarković i Miroslav Čučak u svezi utuženog događaja 14. lipnja 1992. svojeručno napisali izjave, iz čega slijedi zaključak da su uistinu obojica bili nazočni na mjestu događaja, jer u protivnom ne bi bilo razloga da daju takve izjave. Tako se izjava zatvorenika Vladimira Žarkovića povodom događaja u V.I.C. Lora od 14. 6. 1992. nalazi na listu 186 i 187, a prijepis na listu 185., dok se izjava svjedoka Čučak Miroslava nalazi na listu 2721. Pri tome je nesporno da je Vladimir Žarković konkretno i sudjelovao u premještanju zatvorenika iz južnog u sjeverni dio zatvora.

Svjedok Vladimir Žarković na raspravi pred ovim sudom 24. studenog 2005. je izjavio kako se sjeća jednoga dana kada su zatvorenici bili izvedeni u dvorišni krug u šetnju gdje su bila i dva civila, za koja je tek kasnije saznao da su to Knežević i Bulović. Jedan od njih imao je na sebi trenerku, dok je drugi imao neku plavu košulju. Bilo je to u poslijepodnevnom satima kada je stražar Botić tražio od zatvorenika da presele dušeke iz južnog u sjeverni dio zatvora, odnosno u blok „C“, pa su tako išli redom stražar Botić, pritvorenik Knežević, za njima on, te Čučak Miroslav. U jednom trenutku Knežević je s leđa udario Botića, pa je poskočio i dao se u bijeg. Preskočio je žicu, povodom čega je stražar Botić pucao iz pištolja. Svjedok se sjeća da su nakon toga zvali i interventni vod. Za Bulovića je kazao da je ostao tu negdje, ali ne zna točno gdje.

Povodom dodatnih pitanja na raspravi, svjedok je nadopunio svoj iskaz, pa je između ostalog naveo da je u trenutku kada je Knežević počeo bježati, osobno reagirao na način da je odmah ušao natrag u hodnik i povikao „pobježe“. Ne sjeća se tko se tada u hodniku zatekao, ali misli da je to bio Gudić. Budući da su povodom Kneževićevog pokušaja bijega svi zatvorenici odmah bili vraćeni u ćelije, tako je i on bio utjeran u ćeliju broj 2. u južnom dijelu zatvora, zajedno sa Miroslavom Čučkom, da bi njih dvojicu kasnije pozvali van, kada su pronašli i doveli Kneževića do glavne kapije, te im naložili da ga odvuku s tog mjesta do one druge kapije na dvorišnom krugu zatvora. Inače, kada je došao do glavne kapije zatekao je Kneževića koji se tu nalazio na samom ulazu, te se sjeća da je Knežević bio krvav. Baš tu, kod te kapije, Kneževića su do iznemoglosti tukli. Bili su to pripadnici interventnog voda, te stražari Bungur, Gudić i Botić, ali svjedok ne zna točno reći tko se sve tu zatekao, jer je osim ovih tu bilo više uniformiranih osoba. Ne zna ni kako je Knežević uopće došao do tog mjesta. U svakom slučaju, on i Čučak su postupili na način kako im je bilo naloženo, te su Kneževića odvukli do kapije dvorišnog kruga držeći ga za lisice kojima je bio vezan, a za to vrijeme dok su ga on i Čučak vukli, Kneževića nitko nije tukao.

Nakon što su s Kneževića bili saprali krv i dali mu malo vode da popije, on i Čučak su ga ubacili u neki kombi kojim je odvezen u bolnicu. Odmah zatim, prema

kazivanju svjedoka Žarkovića, Vojna policija, tj. ona ekipa interventnog voda, zajedno s Gudićem, Botićem i Emiliom Bungurom nasrće na Bulovića te su Bulovića izgazili. Bilo ih je sve skupa nekih 7 ili 8, a Bulović se u tom trenutku nalazio na onim stepenicama koje iz unutarnjeg dijela zatvora vode na dvorišni krug, a to je mjesto koje je u skici lica mjesta u spisima ovog predmeta (list 418) označeno brojem 33., dok se on osobno tada nalazio na krugu istog dvorišta na točki 34. Naveo je da su tog civila toliko tukli da su mu „odbili bubrege“, te misli kako su ga zatim prebacili u blok „A“. Dodao je da se čulo ječanje ovog civila negdje do pola noći, a potom da je ta jeka utihnula.

Svjedok Žarković na raspravi prepoznaje svu četvoricu prisutnih okrivljenika i poimenice ih imenuje.

Upitan gdje je za vrijeme opisanih događaja bio upravitelj Tomislav Duić, svjedok je kazao da uopće nije vidio upravitelja Duića u vrijeme tih događaja.

Dalje upitan na okolnosti sačinjavanja one rukopisom pisane izjave, Žarković je naveo kako su takvu izjavu doista svojeručno pisali i on i zatvorenik Čučak, na traženje gospodina Vrkića i to tijekom iste noći po događaju, u kancelariji zatvora, a da su tekst pisali na način kako im je sam Vrkić govorio.

Upitan gdje je za vrijeme događaja u svezi Kneževića i Bulovića bio Tonći Vrkić, svjedok Žarković je naveo da Vrkić tu nije bio, već da je došao tek kasnije po pozivu.

Ovaj zadnji navod svjedoka Žarkovića sasvim sigurno je netočan, jer sam Vrkić potvrđuje kako je cijelo vrijeme bio tu, a isto proizlazi i iz kazivanja drugih svjedoka, te iskaza okrivljenog Bungura, te Gudića. Utoliko uopće ne bi bilo sporno da tijekom večeri, u početku samog događanja Duić nije bio u zatvoru, već je pristigao kasnije, time da je Emilio Bungur išao po njega, dok je Vrkić cijelo vrijeme bio u V.I.C.-u.

Na poseban upit okrivljenog Botića je li sto posto siguran da je i on bio na mjestu događaja nakon što je Knežević vraćen u zatvor, te da bi zajedno s drugima tukao Kneževića i Bulovića, svjedok je odgovorio da u to ne može biti sto posto siguran, jer se prisjeća da je Botiću smjena bila pri kraju, ali ipak misli da je i on tu bio.

Što se tiče ostalih stražara, te pripadnika interventnog voda koji su sudjelovali u prebijanju Kneževića i Bulovića, svjedok je naveo da je siguran za stražare Gudića i za Emilia Bungura, te za pripadnike interventnog voda Nikšu Primorca, „Pobru“ i „Čopa“, a da nije siguran za Botića i za „Baneta“.

Ovakav iskaz svjedoka Žarkovića pred sudom očito pokazuje neke nedostatke u vidu nedosljednosti i nesigurnosti, ali sud smatra da se to ni u kom slučaju ne treba pripisati namjeri svjedoka da laže, već upravo njegovom nastojanju da se pokuša sjetiti svih pojedinosti i da precizno odgovori na sva ona brojna pitanja suda i stranaka koja su mu bila postavljena, uzimajući pri tome u obzir da je njegovo ispitivanje na raspravi trajalo punih šest sati.

U prilog zaključku da su oštećenike Kneževića i Bulovića tukli optuženi stražari Vojnog zatvora u Lori i pripadnici interventnog voda koji su bili pozvani na intervenciju baš povodom pokušaja Kneževićevog bijega, idu i iskazi drugih svjedoka, ratnih zarobljenika, koji jedini i svjedoče na te bitne okolnosti.

Tako svjedok Miroslav Čučak kaže da se sjeća Nenada Kneževića, civila, bez ikakvih oznaka, koji je kasnije umro. Taj civil je u jednom trenutku pri ogradi ispred zatvora odgurnuo Anđelka Botića, preskočio ogradu i dao se u bijeg. Zatim su se začuli pucnji. Nekoliko hitaca je bilo ispaljeno, a poslije toga „taj jadnik je bio pronađen i doveden, te izbačen iz auta“. Priskočili su Ante Gudić i Anđelko Botić. Koliko se svjedok sjeća, onaj civil je imao prostrjelnu ranu u nozi, te misli da je imao i prostrjel u rame ili tijelo. On tvrdi da su civila tu mlatili, mrcvarili, a netko od njih je vikao „Ovo je za primjer onima koji pokušaju bijeg“. Tog civila su konkretno tukli Ante i Anđelko, a na mjestu premlaćivanja je bio i Tonći Vrkić, time da je u međuvremenu došao i interventni vod, a među tim pripadnicima svjedok misli da je bio i „Čop“, tj. Josip Bikić.

Svjedok Čučak je također izjavio da su sve ovo što se događalo krišom gledali neki od zatvorenika kroz prozor svoje ćelije. Isto tako, potvrđuje kako su on i Žarković, onako izranjavanog Kneževića, vukli držeći ga za lisice do mjesta gdje je došlo vozilo u koje su ga ubacili i kojim je taj civil odvezen.

Svjedok je također potvrdio kako je u svezi utuženog događaja dao svoju izjavu koju je i potpisao, ali se danas više ne sjeća njezinog sadržaja.

Posebno upitan od strane okrivljenog Botića je li se sjeća da je i on bio ozlijeđen, svjedok je potvrdio da je doista tako i da je Botić uistinu imao neki zavoj na ruci, odnosno misli da je Botić čak išao u ambulantu.

Upitan koliko je osoba ukupno bilo na mjestu gdje je bio vraćen Knežević, svjedok je kazao: „Bili ste vi, Gudić i još neke osobe, možda ukupno 5., 6. ili 7.“ Na inzistiranje okrivljenog Botića da se očituje je li sto posto siguran da je njega vidio na mjestu gdje se nalazio Knežević, a gdje bi ovaj bio tučen od nekih osoba, svjedok je nakon određenog razmišljanja odgovorio: „Nisam“.

S druge strane međutim, na istovrsno pitanje od strane Gudića, odgovorio je: „Sto posto sam siguran da ste tada tu bili i da ste učestvovali u batinanju Kneževića.“

Na poseban upit što se za sve to vrijeme događalo sa onim drugim civilom, Čučak je kazao da je onaj drugi civil ostao skamenjen na stepeništu na krugu dvorišta.

Što se tiče ozljeda oštećenog Kneževića, svjedok se sjeća kako je na onom početnom mjestu gdje je Knežević bio doveden povodom bijega, a s kojeg mjesta su ga on i Žarković vukli do kapije dvorišnog kruga, bila jedna lokvica krvi.

Ispitivan na iste okolnosti svjedok Veso Deretić, također jedan od ratnih zarobljenika u V.I.C. Lora, izjavio je kako se sjeća da su jednom prigodom bili na zatvorskom krugu kada su se tu nalazila i dvojica civila, Bulović i Knežević. To su za

njih bile nove osobe. U jednom trenutku odveli su Kneževića, a prema onome što je kasnije čuo, Knežević je navodno pokušao da bježi dok su ga vodili u blok „C“, pa su stražari išli u potjeru i pucali za njim. Nakon što su ga uspjeli uhvatiti, vratili su ga u zatvor. Ostale zatvorenike u međuvremenu su utjerali natrag u ćelije, pa su oni upravo iz svojih ćelija mogli ponešto vidjeti što se događa na krugu zatvora, a to su mogli oni kojima je ćelija prozorom bila okrenuta baš prema tom krugu. Upravo na takav način i on je kratko gledao kroz prozor svoje ćelije koja je bila zadnja desno, u južnom dijelu zatvora, pa je vidio kako čovjek leži na krugu dvorišta i kako ga udaraju nogama „maltene ga prebacuju nogama od jednog do drugog“. Među njima je vidio i jednog stražara s brkovima koji ih inače nije običavao tući, ali koji je znao dovoditi druge da ih tuku. Ovom prigodom vidio je dakle i tog stražara koji je sudjelovao u prebijanju civila na zatvorskom krugu, a osim njega tu je bilo još 7 ili 8 osoba koje su tukle istog civila.

Svjedok izražava uvjerenje kako je civil kojega je vidio kroz prozor bio Bulović, te navodi da je kasnije čuo od Vladimira Žarkovića da je onaj drugi civil, Knežević, pokušao bježati, te da su stražari pucali i vratili ga natrag. Dovedli su ga ranjenog na ulaz u Loru, time da su pozvali interventni vod. Na ulazu u Loru gdje je taj civil bio doveden tukli su ga, a zatim su ga stavili u neko auto i odvezli u bolnicu.

Opisujući Bulovića svjedok je kazao da je bio prosječne visine, a za Kneževića je naveo da je bio jak čovjek, sportski tip, te da su bili u civilnoj odjeći.

Ocjenjujući iskaz svjedoka Deretića sud zaključuje kako je onaj stražar koji je prema kazivanju svjedoka, tukao Bulovića, a koji je imao brkove, bio okrivljeni Emilio Bungur. Naime, jedino se za ovog zatvorskog stražara tijekom postupka govorilo da ima brkove, a sa ovim iskazom treba povezati iskaz svjedoka Vladimira Žarkovića koji tvrdi da su sva trojica stražara, a ne samo Gudić i Botić, tukli najprije Kneževića, a zatim i Bulovića.

Osim toga, sud ima u vidu i iskaz svjedoka, ratnog zarobljenika, Ljubiše Geruna koji je naveo da se također sjeća dvojice civila od kojih je jedan bio mlađi, a drugi stariji. Naveo je da je iz ćelije, zadnje desno, s prozorom koji gleda na dvorište, vidio jednu osobu za koju je kasnije saznao da je oštećeni Bulović, gdje leži na podu, time da je oko te osobe bilo 7 ili 8 vojnih policajaca među kojima je on prepoznao Antu Gudića i Anđelka Botića. On je sasvim kratko gledao kroz prozor, pa ne zna što se sve događalo, ali potvrđuje da je kroz prozor virio i Veso Deretić koji je kazao da je vidio kako šutiraju onoga što je ležao na podu.

Okrivljeni Anđelko Botić je svakom od ovih svjedoka uputio prigovor da ne govore istinu, jer da on nije sudjelovao u premlaćivanju oštećenika budući da je u to vrijeme kada bi se navodno premlaćivanje događalo, bio u ambulanti.

Kako se dakle okrivljenik praktično poziva na alibi, izveden je dokaz uvidom u protokol izvršenih pregleda ambulante „Lora“ (list 682 i 683), pa se sud uvjerio da Anđelko Botić nije zaveden kao osoba koja bi se javila na pregled 14. lipnja 1992. u 20,30 kako on to tvrdi u svojoj obrani, već je evidentiran na dan 23. lipnja 1992. sa dijagnozom „ogrebotina lijevog koljena, lakta i šake lijeve ruke“, a liječnica koja ga je

pregledala u „Protokolu“ je još zabilježila da je tog dana izdata potvrda o povredi 14. 6. 1992. oko 20,30 sati.

Ordinirajuća liječnica je u međuvremenu umrla, pa nije bilo moguće provesti i dodatne provjere, ali se iz ovakvog sadržaja protokola Ambulante „Lora“ nameće zaključak kako je okrivljeni Anđelko Botić zatražio izdavanje spomenute potvrde o ozljedama koje je ranije zadobio nakon što je shvatio da bi u svezi slučaja oštećenog Kneževića mogao imati problema. Pri tome treba imati u vidu da je oštećeni Nenad Knežević preminuo baš 23. lipnja 1992., dakle baš onoga dana kada je okrivljeni Botić otišao u ambulantu i kada mu je izdana potvrda.

Kod svega navedenog sud također ima u vidu i iskaz okrivljenog Vrkića koji nije siguran je li Botić išao odmah u ambulantu, nakon što je Knežević bio pronađen i uhvaćen, ili je tek nešto kasnije išao kod liječnice.

Iz navedenih razloga sud je zaključio kako se može vjerovati iskazima svjedoka, ratnih zarobljenika, da je i okrivljeni Botić sudjelovao u premlaćivanju Kneževića i Bulovića, baš kao i Bungur, Bajić, Bikić i Banić.

Pri tome nije od značaja tko je i koliko puta udarao oštećenike i tko im je zadao više udaraca, jer su svi oni postupali zajedno kao supočinitelji sa izravnom namjerom da oštećenike na takav način muče i zlostavljaju, pa je u tom smislu svatko od njih dao svoj bitan doprinos posljedicama.

S druge strane, međutim, nitko od svjedoka ne govori o tome da bi Tomislav Duić i Tonći Vrkić tukli oštećenog Kneževića, a niti Bulovića u predvečerje 14. lipnja 1992. Što više, svjedok Žarković kaže da Duić tu nije bio, dok iz iskaza okrivljenog Bungura, te optuženih Botića i Gudića, nedvojbeno proizlazi da se Duić nije zatekao u Lori kada je Knežević pokušao bjekstvo, već da ga je Bungur o tome obavijestio, te da je upravo na zahtjev Duića, Bungur otišao na njegovu kućnu adresu službenim vozilom i doveo Duića. Svi se slažu u pogledu okolnosti da je Duić došao u Loru svakako prije nego što je Knežević vozilom patrolne službe, odnosno interventnog voda odvezen u bolnicu.

Na te okolnosti okrivljeni Vrkić čak tvrdi da je Duić otišao zajedno sa Kneževićem i pripadnicima interventnog voda, što međutim okrivljeni Davor Banić, kao član te grupe, a također i svjedok Radoslav Laušić, kao vozač vozila kojim je Knežević odvezen, to izričito osporavaju.

Iz iskaza svjedoka Laušić Radoslava proizlazi kako se sjeća da je jednoga dana pred ljeto 1992. dežurni iz Dračevca bio javio da je u Lori u tijeku bijeg nekog zarobljenika, te da je pozvao patrolu da dođu u Loru sa dugim naoružanjem. Svjedok je također izjavio da je patrolu u sastavu Bajić, Bikić i Banić odvezao do Lore, time da je onaj bjegunac već bio uhvaćen, te da je bio ranjen. Taj čovjek je bio ubačen u auto, nakon čega su ga odmah odvezli u bolnicu. Svjedok ne zna reći u kakvom stanju je ranjena osoba uopće bila, ali zaključuje da je bila pri svijesti, jer je u kombiju sjedila. Potvrđuje da je prilikom dolaska na kapiju Lore tu bilo više osoba na okupu.

Također je svjedok naveo da su se na licu mjesta zadržali veoma kratko, možda minut ili dva, tek toliko koliko je bilo potrebno da preuzmu ranjenog zatvorenika, a o tome da je ovaj doista bio ozljeđen zna na osnovu činjenice što je kasnije u kombiju kojim je upravljao bilo krvi. Nadalje, svjedok je izjavio da su on i pripadnici patrole cijelo vrijeme bili zajedno, da se nigdje nisu odvajali, te da su ranjenog zarobljenika izravno odvezli u bolnicu na Firule. Kako im je služba isticala u 22,00 sata otišli su odmah natrag na Dračevac da bi se razdužili, jer je trebao predati vozilo drugoj patroli. Svjedok je siguran da je u vozilu kojim je upravljao bio sam on, te Miljenko Bajić, kao vođa patrole, Josip Bikić i Davor Banić, kao članovi iste patrole, te naravno, onaj ranjeni zarobljenik. Isto tako je izjavio da tijekom vožnje nije vidio da bi itko od članova patrole udarao zarobljenika.

Bez obzira na to što se događalo sa Kneževićem tijekom njegovog prijevoza do bolnice, odnosno neovisno o tome što okrivljeni Tonći Vrkić i Anđelko Botić nastoje kod suda stvoriti dvojbu u pogledu vremena i okolnosti pod kojima bi Knežević bio premlaćen, a što bi praktično bilo usmjereno na prebacivanje tereta odgovornosti na članove patrolne službe i upravitelja zatvora, ukoliko bi i on išao istim vozilom kojim je Knežević odvezen, sud smatra da ipak nema dokaza da je Tomislav Duić tukao Kneževića, baš kao što nema dokaza da je Tonći Vrkić u tome sudjelovao, budući da nitko od svjedoka to nije vidio.

Međutim, iz svega onoga što su naveli okrivljenici i svjedoci, ratni zarobljenici, povodom njihovih izravnih ili neizravnih saznanja, očigledno je kako se sve događalo u prisutnosti, odnosno uz znanje Duića i Vrkića, ali nitko od njih nije poduzeo nikakve mjere da bi spriječio njima podčinjene stražare da ne tuku i ne zlostavljaju oštećenike. Okrivljeni Tonći Vrkić od samog početka bio je nazočan cijelom tijeku događaja, dok je Duić došao nešto kasnije, ali to ne znači da nije znao što se u krugu zatvora događa. Sud uzima u obzir upravo ono što su ratni zarobljenici općenito kazali za Duića, a iz čega proizlazi da je on svojim ponašanjem davao primjer stražarima u okrutnosti postupanja.

Tako je primjerice svjedok Goran Pantić za Tomu Duića između ostalog naveo da je bio „posebno opasan, kolovođa“.

Nitko od svjedoka ništa ne govori o tome da bi okrivljeni Duić ili njegov zamjenik Vrkić uputio riječ prjekora onima koji su tukli Kneževića i Bulovića. Za vrijeme odsutnosti Duića, Vrkić je bez sumnje, kao njegov zamjenik, nad podređenima imao efektivnu kontrolu, pa je trebao poduzeti konkretne mjere kako bi spriječio stražare da tuku oštećene, ali Vrkić zanemaruje svoju obavezu i ne izdaje zapovijed da to mora prestati, već se zlostavljanje oštećenika nastavlja sve do njihovog teškog premlaćenja.

Isto tako, ni upravitelj Duić, za vrijeme dok je bio u Lori, a prije odvoženja Kneževića, nije nikoga pozivao na odgovornost, niti je u daljnjem tijeku zbivanja u odnosu na oštećenog Gojka Bulovića poduzeo bilo što kako bi spriječio njegovo premlaćivanje.

Prema tome, sud smatra utvrđenim da su za sudbinu oštećenog Kneževića na temelju činjenja, odgovorni trojica optuženih stražara Bungur, Gudić i Botić, te trojica

iz patrolne službe, odnosno interventnog voda, optuženi Bajić, Bikić i Banić, dok su zapovjednik zatvora Tomo Duić i njegov zamjenik Tonći Vrkić odgovorni na temelju nečinjenja, jer su propustili dužno činjenje.

Što se tiče oštećenog Gojka Bulovića, u zapisniku o vanjskom pregledu i obdukciji njegovog mrtvog tijela, a koje je obavio sudski vještak dr. Šimun Anđelinović 19. 6. 1992. (list 344-346) navedeno je da je ovaj umro nasilnom smrću zbog zadobivenih višestrukih ozljeda koje su dovele do smrtnog ishoda. Vanjskim pregledom i obdukcijom nađena su dva krvna podljeva u predjelu čela s krvnim podljevima mekog oglavka, koji su nastali udarcima tupo-tvrđog sredstva, iako se ni pad ne može isključiti kao mehanizam nastanka opisanih ozljeda. Opisani krvni podljevi pojedinačno i u svom zbiru predstavljaju laku tjelesnu povredu.

Vanjskim pregledom i obdukcijom pronađeni su i krvni podljevi prsnog koša, desnog lakta koji su također nastali udarcima tupo-tvrđog sredstva, baš kao i krvni podljev na prsnom košu. Svi opisani krvni podljevi pojedinačno i u svom zbiru predstavljaju laku tjelesnu povredu.

Nadalje, vanjskim pregledom i obdukcijom nađeni su višestruki prijelomi rebara i to od II do VII s lijeve strane, te od VII do IX s desne strane, te krvni izljev u lijevo prsište, prijelom slabinske kralježnice, krvarenje iza potrbušnice oko oba bubrega, nagnječenje pluća i jetre, koje povrede čine cjelinu i predstavljaju tešku i po život opasnu tjelesnu povredu koja je bila takvih karakteristika da je dovela do smrtnog ishoda.

Sud primjećuje kako je upadljiva sličnost tjelesnih ozljeda koje su medicinski utvrđene kod oštećenog Bulovića sa onima koje je imao oštećeni Knežević, a s obzirom na prijelome rebara s obe strane, te utvrđena krvarenja u bubrežnim ložama. Pri tome sud ima u vidu i nespornu činjenicu da Bulović nije bježao, niti padao, radi čega sud smatra kako navedene okolnosti i činjenice upućuju na pouzdan zaključak da su ove teške ozljede oštećenima zadane premlaćivanjem, a ne na neki drugi način.

U prilog ovakvom zaključku očito ide i onaj navod svjedoka Žarkovića kad u pogledu oštećenog Gojka Bulovića slobodnim rječnikom kaže da su ga izgazili nogama, da su mu „odbili bubrege“.

Braniteljica okrivljenog Emilia Bungura pokušala je na glavnoj raspravi prigodom ispitivanja sudskog vještaka prof.dr. Šimuna Anđelinovića ishoditi odgovor da je na smrtni ishod oštećenog Bulovića od odlučnog značaja bilo opće stanje njegovog krvožilnog sustava, uzimajući u obzir da su prilikom obdukcije pronađene značajne aterosklerotične promjene, te je otvorila pitanje pravovremenosti liječničke intervencije smatrajući da oštećenik Gojko Bulović nije bio pravovremeno zbrinut, jer da u protivnom ne bi došlo do smrtnog ishoda.

Ovakve primjedbe obrane, po mišljenju suda, ne mogu imati značaj kakav im se želi pridati, jer je i u ovom slučaju očuvana ona crvena nit uzročno posljedične veze između zadobivene ozljede i smrti oštećenika, obzirom da ozljeda u cjelini predstavljala tešku i po život opasnu tjelesnu ozljedu koja je dovela do smrtnog ishoda, što je vještak i usmeno potvrdio na raspravi.

Konačno, sud primjećuje da je oštećeni Nenad Knežević bio u izvršnoj fizičkoj kondiciji, ali mu to nije pomoglo da ostane živ, već je nakon par dana liječenja podlegao sličnim ozljedama.

Okrivljenici i njihovi branitelji žele obezvrijediti iskaze svjedoka iz Srbije i Crne Gore, te Republike Bosne i Hercegovine, ističući kako sud tim svjedocima ne bi trebao pokloniti svoju vjeru, jer se radi o ratnim zarobljenicima i osobama koje su sudjelovale u neprijateljskoj vojsci i borili se na strani onih koji su radili na rušenju ustavno-pravnog poretka Republike Hrvatske. Sud međutim smatra da je ovakvo pozivanje obrane na istaknute političke razloge u službi otklanjanja kaznene odgovornosti od okrivljenika. Ovo naime stoga što je tijekom postupka nedvojbeno utvrđeno da su oštećeni Knežević i Bulović bili premlaćeni baš za vrijeme boravka u V.I.C. Lora, a ne na nekom drugom mjestu, pa se i kazivanje svjedoka koji o tome imaju određenih saznanja ukazuje vjerodostojnim. Konačno, svjedocima, ratnim zarobljenicima, sasvim je svejedno tko je od okrivljenika konkretno sudjelovao u premlaćivanju oštećenih.

Prema tome, uzimajući u obzir ono što se navodi u optužnici i ono što su svjedoci iskazali, sud smatra dokazanim da su trojica stražara Bungur, Gudić i Botić doista tukli oštećenog Bulovića u krugu zatvora tijekom dana, baš kao što su prethodno tukli i Kneževića i to rukama i nogama. U svakom slučaju nije utvrđeno da bi ga tukli uporabom nekog predmeta, pa je sud korigirao činjenični opis iz optužnice ispustivši takav navod.

O tome što se događalo s Gojkom Bulovićem tijekom noći 14./15. lipnja 1992., nakon što je bio prebačen u tzv. blok „C“, saznaje se iz iskaza svjedoka Zlatka Sulejmanovića, Davora Perišića i okrivljenog Tonća Vrkića.

Svjedok Zlatko Sulejmanović na raspravi 20. rujna 2005. tvrdi kako se danas više ne sjeća onih vremena i događanja kada je bio na dužnosti stražara u V.I.C. Lora tijekom 1992. godine, ali je obzirom na njegov ukupni iskaz u istrazi, na ranijoj raspravi, te u ovom ponovljenom kaznenom postupku, kao i na temelju iskaza njegovog oca, svjedoka Hajrudina Sulejmanovića, sud zaključio da je takav iskaz posljedica prijetnji koje su svjedoku bile upućivane od nepoznatih osoba baš vezano za iskaz koji je ranije dao u istrazi.

Obzirom na iskaz svjedoka Zlatka Sulejmanovića na glavnoj raspravi, sud je sukladno odredbi članka 327. ZKP-a pročitao zapisnik o njegovom ispitivanju koji je dao u istrazi 26. rujna 2001. (list 234 i 235), kao i onaj sa ranije rasprave pred Županijskim sudom u Splitu od 12. lipnja 2002. (list 1499-1502).

Svjedok je nakon toga izjavio kako ostaje pri onom drugom iskazu koji je dao 12. lipnja 2002. na ranijoj glavnoj raspravi i kako tome nema što dodati ili oduzeti.

S tim u vezi valja navesti da je Zlatko Sulejmanović 12. lipnja 2002. izjavio da se ne sjeća događaja iz lipnja 1992. u V.I.C.-u Lora, te da je onakav iskaz u istrazi dao pod pritiskom, jer je prethodno u policiji bio zadržan 24 sata, a da je u vrijeme davanja iskaza pred istražnim sucem bio pod injekcijama, te da ne zna što je rekao.

Ovaj sud međutim, uvažava upravo onaj iskaz koji je svjedok Zlatko Sulejmanović dao u istrazi, a ne na ranijoj glavnoj raspravi, kada je zanijekao sve ranije navedeno, jer onaj iskaz u istrazi ima svoju potporu u drugim izvedenim dokazima. Osim toga, ukoliko je istina da se svjedok danas ne sjeća što se događalo u V.I.C. Lora tijekom 1992., onda nema osnova ni zanijekati nešto što je ranije izjavio. Stoga sud svakako vjeruje da je baš zbog prijetnji, o kojima govori otac ovog svjedoka vezano za taj prvi iskaz u istrazi, Zlatko Sulejmanović zanijekao sve što je početno izjavio.

U istrazi naime, svjedok Zlatko Sulejmanović je sasvim konkretno naveo da je bio u V.I.C. Lora 14./15. lipnja 1992. u smjeni koja mu je započela u 22,00 sata, da je šef smjene bio Davor Perišić, te da je u zatvoru bio i Tonći Vrkić.

Uzimajući u obzir sadržaj prijepisa knjige dežurstva (list 2371 do 2374) očigledno je kako je svjedok Zlatko Sulejmanović navedeni podatak iznio sasvim točno i istinito, jer je u knjizi dežurstva upravo zabilježeno kako su samo on i Davor Perišić bili na dužnosti, dok treći član smjene nije evidentiran.

Svjedok Sulejmanović je nadalje u istrazi naveo kako se u kasnim satima pojavio jedan bijeli kombi kojeg je koristio interventni vod Vojne policije, te da su iz vozila izašli pripadnici interventnog voda – „Čop“, Bajić i „Ban“, koje on inače poznaje od ranije. Za „Čopa“ je između ostalog naveo da se radi o osobi koja je dosta korpulentna. Čak je dodao da je „Čop“ toliko markantna osoba da „nema mogućnosti pogreške“. Svjedok je dalje naveo da je jedan od ove trojice iz grupe navukao na glavu masku, da je to bila kapa s prorezima za oči, ali da nije siguran je li tu masku imao kada je ulazio u zatvor ili kada je izlazio. Oni su prošli kroz kapiju dok je on bio stražar. Netko ih je pustio, ali ne zna reći je li to bio zapovjednik ili dozapovjednik. Te osobe je vidio kako pričaju s Tonćem Vrkićem da bi zatim otišli u prostor u zatvor iza glavnog ulaza gdje je bilo nekoliko ćelija.

Iz navedenog sud zaključuje kako se bez sumnje radi o sjevernom dijelu zatvora tzv. bloku „C“.

Svjedok je dalje naveo kako su se one osobe tamo zadržale 15-tak minuta, te da je za to vrijeme čuo jaukanje, stenjanje i udaranje. Ne sjeća se je li i Duić bio sa njima, ali je siguran da je sa onom trojicom iz interventnog voda bio Tonći Vrkić. Što više, nakon 15-tak minuta ona trojica su se udaljili onim bijelim kombijem. Nakon toga, njemu je netko, ali ne zna tko, Vrkić, Duić ili Perišić, naložio da obiđe ćelije, što je on i učinio, pa je ušao u prostorije sjevernog dijela zatvora i u polumraku primijetio na podu tijelo Bulovića. Čini mu se da je uz pomoć Davora i još jednog zatvorenika po imenu Dobrivoje iznio tijelo do prostorija kupatila, jer su ga pokušavali osvijestiti, te su primijetili da ovaj ne daje znakove života. Onda su ga ostavili u tom prostoru kupatila, a o tome je on izvijestio ili Vrkića ili Duića, što točno ne zna, a možda je to čak Davor učinio. Svjedok je još izjavio kako mu je netko kazao da o svemu ovome ne smije ništa govoriti, ali se o svemu tome ipak pričalo i prenosilo od usta do usta po Vojnoj policiji.

Iskaz svjedoka Davora Perišića, u bitnim pojedinostima podudara se sa onim što je izjavio Sulejmanović, pa je to razlog više što sud poklanja vjeru iskazu koji je Sulejmanović dao u istrazi.

Naime, svjedok Perišić je izjavio da je smjenu preuzeo u 22,00 sata, te da su tu noć između 01,30 i 02,00 sata došla trojica s kombijem bijele boje. Naveo je nadalje da je sa njima bio Tomislav Duić time da im se Vrkić pridružio, nakon čega su otišli prema bloku „C“ za koji je kazao da nije bio u nadležnosti stražara nego isključivo u nadležnosti upravitelja zatvora i da je bio namijenjen za smještaj osoba koje nisu imale papire. Ključeve od bloka „C“, kako je naveo Perišić, u pravilu je imao upravnik zatvora ili njegov zamjenik, jer je uvijek netko od njih dvojice bio u zatvoru.

Sud također ima u vidu i iskaz svjedoka Ivica Livaje koji je za Bajića, Bikića i Banića kazao da su bili pripadnici interventne postrojbe, odnosno one patrolne službe koja je imala na korištenje jedan bijeli kombi sa šest sjedala. Dakle, jedno takvo vozilo, kao što je bijeli kombi, realno su i mogli vidjeti Sulejmanović i Perišić u noći 14./15. lipnja 1992., kao što to oni i govore.

Isto tako, valja uzeti u obzir da je okrivljeni Tonći Vrkić u navodima svoje obrane u ovom ponovljenom kaznenom postupku također potvrdio da je oko 00,30 ili 01,00 sat došao kombi patrolne vojne policije s upraviteljem pri čemu on ističe kako je odmah po dolasku ovih otišao u Dračevac radi davanja izjave u svezi slučaja Knežević, pa navodno ne zna što su ovi radili u Lori.

U svakom slučaju, na temelju iskaza Perišića i Vrkića proizlazi da su tijekom noći u Vojni zatvor u Loru doista dolazili članovi patrolne i upravitelj Duić, a što treba dovesti u vezu sa iskazom Sulejmanovića, odnosno zaključiti kako je Sulejmanović u istrazi govorio istinu, kada je imenovao Bajića, zatim „Ćopa“, a što je inače nadimak okrivljenog Bikića, te „Bana“, kako nadimkom zovu Banića.

S druge strane, sud primjećuje kako okrivljeni Tonći Vrkić u svom iskazu pred sucem istražiteljem nije spominjao da je tijekom noći u zatvor dolazio upravitelj ili patrola, već je samo kazao da on ne zna što se događalo u zatvoru u Lori tijekom te noći, jer da je tada bio u Dračevcu, odnosno kada se iz Dračevca vratio da ga je tek tada jedan stražar izvijestio o tome da je „umro još jedan“. On nije pitao što znači „umro je još jedan“, odnosno tko bi to bio, ali je sa stražarom otišao u blok „C“, te je u prostoriji kupaone i WC-a zatekao Bulovića kako leži na podu. Okrivljenik je kazao da je Bulovića polijevao vodom, kako bi ga doveo k svijesti, ali ovaj nije davao znakove života. Onda je o tome izvijestio zapovjednika 72. bojne Zdravka Galića i pozvao Hitnu pomoć. „Hitna“ je došla i tijelo je transportirano u bolnicu.

Kod svega navedenog sud ima u vidu i iskaz svjedoka Uglješe Bulovića, brata blizanca pok. Gojka, koji je između ostalog rekao da je tu noć čuo kada su došli „neki“, da su otvorili jednu ćeliju, te da je po glasu on prepoznao svog brata Gojka, da su Gojka tukli i da je čuo njegove jauke, pa čak i nečiji glas koji je govorio „izvadi mu jezik da se ne uguši“. Čuo je bjesomučno udaranje, a nakon nekog vremena je čuo i bratov posmrtni hropac.

Iz svega navedenog sud je sa valjanim razlogom zaključio kako su Gojka Bulovića tu noć u Lori na smrt pretukli Tomislav Duić, Tonći Vrkić, Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić, kojom prigodom su kod ostvarenja zabranjenih radnji postupali kao supočinitelji. Naime, slijed opisanih događaja po svjedocima i okrivljenom Vrkiću ne ostavlja nikakve šupljine u prostoru ni vremenu u kojem bi eventualno bilo moguće zaključiti da je netko drugi, osim navedenih, dolazio i pretukao Bulovića. Upravo činjenica da neposredno po odlasku članova patrole, Sulejmanović i Perišić zatiču Bulovića bez svijesti i da Vrkić potvrđuje da ovaj nije davao znakove života, a sve povezano sa iskazom Uglješe Bulovića, nameće se zaključak da je baš tom prigodom i pod opisanim okolnostima Gojko Bulović bio na smrt pretučen.

Sud smatra kako je indikativna okolnost što se sve događalo u bloku „C“, kao odjeljenju u kojem su bili „oni bez papira“, a čista je istina da Gojko Bulović nigdje nije bio evidentiran kao pritvorenik V.I.C. Lora, baš kao ni Knežević. Njih nigdje nema na popisu zatvorenika. Isto tako, sud smatra da su po naravi stvari ključeve bloka „C“ mogli imati samo upravitelj zatvora ili njegov zamjenik, dakle, Duić i Vrkić, a nikako članovi patrole, odnosno interventnog voda – Bajić, Bikić i Banić, te da bez odobrenja Duića i Vrkića ovi ne bi ni mogli ući u zatvor. Prema tome, očigledno je kako su Bajić, Bikić i Banić utužene prigode došli u zatvor pod okriljem noći da bi isprebijali Bulovića, te da su u pogledu toga bez sumnje bili u međusobnom dogovoru s Duićem i Vrkićem, time da je svatko od njih sudjelovao u radnji počinjenja, odnosno na drugi način bitno pridonio počinjenju, što znači da su postupali kao supočinitelji.

Činjenica je da dežurni Davor Perišić u „knjizi dežurstva“ nije upisao ama baš ništa u svezi Gojka Bulovića, a niti je o njegovoj smrti bio obaviješten istražni sudac Vojnog suda, pa tako nije vršen ni očevid u svezi događanja sa njim.

Tek se iz iskaza svjedoka Zvonka Abrama, koji je u vrijeme utuženih događaja radio u svojstvu voditelja krim. službe Vojne policije, saznaje da je tijekom jutra na zahtjev Ivica Livaje otišao u V.I.C. Lora i da je prigodom ulazanja u unutarnje prostorije zatvora na jednome mjestu vidio obrise krede koji su označavali mjesto gdje je pronađeno jedno mrtvo tijelo, a na iste okolnosti svjedok Marko Buljan, koji je također radio u kriminalističkoj službi Vojne policije izjasnio se da mu nije poznato na temelju čega je u skici lica mjesta označio mjesto gdje bi bilo nađeno tijelo Gojka Bulovića.

Sud smatra kako je upravo najveći teret odgovornosti okrivljenika baš ovaj koji se tiče sudbine Gojka Bulovića. Naime, okrivljeni Botić i Gudić tijekom kaznenog postupka više puta su isticali da Bulović nije bježao, da nije ni pokazivao nikakvu namjeru bježanja, niti je bio agresivan. Stoga se postavlja pitanje zbog čega su se okrivljenici uopće na njega okomili. Naime, potpuno je jasno da im je oštećeni Knežević u tom smislu dao povoda pokušajem svog bijega i napadom na zatvorskog stražara, što je bio provocirajući faktor daljnjem nepovoljnom razvoju događaja, ali je s druge strane isto tako nedvojbeno da im nikakav povod za grubo postupanje nije dao oštećeni Gojko Bulović.

Na temelju svega iznesenog sud smatra nedvojbeno utvrđenim da su u odnosu na Gojka Bulovića okrivljenici postupili na način kako je to opisano u optužnici, odnosno u izreci ove presude.

Ostali svjedoci, osobito Zdravko Galić, Tvrtko Pašalić, Mihael Budimir, Zvonimir Cigić, Marijo Barišić, Milorad Pajić, Damir Boršić, Ivica Livaja, Antonio Lekić, Damir Šimić, Zvonko Giljanović, Željko Maglov i drugi, kao bivši vojni policajci, svjedočili su na okolnosti formiranja i unutarnjeg ustrojstva 72. bojne Vojne policije, te o organizaciji i djelovanju pojedinih službi tijekom 1992., a s tim u vezi i o stanju u 72. bojni Vojne policije u čijem sastavu je bio i Vojni zatvor „Lora“ u Splitu. Na iste okolnosti pregledana je i opsežna dokumentacija koja se nalazi u spisima ovog kaznenog predmeta.

Tako je pregledano izvješće vojnog policajca Marija Barišića od 23. travnja 1992. (list 540), poziv Ministarstva obrane, Uprave Vojne policije od 25. rujna 1993. Mariju Barišiću i dr. za prijavak u Kabinet Ministra obrane Republike Hrvatske za 27. rujna 1993. (list 541), izvješće Marija Barišića od 30. rujna 1993. Komisiji MORH-a, odnosno Predsjedniku Komisije Miroslavu Tuđmanu o stanju u Vojnom zatvoru „Lora“ (list 542 i 543), zatim izvješće pomoćnika zapovjednika za IPD 72. bojne Vojne policije Mirka Čorića o stanju u 72. bojni Vojne policije od 21. rujna 1992. upućeno načelniku službe za IPD Operativne zone Split (list 544-546), izvješće Komisije Ureda za nacionalnu sigurnost Ministarstva obrane Republike Hrvatske o sigurnosnoj procjeni stanja u 2. Satniji 72. bojne Vojne policije od 4. listopada 1993. (list 598-600), zapovjed Načelnika General zborna Glavnog stožera Hrvatske vojske od 22. ožujka 1993. o ustroju Komisije za pokretanje izviđajnih postupaka zbog povreda vojne stege pripadnika 72. bojne Vojne policije (list 601), nalaz Komisije o stanju 72. bojne Vojne policije MORH-a Uprave vojne policije od 31. prosinca 1993. (list 602 i 603), zatim izvješće o sprovedenom izviđaju i prijedlogu Glavne inspekcije obrane MORH-a od 13. travnja 1993. (list 604-618), potom zaključci o potrebi poduzimanja mjera Uprave Vojne policije MORH-a od 3. lipnja 1993. (list 619 i 620), zaključci Komisije Glavnog stožera Hrvatske vojske o stanju 72. bojne Vojne policije od 8. lipnja 1993. (list 621 do 626), kao i kronologija zbivanja u Satniji Vojne policije Šibenik, Uprave Vojne policije dostavljena Ravnatelju HIS-a Miroslavu Tuđmanu od 3. listopada 1993. (list 627-630), te izvješće Ureda Predsjednika Republike Hrvatske od 10. prosinca 2001. kojim se sudu dostavlja stenogram razgovora vođenog 26. travnja 1993. u Uredu Predsjednika Republike Hrvatske (list 866 do 947).

Sva pregledana dokumentacija, te iskazi svjedoka ispitanih na iste okolnosti problematizira sliku stanja u V.I.C.-u Lora tijekom 1992., povodom čega su očigledno i visoki državni dužnosnici našli potrebnim poduzeti određene mjere u cilju ispitivanja tog stanja i davanja ocjene o opravdanosti određenih pritužbi, pa se iz svega može zaključiti kako su takva izvješća, osobito ona koja je slao Marijo Barišić, a u kojima je ukazivao na određene negativnosti, doista i pristizala na adrese na koje su bila upućena. Utoliko sud smatra kako je pregledana dokumentacija vjerodostojna, bez obzira što nema pisanog traga o tome da su sve one pošiljke i pismena koja je Marijo Barišić slao, zaprimljene preko pisarnica za prijem pošte nadležnih državnih tijela i službi. U prilog opravdanosti ovakvom stavu suda idu i izvješća MORH-a. Tako se iz izvješća Uprave Vojne policije od 5. listopada 2005. (list 2477) koje je

dostavljeno povodom zahtjeva ovog suda za provjeru zaprimanja izvješća Marija Barišića od 30. rujna 1993. poslanog na ruke Miroslava Tuđmana, tada djelatnika Hrvatske izvještajne službe, Ureda za nacionalnu sigurnost, navodi da to izvješće nije pronađeno u arhivskoj građi 72. bojne V.P. Split, niti je evidentirano u službenim knjigama prijama pošte Hrvatske izvještajne službe, ali da je uvidom u dokumentaciju pohranjenu u arhivi utvrđeno na temelju samog zapisnika sa sastanka Komisije o sigurnosnoj procjeni stanja u 2. Satniji 72. bojne VP održanog 28. rujna 1993. u Šibeniku kako je ista imala „Uvid u dokumentaciju dostavljenu 1. listopada 1993. od strane gosp. Marija Barišića“.

Pri tome valja naglasiti kako se pregledana dokumentacija ni u jednom dijelu ne odnosi na bilo kojeg civila koji se u optužnici imenuje kao oštećenik, a isto tako ni svi prethodno spomenuti svjedoci nemaju posebnih saznanja o sudbini tih civila – oštećenih radi čega sud nije našao potrebnim posebno analizirati i ocjenjivati te dokaze, baš kao ni iskaze svih onih drugih svjedoka iz Srbije i Crne Gore, te Republike Bosne i Hercegovine, također ratnih zarobljenika, koji su uglavnom svjedočili o svojim osobnim iskustvima i doživljavanjima tijekom boravka u V.I.C.-u Lora, te nemaju saznanja o događajima koji se tiču civila - oštećenih koji se navode u optužnici.

Na temelju ovako provedenog postupka, te ukupnih rezultata izvedenih dokaza, sud smatra da su svi bitni navodi optužbe nesumnjivo utvrđeni, kako u odnosu na status oštećenih, pritvorenih civila, tako i svojstvo optuženih osoba, s aspekta dužnosti koje su u utuženom periodu obnašali, a isto tako da su utvrđene i konkretno opisane inkriminirane radnje koje ulaze u cjeloviti opis kaznenog djela koje se okrivljenicima optužnicom stavlja na teret, a koje radnje u cjelini predstavljaju težak oblik nečovječnog postupanja, jer obuhvaća ubijanje civila, mučenje, te nanošenje velikih patnji i ozljeda tjelesnog integriteta i zdravlja. Opisana postupanja su protivna odredbama članka 3., 13., 27. i 32. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata iz 1949., te člancima 75., 86. i 87. Dopunskog Protokola (Protokola I) od 8. lipnja 1977. uz Ženevske konvencije, kojima se zabranjuje nasilje nad civilima, zlostavljanje, mučenje, povreda osobnog dostojanstva i drugi oblici nečovječnog postupanja.

Kako se, dakle, radi o kršenju pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba, pri čemu sud ima u vidu da je Republika Hrvatska potpisnica i obveznica Ženevskih konvencija za zaštitu žrtava rata iz 1949. i njihovih pratećih Protokola, sud smatra dokazanim da su optuženici ostvarili sva bitna obilježja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavak 1. OKZRH koje im se optužnicom stavlja na teret.

Nadalje, u postupku je nedvojbeno utvrđeno da su okrivljenici postupali sa izravnom namjerom u odnosu na svoje učešće u prebijanju, mučenju i zlostavljanju civila, da su bili svjesni svog djela i htjeli njegovo izvršenje, pa je u konkretnom slučaju utvrđen i njihov subjektivni odnos prema kaznenom djelu.

Ubrojivost okrivljenika nije se postavljala upitnom, pa iz svega navedenog proizlazi da je u cijelosti dokazana i osobna, individualna krivnja optuženih. Stoga su oglašeni krivima.

Kod odluke o kazni, sud je optuženicima cijenio sve one olakotne i otegotne okolnosti koje po Zakonu mogu utjecati na pravilno odmjerenje kazne.

Tako je svima njima, kao olakotnu okolnost sud cijenio sudjelovanje u Domovinskom ratu jer je većina njih bila na prvim crtama bojišnice, gdje su i ranjavani, zatim brojna priznanja i odlikovanja koja su s tim u svezi dobili, a također osobne i obiteljske prilike, pri čemu je sud imao u vidu da su danas to zreli ljudi koji su zasnovali obitelj i imaju djecu o kojima moraju skrbiti.

Svim okrivljenicima sud je cijenio kao otegotnu okolnost surovost i bezobzirnost koju su iskazali u postupanju prema oštećenom Gojku Buloviću, koji im za to nije dao ama baš nikakvog povoda.

Što se tiče okrivljenog Tomislava Duića, sud je ovome kao olakotnu okolnost konkretno cijenio raniju neosuđivanost, činjenicu da je otac dvoje malodobne djece, te da se radi o dragovoljcu Domovinskog rata, Vukovarskom veteranu, koji je među zadnjima uspio izaći iz ratom zahvaćenog Vukovara, te da je 17. listopada 1991. bio ranjen, zadobivši eksplozivne ozljede od neprijateljske granate. On je odlikovan Spomenicama, te brojnim medaljama i priznanjima. Sve to se saznaje iz njegovog „ratnog puta“, a dijelom i iz kazivanja svjedokinje Tanje Belobrajdić, okrivljenikove bivše supruge. Duić je 31. siječnja 1992. postao pripadnik 72. bojne VP, time da je praktično odmah nakon toga postao upravitelj Vojnog zatvora u Lori, kada je imao svega 23 godine života.

Uzimajući u obzir da je kao branitelj Domovinskog rata bio ranjen u listopadu 1991., sud cijeni kako je postavljanje Tomislava Duića na mjesto upravitelja Vojnog zatvora u Lori već početkom 1992. od strane njegovih pretpostavljenih bilo krajnje pogrešno, jer se od jedne mlade osobe, koja je fizički i psihički bila traumatizirana ratnim događanjima sa prve crte bojišnice, realno nije ni moglo očekivati da će ispuniti tako zahtjevni zadatak kakav se od njega tražio. Svi ratni zarobljenici iz Srbije i Crne Gore, te Republike Bosne i Hercegovine upravo Duića ističu kao ekstremni negativni primjer po načinu i surovosti postupanja, a takvo ponašanje Duića, po mišljenju ovog suda, bila je posljedica svih onih ratnih strahota koje je i sam doživio na vukovarskom području.

Sud je, što više, tijekom ovog postupka stekao uvjerenje da su optuženici Bungur, Gudić i Botić, kao stražari u istom zatvoru, te Vrkić, kao Duićev zamjenik, tek slijedili primjer koji im je svojim ponašanjem davao upravitelj zatvora Tomislav Duić, jer se ni prije, a niti poslije njihovog službovanja u zatvoru nisu događale slične radnje kao one koje su predmetom ovog kaznenog postupka. Svi zatvorenici o tome svjedoče i jednako govore da je tijekom onog jednog kraćeg perioda dok je Duić bio odsutan, u Vojnom zatvoru u Lori bilo sve u redu, te da nije bilo nikakvog maltretiranja, ni zlostavljanja zatvorenika.

Što se tiče okrivljenog Tonća Vrkića, sud je ovome posebno cijenio kao olakotnu okolnost što je otac dvoje djece o kojima mora brinuti, brojna odlikovanja koja je dobio kao djelatni pripadnik HV-a i sudionik Domovinskog rata, te zdravstveno stanje koje mu je ozbiljno narušeno. On je ratni vojni invalid. Uz to

godinama boluje od PTSP-a, a imao je i problema sa zlouporabom droga i alkohola. Iz podataka sadržanih u kaznenoj evidenciji proizlazi da je osuđivan presudom Općinskog suda u Splitu, broj K-815/00 od 16. veljače 2001. zbog kaznenog djela zlouporabe opojnih droga iz članka 173. st. 1. KZ, te da mu je izrečena uvjetna osuda kazne zatvora u trajanju od četiri mjeseca uvjetno na jednu godinu, ali ovu činjenicu ranije osuđivanosti sud okrivljeniku nije imao razloga cijeliti kao posebno otegotnu, baš obzirom na vrstu kaznenog djela i blažu kaznenu mjeru koja mu je izrečena.

Okrivljeni Tonći Vrkić i danas je lošeg zdravstvenog stanja, te se nalazi pod stalnom i već dulje vrijeme istom terapijom.

U odnosu na okrivljenog Miljenka Bajića sud je imao u vidu da se, prema navodima njegovog branitelja, radi o osobi koja je danas poslovni, obiteljski čovjek i otac četvoro malodobne djece, dok iz spisa samog predmeta proizlazi da je umirovljenik, te da je kao sudionik Domovinskog rata odlikovan Spomenicom i drugim priznanjima. Za njega u izvodu iz kaznene evidencije stoji da je osuđivan presudom Općinskog suda u Splitu, broj K-74/98 od 25. lipnja 1998., zbog kaznenog djela nasilničkog ponašanja iz čl. 331. KZ, uvjetnom osudom kazne zatvora od pet mjeseci uvjetno na dvije godine, koja okolnost nesumnjivo ukazuje na to da je ovaj okrivljenik i ranije pokazivao sklonosti djelima sa elementom nasilja, što predstavlja otegotnu okolnost.

Okrivljeni Josip Bikić, prema podacima iz spisa, također je sudionik Domovinskog rata, te nositelj Spomenice i brojnih odlikovanja. Oženjen je i otac dvoje malodobne djece. Danas je u mirovini. On je bio ranjavan na južnom bojištu u travnju 1992. od neprijateljske granate kada je zadobio ozljedu kralježnice, vrata, grudnog koša i lijevog ramena. Navedene okolnosti cijeljene su okrivljeniku kao olakotne.

Za Bikića u podacima izvoda iz kaznene evidencije stoji da je osuđivan presudom Općinskog suda u Splitu, broj K.74/98 od 25. lipnja 1998., zbog kaznenog djela dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom iz članka 263. st. 3. KZ na kaznu zatvora od osam mjeseci uvjetno na tri godine, pa se za njega može zaključiti slično kao i za Miljenka Bajića.

Okrivljeni Davor Banić nije osuđivan, oženjen je i otac dvoje djece. Sudionik je Domovinskog rata i odlikovan Spomenicama, medaljama i pohvalama. I on je bio ranjen za vrijeme borbenih akcija i to u Škabrnji 21. 3. 1993. od gelera tenkovske granate, pa je neko vrijeme bio na bolovanju. Do danas se nije potpuno oporavio, tako da je na raspravna ročišta redovito dolazio pomažući se štapom pri hodu. On je umirovljen kao ratni vojni invalid. Navedene osobne i obiteljske prilike okrivljeniku su cijeljene kao olakotne.

Okrivljeni Emilio Bungur je također dragovoljac Domovinskog rata i odlikovan Spomenicom. Oženjen je i otac dvoje djece. Nije osuđivan, a prema medicinskoj dokumentaciji iz spisa proizlazi da se psihijatrijski liječi i da je emocionalno vrlo labilan i tjeskoban. Sve navedeno sud je okrivljeniku cijelio kao olakotne okolnosti.

Okrivljeni Ante Gudić je također dragovoljac Domovinskog rata i danas ima status umirovljenika. Odlikovan je Spomenicom Domovinskog rata i drugim priznanjima i odlikovanjima. Nije osuđivan. Oženjen je i nema djece. Njegov dosadašnji neporočan život i ponašanje također je valjalo cijeniti kao olakotne okolnosti.

U odnosu na Anđelka Botića sud je kao olakotno cijenio činjenicu da je bio sudionik Domovinskog rata i bio ranjen 9. 6. 1995., odlikovan Spomenicama i brojnim medaljama, pohvalama i priznanjima, da je oženjen i otac dvoje djece, te da je neosuđivan. On je danas sa statusom umirovljenika.

Svim okrivljenicima, kao što je prethodno već rečeno, sud je uzeo kao otegotnu okolnost surovost u postupanju prema oštećenom Gojku Buloviću za što im ovaj nije dao nikakvog povoda.

Cijeneći sve navedeno, a u nastojanju da maksimalno individualizira pojedine kazne, sud je optuženicima Tomislavu Duiću, kao upravitelju zatvora i Tonću Vrkiću, kao njegovom zamjeniku, na temelju članka 120. st. 1. OKZRH za počinjeno kazneno djelo izrekao kaznu zatvora svakome u trajanju od osam godina smatrajući kako je stupanj njihove kaznene odgovornosti najveći, ali međusobno podjednak s obzirom na funkciju koju su obnašali i konkretna postupanja prema svim oštećenim civilima.

Optuženom Davoru Baniću na temelju iste zakonske odredbe sud je izrekao kaznu zatvora u trajanju od sedam godina imajući pri tome u vidu da on odgovara za manju količinu kriminalne djelatnosti u odnosu na Duića i Vrkića, ali ipak nešto veću u odnosu na ostale okrivljenike, odnosno za postupanja i posljedice na štetu Nenada Kneževića, Gojka Bulovića i Milosava Kataline.

Ostali okrivljenici, Miljenko Bajić, Josip Bikić, Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić, po uvjerenju ovoga suda zaslužuju nešto niže, ali međusobno podjednake kazne, koje je sud odmjerio svakome u trajanju od šest godina uzimajući u obzir da oni odgovaraju za postupanja prema oštećenima Kneževiću i Buloviću.

Ovako odmjerene kazne po vrsti i mjeri u svakom pogledu čine se primjerenima počinjenom kaznenom djelu, te ličnosti samih optuženika.

Sud je uvjeren kako će se izrečenim kaznama postići ona opća i posebna svrha kažnjavanja predviđena zakonom, a sve u cilju kako bi optuženici shvatili društvenu neprihvatljivost ovakvih oblika ponašanja, te izmijenili svoje vrijednosne kriterije u odnosu na neprikosnoveno pravo svakog ljudskog bića na život i dostojanstvo, te poštivanje njegove ličnosti, kao temeljne vrijednosti koje se štite.

Izrečene kazne ujedno su i u službi upućivanja društvene opomene, te utjecaja na svijest građana o nužnosti kažnjavanja za kaznena djela, te spriječavanja njihovog činjenja.

U izrečene kazne zatvora, sud je optuženicima na temelju članka 45. st. 1. OKZRH uračunao vrijeme koje su do sada proveli u pritvoru, a sve na način kako je to specificirano u izreci same presude.

Tijekom postupka oštećenici Marija Knežević, kao supruga pok. Nenada Kneževića, te Željka Bulović, kao supruga pok. Gojka Bulovića, kao i oštećeni Milosav Katalina, te Đorđe Katić, istakli su svoje imovinsko-pravne zahtjeve, pa ih je sud u smislu članka 132. st. 2. ZKP uputio na parnicu.

Uzimajući u obzir da su okrivljenici osobe koje nemaju posebne imovine, već žive od svojih mirovina, te da bi plaćanjem troškova ovog kaznenog postupka bilo dovedeno u pitanje njihovo uzdržavanje, kao i uzdržavanje osoba koje su oni dužni uzdržavati, sud ih je na temelju članka 122. st. 4. ZKP ove obveze oslobodio.

U Splitu, 2. ožujka 2006. godine

ZAPISNIČARKA

IVANA JURAŠIN

PREDSJEDNICA VIJEĆA

SPOMENKA TONKOVIĆ

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude može se izjaviti žalba u roku od 15 dana po primitku pismenog otpravka. Žalba se podnosi u tri primjerka ovome sudu a o njoj odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske u Zagrebu.

DNA:

1. ŽDO Split,
2. Optuženima
3. Braniteljima optuženih
4. Oštećenima, po pravomoćnosti
5. U spis

Za točnost otpravka: ovlaštani djelatnik